

పుష్ప చింతామణి

సకలార్థసిద్ధికి పూజాపుష్పాలు

సంస్కృత మూలం

సంపాదకులు

డా॥ జయమంత మిశ్రా

తెలుగు అనువాదం

డా॥కె. ప్రభాకర వర్మన్

ప్రచురణ

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు, తిరుపతి

2003

PUSHPA CHINTAMANI

Efficacy of Flowers in Worship

Edited By

Dr. Jayamanta Misra

Telugu Translation by

Dr. K. Prabhakara Vardhan

© All Rights Reserved

T.T.D. Religious Publications Series No. 260

First Edition : 2003

Reprint : 2008

Copies : 5000

Published by

Sri K.V. Ramanachary, IAS

Executive Officer,

Tirumala Tirupati Devasthanams,

Tirupati - 517 507.

Printed at

On behalf of T.T. Devasthanams

Printed at Keerthi Offset

ముందుమాట

వైదిక ధర్మంలో దేవతార్చనయందు పుష్పాలు ప్రధాన స్థానాన్ని పొందాయి. అంతేకాక శుభాశుభ కార్యక్రమాలలోను పూలు ఉపయోగింపబడడం సర్వ సాధారణ ఘోషం. అందువల్లే పూలు లేని పూజ వ్యర్థం అని చెప్పబడింది. సౌకుమార్యం, సౌవర్ణ్యం, సౌగంధ్యం (సుకుమారం, సుగంధం, సువర్ణం) కలిగినటువంటి వస్తువు పుష్పం. ఈ గుణాలు కలిగిన అపురూప వస్తువు ప్రకృతిలో ఇంకొక్కటి కన్పించదు.

ప్రకృతిమాత ఏడాది పొడవునా మనకు ఎన్నెన్నో పుష్పాలను కానుకగా ప్రసాదిస్తూ ఉంది. మనం చేయవలసినది ప్రకృతి ఇచ్చిన పుష్పాలను ఓర్పుగా నేర్పుగా సేకరించడం వాటిని భగవంతునికి భక్తి ప్రపత్తులతో సమర్పించడం మాత్రమే. ఈ పుష్పాంజలితో భగవంతుడు సంతృప్తి చెందడమే కాక ఇష్టార్థాలను ప్రసాదిస్తాడు.

ఒక్కొక్క సుమం ఒక్కొక్క దేవునికి ప్రీతిపాత్రమయినది. కనుక ఆయా దేవతలకు నిర్దేశింపబడిన ఆయా పుష్పాలతోనే పూజ జరపాలని శాస్త్ర నిర్దేశం. భగవంతునకు పుష్పాలతో, అర్చన చేసేముందు కొన్ని ఘోయాల్ని ఆకలింపు చేసుకొనవలసి వుంటుంది. ఏ పుష్పాలతో ఏ దేవుని పూజించాలి. ఏ దేవతకు ఏ పుష్పాలు సమర్పిస్తే బాగుంటుంది. ఏ దైవానికి ఏ పుష్పాలు సమర్పించగూడదు, అనే అంశాలని గమనించి అర్చనను నిర్వహించుకొన్నట్లయితే సులువుగా ఆ ఆరాధన ఫలప్రదమవుతుంది.

పరమశివునికి మారేడు దళాలు అంటే పరమప్రీతి. అలాగే ఘోషువు తులసీ ప్రయుడు. కాని ప్రమథగణాధిపతి అయిన ఘోషుశ్వురుని తులసితో పూజించరాదు. ఇలా ఆయా పూజల్లో ఎన్నెన్నో పూజావిధులు

నిర్దేశింపబడినాయి. మరి ఇలాంటి విశేషాలను తెలుసుకొని ఆ యా పుష్పాలను ఉపయోగించి పూజలు నిర్వహించుకోవడానికి అనువుగా దీనిని భక్తులకోసం తిరుమల తిరుపతి దేవస్థాన ధార్మిక ప్రచురణగా అందిస్తున్నాం.

సంస్కృతంలో వున్న పుష్పచింతామణి సంకలన గ్రంథానికి సంపాదకత్వం వహించిన జయమంత మిశ్రా రచనకు తెలుగు అనువాదమీ గ్రంథం.

ఇందలి విషయాలను చక్కగా అవగాహన చేసికొని ఆయా పూజలను చక్కగా నిర్వహించుకొనుటలో ఈ గ్రంథాన్ని సద్వినియోగపరచుకోగలరని మా ఆకాంక్ష!

కార్యనిర్వహణాధికారి

తి.తి.దేవస్థానములు

తిరుపతి

తొలిపలుకు

‘పుష్పాయుర్వేద’ అన్నపేరికలో “పుష్పచింతామణి” యను సంస్కృత గ్రంథము దేవనాగరిలిపి యొక్క జిరాక్స్ ప్రతి సుమారు 10 సంవత్సరముల క్రిందట విజయవాడ వాస్తవ్యులు సుప్రసిద్ధవైద్యులు శ్రీ పమ్మిసత్యనారాయణ శాస్త్రి కంజనీయరుగారి ద్వారా నాకు లభించినది. పుష్పముల ద్వారా రోగములను నివారించు పద్ధతులు అందుగలమోనని అశించితిని. కాని పరిశీలించిన పిమ్మట అది వైద్యమునకు సంబంధించినదికాదని, దేవతా పూజలకు సంబంధించిన పుష్పములను గురించిన అంశములే అందు చర్చించబడినవని తెలిసినది.

‘పుష్పిర్ధేవాః ప్రసీదంతి’ పుష్పముల ద్వారా దేవతలు సంతృప్తిజెంది మానవులకు కోరిన వరములిత్తురని పెద్దలందురు. ‘పుష్పవైద్యం’ లో పుష్పాలను ఆరగించుటయేగాక ఆరాధించుటగూడ చేరును. ‘త్రివర్గసాధనం పుష్పం - పుష్టి - శ్రీ - స్వర్గమోక్షదమ్’ పుష్పములు త్రివర్గసాధనములు. పుష్టిని తుష్టిని సమదలను మరియు మోక్షమును ప్రసాదించునని చెప్పబడినది.

పుష్పాలను హస్తములతోగాని, యితర అంగములతో గాని స్పృశించుట, పరిమళములను నాసికద్వారా నాశ్రుణించుట, నేత్రములతో వివిధములైన పుష్పకాంతులను దర్శించుట, దేవతారాధనకుపయోగింపబడిన పుష్పములను శిరస్సున ధరించుట, అభిషేకింపబడిన పుష్పసారములను తీర్థముగా సేవించుట మున్నగు ప్రక్రియలు, రోగనివారణకు దోహదమొసంగును.

ఆయుర్వేద ఆవిష్కర్తలు రోగనివారణకు త్రివిధములైన పద్ధతులను తెలిపియున్నారు.

1. యుక్తివ్యపాశ్రయ చికిత్స - వైద్యుడు తన బుద్ధికుశలతతో వివిధ ఔషధులను యోజించి రోగమును నివారించును.
2. దైవవ్యపాశ్రయచికిత్స - దేవతార్చన స్తోత్ర ఉపాసన పద్ధతుల ద్వారా రోగములను జయించుట.
3. సత్త్వరజయము - ఇంద్రియ నిగ్రహము, ప్రాణాయామము, ధ్యానము మున్నగు యోగుపద్ధతుల ద్వారా రోగముల నిర్మించుట.

ప్రస్తుతము మీ గ్రంథము పైన పేర్కొనబడిన దైవవ్యపాశ్రయచీత్వకు సంబంధించినదై అర్చకులకు పాత్య పుస్తకముగా నుపకరించునను ఉద్దేశముతో దీనిని తెనుగులో కనువదించుట జరిగినది. సంస్కృత భాషా జ్ఞానము నాకు తగినంత లేని కారణముచే పండితుల సహకారమును పొందవలసినవచ్చినది. బజనపల్లి శ్రీవేంకటేశ్వరపాలింలోని సంస్కృతప్రాచ్యకళాశాలలో భాషోపన్యాసకులుగా పనిచేసి రిటైరయిన బ్ర.శ్రీ. మామిడేల సీతారామశాస్త్రిగారు గ్రంథమును పరిశీలించి ముఖ్యమైన కొన్ని సవరణలను చేసిరి. వారికి కృతజ్ఞతాంజలులు. రెండవవారు మిత్రులు నాగరకర్నూలు వాస్తవ్యులు అదే పాలెం కళాశాలలో భాషోపన్యాసకులుగా విశ్రాంతి పొందిన సుప్రసిద్ధ కవులు, బహుగ్రంథ రచయితలు శ్రీ ఊలవాయలంగమూర్తిగారు యీ గ్రంథమునామూలాగ్రముగా చదివి శోధించుటయేగాక శుద్ధప్రతిని తయారు చేయించి యిచ్చిరి. వారికి నా హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతాభివందనములు.

అర్చనా సాహిత్యమున రత్నమువంటి యిట్టిగ్రంథమును రచించిన గ్రంథకర్తకును బహుశ్రమతో లైబ్రరీయందలి వివిధ వ్రాత ప్రతులను పరిశోధించి పరిష్కరించి సంపాదకత్వము మోచిన డా॥ జయమంగళమిశ్రాగారికి గ్రంథమును ప్రచురించిన మహాఘన తవహించిన మహారాజావారి కేపాల్ ప్రచురణ పురాతత్వశాఖాధిపతులకు సంబంధిత సభ్యులకు నా కృతజ్ఞతలు ఇట్టి అమూల్య పుస్తకమును సంపాదించి నాకు ప్రతిని అందించిన మాన్య మిత్రులు వైద్యశ్రీ పమ్మి సత్యనారాయణశాస్త్రిగారికి ధన్యవాదములు.

14-12-1997

కె.పి. వర్ధన్.

అనువాదకర్త

పుష్పచింతామణి

(పారాంశము)

“పుష్పచింతామణి” లేక “పూజాపుష్పాలు” ఇది విధిన్నములైన తంత్ర, పురాణ, మహాభారత, మహాకాల సంహితలు, పుష్పమాల మున్నగువాని నుండి సంగ్రహించి, గ్రంథింపబడినది. ఈ గ్రంథములో గల నాలుగు అధ్యాయములను సంక్షిప్తముగా దిగువ వివరించడమైనది.

మొదట అధ్యాయము: ఇది ముఖ్యముగా శివారాధనకు యోగ్యమైన పుష్పములను గురించి వివరించును. మొదట పుష్పముల మహిమను గురించి వ్రాయుచు, పుష్పములు దేవతలకు ప్రతికరమైనవనియు, మానవుని త్రివర్గ సాధనమునకు హేతుభూతమైనవని పేర్కొనబడినది. దేవతలకు ప్రత్యేకముగా మహాశివుని ఆరాధనలో వినియోగింపదగిన సామాన్య పూజాతులను తెలిపి పిమ్మట విశిష్ట పుష్పములను పేర్కొని ఆయామాసములలో అర్పించుటవలన గలుగు సామాన్య మరియు విశిష్ట ఫలములను గురించి చెప్పబడినది. ఆట పిమ్మట దేవపూజయందు శివారాధనయందు నిష్పెద్దములైన పుష్పముల పేళ్ళు తెలుపబడినవి. బిల్వము, శమీ, భృంగరాజ వాసాతమాళ ఉత్తరణి, ఉమ్మెంత, జిల్లేడు, తుమ్మ, గన్నేరు, కుంకుమపువ్వు, కలువలు, శివారాధనయందు ప్రశస్తమైనవి. చైత్ర, వైశాఖ, కార్తీక, మాఘ మాసము లందు యే పూలతో అర్పించిన ఎట్టి మహత్తరమైన ఫలములు గలుగునో సూచించ బడినవి.

రెండవ అధ్యాయము: ఇందు ఎఱ్ఱపు పూజకు సంబంధమైన పుష్పములను గురించిన వివరణ గలదు. సామాన్యము విశిష్టములు మరియు శుభప్రదములను త్రివిధములైన పుష్పములను గురించి చర్చించి వానిద్వారా శ్రీ మహాఎఱ్ఱపుని పూజించుట వలన గలుగు శుభములను తెలిపియున్నారు. ఎఱ్ఱపూజకు మల్లపూలు, పోషుముగా ప్రశంసింపబడినవి. సర్వాసాంపుష్పజాతీనాం జాతీషుశ్చమహోత్తమమ్ వామనపురాణము ననుసరించి ఎఱ్ఱపూజయందు నిష్పెద్దములైన పుష్పములు తెలుపబడినవి.

ఆ విధముననే భక్త్యపురాణముననుసరించి సూర్యారాధనకై వినియోగింప దగిన పుష్పములను పేర్కొని నిషేధమైనవానిని వివరించుట జరిగినది. ఎఱ్ఱమూర్తి

పూజయందు అక్షతలు ఉమెంశక్తాలు నెప్పుడును సమర్పించగూడదని చెప్పబడినది. ఆ విధముగానే తులసి వినాయకునకును, ధూర్వ (గరిళి) దుర్గకును, గ్రంథి తగరము మరియు బిల్వదళములు సూర్యునకును, కుంద (మల్లి) శివునకును అర్పించగూడదని చెప్పబడినది. అధ్యాయంతమున నవగ్రహములకు ప్రయమైన పుష్పములను పిల్చిని అటుపిమ్మట శ్రాద్ధకర్మయందు విహితములు నిషిద్ధములైన పుష్పములను గురించి వివరించబడినది.

మూడవ అధ్యాయము: ఈ అధ్యాయమునందును సాధారణ విశిష్ట మరియు శుభప్రదమైన మూడు తరగతుల పుష్పాలు దుర్గాదేవి పూజయందు వినియోగింప వలసినదిగా చెప్పబడినది. రైశిక, సాధారణ మరియు వనమాల మున్నగు మూడు విధములైన పుష్పాహరముల చర్చతో సంవత్సరకాలం ఏ యే ఋతువులు మాసములలో ఎట్టి విశిష్ట పుష్పములు సమర్పించిన ప్రాప్తించు ఫలములను గురించిన పెక్కు అకర్షణీయాంశములను గురించిన వివరములందు చోటు జీసుకొనినవి. ఈ అధ్యాయము దేవిపూజకు నిషిద్ధములైన పుష్పములను గురించిన వ్యాఖ్యతో సమాప్తమగును.

చివరి అధ్యాయమునందును సింహాసన విద్యా, దక్షిణ కాళి, నీలసరస్వతి, మరియు త్రిపురయందరి ఆరాధనలో సామాన్య, ప్రత్యేక విశిష్ట శుభప్రదమైన పుష్పము లేవియో నిషిద్ధము లేవియో వర్ణించబడినవి. నైమిత్తిక పూజనుగురించి అదనపు వృత్తాంతమునందించు సందర్భమున దుర్గాదేవిని వైశాఖమాసము నందు పుష్పలముగా వకుల పుష్పములచేతను, జ్యేష్ఠములో నాగకేసరము, అషాఢములో కరవీరములతోడను, శ్రావణములో చంపకమరియు తామరలతోను, భాద్రపద, అశ్విని, కార్తిక, మార్గశిర షోఢ్య, మాఘ, ఫాల్గుణ మరియు చైత్రమాసములందు శ్రమముగా లొద్దుగ, బంధూక, అగస్త్య, బిల్వపత్రము, దూర్వాకుంద, మాధవ మరియు అశోక పుష్పములతో పూజింపవలసినదిగా విధింపబడినది. శక్తియామల తంత్ర ఆధారముగా సావిత్రి భవాని దుర్గ సరస్వతి మున్నగు దేవతలకు తృప్తినిచ్చు పుష్పములను గురించి చెప్పబడినది. పిమ్మట భైరవి సునందితావా మున్నగు శక్తి పూజలయందు విహిత నిషిద్ధ పుష్పములను గురించి తెలుపునపుడు తులసి దళములనెప్పుడును సమర్పించగూడదని గంభీరముగా హెచ్చరించుతూ ఆ గ్రంథము సమాప్తమగును.

సంపాదకుని ఉపాధ్యక్షము

పుష్పచింతామణి లేక అరాధనలో పుష్పాలు యనునవి అమృత రత్నమువలె నున్న యీ పుస్తకము పాఠకలోకమునకందించుచుండుట మిక్కిలి ముదాహమము. అర్చనలో వినియోగింపవలసిన పుష్పములను గురించిన వివరములు గల గ్రంథములేని చిరకాలపుకొరతను తీర్చుట యీ గ్రంథము యొక్క ఉద్దేశ్యము. చింతామణి రత్నము పొందిన వానికి ఎల్ల కోరికలను అవి తీర్చునటులే యీ పుష్పచింతామణి గూడ యీ విషయములు ఆసక్తిగలవారి అవసరము లన్నియు తీర్చగలదు.

ప్రస్తుత సంపాదకత్వము నేపాలు దేశములోని ఖట్వాండు నగరమున వీరగ్రంథాలయమందు భద్రపరచబడిన హస్తలిఖిత ప్రతిపై అధారితమైయున్నది. అచట పుష్పచింతామణి యొక్క హస్తలిఖితప్రతులు అరున్నవి. వానిలో మూడు మాత్రము సంపూర్ణముగా నున్నవి. ఒకటి దేవనాగరి లిపిలో నున్నది. మరి మిగిలినవి నేపాలి లిపిలో నున్నవి. అసంపూర్ణముగా నున్నవిగూడ నేపాలిలిపిలోనే యున్నవి. దేవనాగరిలిపిలో నున్న సం. 966 హస్తలిఖిత ప్రతిలిఖకుని అజాగ్రత్తవల్లను మరియు అజ్ఞానముచేతను పూర్తిగా తప్పులతో నిండియున్నవి. ఇతరమైన నేపాలి లిపిలో వ్రాయబడిన రెండు సంపూర్ణ హస్తలిఖిత ప్రతులు సం. 392 మరియు 456 యింపుచుండు శుద్ధముగా నున్నవి. కాపీప్రతులను వ్రాసేవారి అజాగ్రత్త సంపాదకుని శ్రమను యినుమడింపజేసినది. ఈ హస్తలిఖితప్రతులనాధారము చేసుకొని ప్రస్తుత సంపాదకత్వము పూర్తిచేయబడినది. ఈ హస్తలిఖిత ప్రతులన్నింటిలోను మేలైనప్రతి (MSS No. 456) నేపాలు రాజ్యమునేలిన మల్లంశపాలకులలో సుప్రసిద్ధుడైన రాజాసుమతిజితమిత్రమల్లు (క్రి.శ. 1663-1696)నిచే రచితుడగువానిచే కాపీ చేయబడెను. అరాజా ఆస్థానములో భగిరామ ప్రధానిగా సం. 810 (1690 క్రి.శ.)లో నుండెను. మరొక హస్తలిఖిత ప్రతి (సం. 39) దైవజ్ఞకులనందునిచే నేపాలిభాషలో సవ్యాఖ్యానముగా లిఖింపబడినది. ఉపాధ్యాయకు నేపాలి శకము 849 (1729 క్రి.శ.)లో నొసంగబడెను. మాడవది దైవజ్ఞధానునిచే నేపాలిశకము 872 (క్రి.శ. 1762)లో లిఖింపబడెను. ప్రస్తుత సంపాదకత్వము పైతిలిపిన మూడు హస్తలిఖిత ప్రతులనాధారము చేసుకొని చేయబడినది.

వివిధతంత్రములు, పురాణములు, మహాభారతము, మహాకాల సంహిత, పుష్పమాల మున్నగు వానినుండి సంబంధితమైన అంశములన్నింటిని సంప్రదించి

చింతామణి గ్రంథము కూర్చబడినది. హిందూధర్మములోని నాలుగు ఋతులవలె యీ పుస్తకములోను నాలుగు ప్రకాశములున్నవి. ప్రమాణముగా స్థిరపడిన తంత్రములలో గౌతమీయ తంత్రము జ్ఞానమాలా తంత్రము, మంధాన భైరవ తంత్రము, ముండమాలా తంత్రము, యామళ తంత్రము, వామకేశ్వర తంత్రము, మరియు హాహారావ తంత్రములు ముఖ్యమైనవి. ఇందు దాహరింపబడిన పురాణములలో కలికి, దేవి, నరసింహ, నారదీయ, భవిష్య, మత్స్య, లింగ, వామన, విష్ణు, శివ మరియు స్కంద పురాణములు ముఖ్యమైనవి. అభిప్రాయ భేదములను చర్చించునపుడు అచటచట అచార చింతామణి, మను, శతతప, హరితగ్రంథ రచయితలను మరియు కొందరిని ప్రామాణికులుగా నుదహరించును.

ప్రత్యేక దేవతల నర్చించునపుడు సామాన్య పుష్పములు ప్రథమమున పిర్మొనబడినవి. పిమ్మట విశిష్ట పుష్పములను విశిష్టదేవతలకభిష్టమైన వానిని గురించి పొందుపరచదమైనవి. కొన్ని పుష్పాలు ప్రత్యేకంగా కొందరు దేవతలకు మిక్కిలి ప్రీతిపాత్రంగా నున్నవని యిందు చదువుటకెంతో కుతూహలదాయకముగా నున్నవి. కొన్ని పుష్పాలచే కొందరు దేవతలను పూజింప గూడదనియు, వానిని నిషిద్ధ పుష్పాలుగా వర్ణింపజేసినది. ఈ పుష్పములను గురించిన కూర్పు, వివాదములు, చర్చలు యీ పుస్తకమునందు నిత్య నైమిత్తిక, కామ్య దేవతల అర్చనల ననుసరించి చేయబడినవి. పూజలో విధించిన నియమములను పాటించుట వలన గలుగు సత్ఫలితములు, ఉల్లంఘించుటవలన దాపురించు కీడును గురించియు యిందుల్లేఖింపబడినది.

ప్రథమ ప్రకాశములో పుష్ప మాహాత్మ్యమును గురించి సామాన్యముగాను “శివరహస్యము” ననుసరించి వివరింపబడినది. మానవజీవితము యొక్క సర్వోత్కృష్ట గమ్యము (చతుర్వర్గము) పుష్పముల ద్వారా సాధింపవచ్చునని తెలుపబడి యున్నది. “త్రివర్గసాధనంపుష్పం పుష్టి-శ్రీ-స్వర్గమోషిదమ్” మొదటి అధ్యాయము నందు పుష్పముల సామాన్య మరియు విశిష్ట వివరణములను గురించియు, వివిధ మాసములలో ఆయా దేవతలకు ఆయా పుష్పములు సమర్పించుట ద్వారా సిద్ధించు తరతమ ఫలములను గురించి వర్ణింపబడినది. శివపూజా సంబంధముగా వివరములను తెలుసుకొనుటకభిలషించు జిజ్ఞాసులకు మొదటి అధ్యాయము పెక్కు విషయములను లభింపజేయును.

రెండవ అధ్యాయము విష్ణువు పూజలో వినియోగించవలసిన పుష్పములను గురించి వర్ణించును. నరసింహపురాణము, విష్ణు పురాణముల ననుసరించి మొదటి అధ్యాయమునందు చర్చింపబడిన అంశముల ప్రణాళిక పద్ధతిలోనే వివరించును. విష్ణుపూజలో జాడీ, మల్లివిశేషముగా ప్రశంసించబడిన పుష్పము.

“సర్వాసాం పుష్పజాతీనాం జాతీపుష్పమిహోత్తమమ్” వామనపురాణము ననుసరించి విష్ణువునర్చించుటకు మోతమైనవివియో నిషిద్ధములేవియో పిమ్మట వర్ణింపబడినవి.

ఆ విధముననే భవిష్యపురాణమునుసరించి సూర్యారాధనకై వినియోగపడగిన సామాన్య, ప్రత్యేక పుష్పములు మరియు మిశ్రిత ప్రశస్తమైనవి శుభప్రదమైనవానిని గురించియు తెలుపబడినది. ఈ సంబంధముగా (MM) రుద్రాధరుని పుష్పమాల విష్ణువును అక్షతల చేతను గణేశుని తులసీచేతను, దుర్గాదేవిని దూర్వ (గరిక) చేతను, సూర్యుని బిల్వదళముచేతను పూజింపగూడదని తెలుపుచున్నది.

“నాక్షత్రిరర్చయేద్విష్ణుం న తులస్యావినాయకమ్ |

న దూర్వయా యజీద్ దుర్గాంబబిల్వపత్రిదీవాకరమ్ ||

అధ్యాయాంతమున నవగ్రహములకు ప్రీతికరమైనవియు మరియు శ్రాద్ధకర్మలయందు వినియోగింపవర్తమైన పుష్పములను గురించి వర్ణింపబడినది.

మూడవ అధ్యాయమునందు దేవీ మరియు భవిష్యపురాణము నందు ఉదాహరించిన అంశముల నాధారముగా జీసికొని దుర్గాదేవి పూజలో వినియోగింపదగిన సామాన్య, ప్రత్యేక, శుభప్రదమైన త్రివిధ పుష్పములను గురించి వర్ణింపబడినది. మహాకాలసంహిత ననుసరించి రైషిక, సాధారణ మరియు వనమాలయను త్రివిధ పుష్పమాలలను గురించి వర్ణించి యీ పుష్పములతో పూజించిన ప్రాప్తించు పుణ్యఫలమును గురించి వివరింపబడినది.

అదేవిధముగా చివరి అధ్యాయమునందును సింహాసన విద్య, దక్షిణాళి, నీలసరస్వతి మరియు త్రిపురసుందరి ఆరాధనలు సామాన్య, ప్రత్యేక పిశిష్ట శుభప్రదమైన పుష్పములేవియో నిషిద్ధములేవియో అనేక తంత్రముల నాధారముచేసుకొని వర్ణింపబడినది. త్రిపురసుందరి పూజలో న్మృదును తులసి దళములు అర్చింపగూడదని వరాహ తంత్రము చెప్పుచున్నది.

“త్రపురాపూజనే వర్వాతులసీ సర్వధా బుద్ధైః

4,44

భీరగ్రంథాలయమునందు యించుమించు పుష్పచింతామణియందు ప్రస్తావించబడిన విషయమును గలిగిన యితర గ్రంథములో పుష్పమాల, పుష్పరహస్య, పుష్పమాహాత్మ్య, పుష్ప నిరూపణ, పుష్పమాలాస్తవ, పుష్పనిధి మరియు పుష్పరత్నాకరము మున్నగు గ్రంథములు గలవు.

(MM) రుద్రధరుని పుష్పమాల అన్నిటికంటెను ప్రాచీనమైనది. అది సూర్యుడు, పార్వతి, విష్ణువు మరియు పితరుల ఆరాధనలో వినియోగింపదగిన శుభప్రదమైన పుష్పములనుగురించియు మరియు ఇతర దేవతలను తాజాగా అప్పుడే కోసిన పుష్పములను లేదా క్రిందటి దినమున కోయబడి వాడిన పుష్పములను సమర్పించుటవలన గలుగు శుభాశుభ ఫలమును గురించి వర్ణించును. విద్యానందనాథునిచే రచింపబడిన “పుష్ప రహస్యము” ‘రహస్యకల్లోలిని’ యందలి ఒక భాగము అందు అయా విశిష్ట దేవతలకు అయా విశిష్టమైన పూలచే అల్లబడిన విశిష్టమైన పూమాలల నర్పించుట వలన గలుగు పుణ్యమును గురించి రమణీయముగా వర్ణింపబడినది. అందు అయా మాసమునందు నిర్దిష్ట తిథియందు నిర్దిష్ట దేవతకు నిర్దిష్టమైన విశిష్ట పుష్పములను అర్పించవలెనని చెప్పబడియున్నది.

అదే విధముగా ‘పుష్పమాహాత్మ్యము’ నందును నిత్య, నైమిత్తిక, కామ్య కర్మలందు వినియోగించుటకు విహితమైన నిషిద్ధములైన పుష్పములను గురించిన వర్ణన గలదు. “సౌభాగ్యరత్నాకరము” నందుగల పుష్పనిరూపణ ప్రకరణతల గూడ పైదెలిసిన అంశములను గురించియే వర్ణించుచున్నది.

అసంపూర్ణముగానున్న “పుస్తమాలాస్తవము” నందేదియు నూతనమైన అంశములేదు.

ఈ విషయముపై మిక్కిలి చిన్నదైన “పుష్పనిధి” యను పోతము నాలుగు పత్రములను కలిగియున్నది. అదియు సంక్షిప్తముగా పై విషయములనే తెలుపుచున్నది. క్రొత్తవిషయమేదియులేదు.

నవామిసింఘు చే రచింపబడిన “పుష్పరత్నాకరము” ఎనిమిది అధ్యాయము (పటలము)లు గలిగియున్నది. మొదటి అధ్యాయములో సామాన్య పుష్పములను గురించిన ప్రస్తావనగలదు. రెండవదానిలో నిషిద్ధపుష్పాలను గురించిగలదు. మూడవ

అధ్యాయములో గణేశునికి, శివునికి అర్చనలో సమర్పించదగిన పుష్పములును, నాలుగవదానిలో ఘ్నావునకు ఆరాధనలో వినియోగింపదగిన పుష్పములను గురించిన వర్ణన గలదు. అయిదవ అధ్యాయములో అదిత్యాది నవగ్రహ రాధనయందును, శ్రాద్ధ, పితృకర్మలందును వినియోగింపదగు పుష్పములను గురించి వర్ణింపబడినది. అష్టాధ్యాయముగనీ ఆరవ అధ్యాయమునందు భవాని, దుర్గా, గాయత్రీ మరియు సర్వస్వతి దేవతల పూజలయందు వినియోగింపదగిన పుష్పములను గురించిన విషయం చెప్పబడియున్నది. ఏడవదియగు చివరి అధ్యాయమును దక్షిణామ్నాయ మరియు ఉత్తరామ్నాయముననుసరించి వివిధ పుష్పముల గురించిన విషయములు శ్రమముగా ప్రస్తావింపబడినది.

బీగ్ లైబ్రరీలో యీ విషయముపై నుపలబ్ధమగు హస్తలిఖిత ప్రతుల నన్నింటిని పరిశీలించిన మీదట “పుష్పచింతామణి” మాత్రమే ఆరాధనాపుష్పములను గురించిన అసక్తికరమైన పెక్కు అంశములను వివిధ దృక్పథములనుండి పరిశీలించి గ్రంథించినట్లు నేను గమనించుచున్నాను.

పురాణమునందువలెనే యీ గ్రంథమునందు కొన్ని ప్రాచీన భాషారూపాలు చోటుజేసుకొన్నవి. హిమవంతసుతే(1,22), నిర్భిత్వా (1,32), శిరోపరి (2,39), భావతే (2,43), దుర్గాయామచరో భవేత్ (3,13,24), ప్రజో భిష్టు (3, 26-29,31), ఆయుర్ధమ్ (4,6), త్రిలోకం హశగమ్ (4,8,3), మున్నగునవి అవి ఉన్నవి ఉన్నట్టి ఇవ్వబడినవి. పాదటీక (Footnotes) లో వానికుద్ధరూపాలు చూపబడినవి. సందర్భాన్ని బట్టి భిన్నపాఠాలు పాదటిపుణీలలో యివ్వబడినవి. హస్తలిఖిత ప్రతులలో వేనియందును శ్లోకముల సంఖ్య వ్రాయబడలేదు. ప్రతి అధ్యాయములోని శ్లోకములకు సంఖ్య యివ్వబడినది.

ఈ పుస్తకప్రయోజనము ఇనుమడించుటకై రెండు పట్టికలు చివరిలో జతపరచబడినవి. ఒకటి యిందుద్ధరింపబడిన పుస్తకముల పట్టిక రెండవది యీ గ్రంథములో నుదాహరింపబడిన పుష్పముల పేర్లు హిందీ మరియు ఆంగ్లములో వాని అర్థ సహితముగ నన్నయీ పుస్తకమును పరిష్కరించి సంపాదీకరించుటకు స్ఫూర్తిని మరియు సలహాను ప్రసాదించిన భారత సహాయ సంస్థ కట్మాండు నేపాల్ (Indian Mission, Kathmundu, Nepal) విద్యా విషయసభ్యులు శ్రీ

ఘండాగారికి నేను మిక్కిలి కృతజ్ఞుడను. ఖట్మాండు బీరగ్రంథాలయము

లోని లైబ్రరీయన్ మరియు తోటి స్టాఫ్ సభ్యులు యీ హస్తలిఖిత ప్రతిని సంపాదించుటకు కాపీ చేసుకొనుటలో సహకరించినందులకు ధన్యవాదములు. ఈ గ్రంథముయొక్క ముద్రణా ప్రతిని, ఉపోద్ఘాతమును, పరిశీలించి ఉపయోగకరమైన సలహాలందించిన మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయ సంస్కృతవిభాగ అచార్యులు, ఖాట్మందులోని నేపాలు జాతీయ పురావస్తుతాళ పత్రహస్తలిఖిత భాండాగార (Member of Academic Committee, Nepal, National Archives) సంఘ సభ్యులునగు డా॥ వి. రాఘవన్ గారికి గూడ నేను హార్షికవందనములను సమర్పించుకొనుచున్నాను.

జే.మిశ్రా

పుష్ప చింతామణి:

అథ ప్రథమ ప్రకాశ:

శ్లో॥ కామదం కామదం నత్వానీత్వా మతిమతాంగతమ్

పుష్ప చింతామణి కుర్వే వాంఛితార్థ విశేషనమ్.

1

తా॥ కోరిన కోరికలిచ్చుటకై కాముని దహించిన శివుని నమస్కరించి బుద్ధిమంతుల యభిమతము ననుసరించి కోరిన కోరికల కాలవాలమైన పుష్ప చింతామణి యను నీ గ్రంథమును రచించుచున్నాను.

వ॥ తత్రాదౌ సామాన్యతః పుష్పమహాత్మ్యం లిఖ్యతే తదుక్తం శివరహస్యే

తా॥ అందు మొదట పుష్ప మహాత్మ్యము వ్రాయబడుచున్నది. అది శివ రహస్య ఖండమునందు చెప్పబడినది.

శ్లో॥ పుష్పిర్దేవాః ప్రసదంతి పుష్పేదేవాశ్చ సంసితాః.

కించాతి బహునోక్షేన పుష్పస్వోక్తి మతంద్రికామ్.

2

శ్లో॥ పరంజ్యోతిః పుష్పగతం పుష్పేణైవ ప్రసదతి.

త్రివర్గ సాధనం పుష్పం పుష్టిశ్చ స్వర్గమోక్షదమ్.

3

తా॥ పుష్పములతో దేవతలు ప్రసన్నులగుదురు. వారు పుష్పములందు నివసించుదురు. ఎక్కువగా చెప్పుటందులకు? పుష్పములందు చైతన్యము స్థితమై యున్నది.

పుష్పములందున్న పరమాత్మ పుష్పములచేతనే ప్రసన్నుడగును. కావున పుష్పము త్రివర్గ సాధనము, పుష్టిని, సిరిని, స్వర్గమును, మోక్షమును ఇచ్చునది.

శ్లో॥ పుష్పమూలే వసేద్భ్రహ్మ పుష్పమధ్యేవ కేశవః

పుష్పాగ్రేవ మహాదేవః సర్వదేవాఢితా దతి.

4

తా॥ పుష్పం మొదట బ్రహ్మ, పుష్ప మధ్యమునందు కేశవుడు, పుష్పము కొనయందు మహాదేవుడు నివసించుదురు. దశమునందు సర్వదేవతలు వుండుదురు.

అథ సామాన్యతః పుష్ప వివరణమ్

(శిష్యురాణే)

పదప సామాన్యముగా పూవుల వివరణము శిష్యురాణము నందు చెప్పబడినది.

శ్లో॥ దేవానాం శుక్ల పుష్పంతు దుర్గంధం దానవాస్తథా

కర్మశం లోహతం వైవ రాక్షసాణాం ప్రకీర్తితమ్.

5

తా॥ దేవతలకు తెల్లని పుష్పము, దానవులకు దుర్గంధంతో కూడిన పుష్పము, రాక్షసులకు కరుకై ఎర్రనిదైన పుష్పము యోగ్యముగానుండును.

శ్లో॥ ఉద్భవం వాప్య పేరాయాం పుష్పంత్వస్యేన పుష్పితమ్.

తత్పుష్పంతు పితౄణాం స్యాత్ సత్యందేవి బ్రవిష్యహమ్.

6

తా॥ ఓ దేవీ! వేళగాని వేళయందు గ్రహింపబడినవి ఇతరులచేత పుష్పింప జేయబడినవి. అనగా దోహదాదులు కావచ్చును. పితృదేవతలకు ప్రియమైనవని చెప్పబడినది.

వ॥ అథసామాన్యతః పుష్పదాన ఫలమ్ భవ్య పురాణే. - భవ్యపురాణే

ఇక భవ్యపురాణము ననుసరించి సామాన్యంగా పుష్పదానముయొక్క ఫలము చెప్పబడుచున్నది.

శ్లో॥ తపశ్శీల గుణోపిత పాత్రే వేదస్య పారగే,

దశదత్వా సువర్ణాని తత్ఫలం కుసుమేషుతత్.

7

తా॥ తపము, శీలము మరియు సద్గుణములు గల వేదపారంగతుడైన బ్రాహ్మణునకు పది బంగారుమాడలు దానము చేసిన ఫలము పుష్పదానము వలన కలుగును.

శివధర్మసంగ్రహే

ఇక శివధర్మ సంగ్రహము నుండి

శ్లో॥ దశసౌగంధికం పుష్పం నిర్గంధియది భామిని.

శతసహస్ర కామలా అనంతం లింగపూజనే.

8

తా॥ ఓ పార్వతీ! పది సుగంధ పుష్పములతో - ఒక వేళ పరిమళము లేనివైననుగాని, శివలింగమును పూజించిన యెడల శతసహస్ర మాలలతో పూజించినట్టి యనంత పుణాఫలము లభించును.

శ్లో॥ విరంగ కుసుమస్యాపి విధిఃఖ్యాతో ద్విబోధమాః.

శోభన్తిర్విష్ణు గంధార్వైః శ్రుణుతత్రతు యత్ఫలమ్.

9

తా॥ పరిమళములేని లేదా పరిమళముగల పుష్పముల చేత పూజించుట వలన గునట్టి ఫలితమును బ్రాహ్మణోత్తములచే చెప్పబడిన దానిని వినుము.

శ్లో॥ ఏకపుష్ప ప్రదాసేన లింగేషు ప్రతిమాసువా

అశీతి కల్పకోటివాం దుర్గజిన నరోవ్రజిత్.

10

తా॥ శివలింగమునకుగాని లేదా శివప్రతిమకుగాని ఒక పుష్పము సమర్పించిన నకు ఎనుబది కల్పముల కోట్లవరకును దుర్గతి కలుగదు.

శ్లో॥ యస్య వృక్షస్య పుష్పాణి పత్రాణిచ ఫలానిచ

మహాదేవాయ యుక్తాని సోఽపిగన్తుత్ పరాంగతిమ్.

11

తా॥ ఏ వృక్షములయొక్క (ఎవని వృక్షములయొక్క) పత్ర, పుష్పములు మరియు ములు మహాదేవునకు సమర్పింపబడుచుండునో ఆ వృక్షములు గూడ (అతడు) పరమ గతిని పొందుచుండును.

శ్లో॥ స్వయముత్పాద్య పుష్పాణి యః స్వయం పూజయేచ్ఛివమ్

తానిపాక్షాత్ ప్రగృహ్లాతి భక్తితః సతతం శివః

12

తా॥ ఎవడు తాను పెంచి పోషించి పూజించిన చెట్లపూలతో శివుని భక్తిమీర జించునో అట్టివాడు సాక్షాత్తుగా శివసాన్నిధ్యమును శాశ్వతముగా పొందును.

శ్లో॥ ప్రత్యేక ముక్త పుష్పాణాం దశ సోవర్ణికం ఫలమ్.

సన్నిబద్ధమతేష్వేన ద్విగుణం ఫలమిష్కతే.

13

తా॥ పూజార్థమై ప్రత్యేకముగా వివరింపబడిన విడి పూవులకు పది బంగారు దల ఫలము కలుగును. వానిని మాలగా కూర్చి యర్పించినచో నా ఫలము పొందును.

సువర్ణ పరిమాణ మాహ - భారతే

మహాభారతమున సువర్ణ పరిమాణము చెప్పబడినది.

శ్లో॥ పంచ కృష్ణల కోమాషః సువర్ణస్థేషు బోధశ

తా॥ 5 గురిగింజల ఎత్తు 1 మాష.

16 మాషలు

1 సువర్ణము.

వి॥ కృష్ణాలకోగుంజా, తీనుసూప్ర పుష్పదాసే, దశసూప్ర సువర్ణదాన ఫలమ్.
*ప్ర పుష్పాణాం మాలా దాసే వింశతి సూప్ర సువర్ణ దాన ఫలావాప్తిరిత్యర్థః.

తా॥ అనగా వేయి పూవులు దానము చేసినచో పదివేల సువర్ణములు దానము చేసిన ఫలము లభించగా వేయి పుష్పముల మాల దానము చేసిన యెడల ఇరువది వేల సువర్ణములు దానము చేసిన ఫలమును దానకర్త పొందునని యర్థము.

శివరహస్యే

(శివరహస్య ఖండమునందు.)

శ్లో॥ పుష్పైః పంచభిర్యత్ర పూజయిత్వా మహేశ్వరమ్,

దశానామశ్చ మేధానాం ఫలం ప్రాప్నోతి పూరుషః.

14

తా॥ ఏ మానవుడైదు పుష్పములతోనైనను మహేశ్వరుని పూజించునో అట్టివానికి పది యశ్వమేధముల ఫలము లభించును.

శ్లో॥ అష్టభిర్వాశివం పుష్పైరభ్యర్చ్యవిధీనా నరః

ప్రయాతి శాంకరం ధామం కింపునర్త్యైః సహస్రశః.

15

తా॥ లేదా ఏ నరుడు ఎనిమిది పుష్పములతో నైనను పరమశివుని విధ్యుక్తముగా పూజించునో అతడు కైలాసమున కేగును. ఇక వేయి పూవులతో పూజించిన ఫలము చెప్పనేల?

శ్లో॥ అథ శివార్చనే పుష్ప నిర్ణయః తచ్చద్వి విధమ్

విహితం నిషిద్ధం పేతి తదుక్తమ్ శివరహస్యే.

తా॥ ఇక శివపూజయొక్క పుష్పనిర్ణయము చెప్పబడును. అది విహితము, నిషిద్ధముని రెండు విధములు. శివరహస్యమున నది చెప్పబడినది.

శ్లో॥ కాని చిద్విహితా నీహ నిషిద్ధానిచకానిచిత్.

పుష్పాణీతి విశేషః నిషిద్ధ విహితమితి కేచిత్.

16

తా॥ ఈ పుష్పములందు కొన్ని శివపూజకు తగినవై మరికొన్ని తగినవై యుండును.

వ॥ తత్రాదౌ శివే విహితాని నిరూప్యంతే - శివధర్మే

తా॥ అందు మొదట శివునకు తగిన పుష్పములు నిరూపింపబడుచున్నవి.

శివధర్మము నందు నుండి--

శ్లో॥ పుష్పైరరణ్య సంఘాతైః పత్రై ర్వాగిరి సంఘైః

అపర్యుషిత నిశ్చిత్రైః ప్రోక్షితైర్మంతు వర్తితైః

17

అత్కారామోద్భవైర్వాపి భక్త్యా సంపూజయేచ్ఛువమ్.

తా॥ అడవులందుగాని లేదా కొండలపైగాని చిగురించిన పత్రి మరియు పూవులు వాడిపోసివి, రంధ్రములు పడనివి మరియు కీటకాదులతో కొరుకబడనట్టివి. లేదా తమతోటలో పూచిన వానితోనైన శివుని భక్తిశ్రద్ధలతో పూజింపవలెను.

వి॥ అత్మా రామోద్భవైరితి అత్మైవారామ ఉపవనమ్

తస్మా దుద్భవై ర్మానసపుష్పైరితేకేచిత్

తా॥ అత్మా రామోద్భవమనగా అత్మారామమనగా అత్మయనెడు తోటయందు వికించిని మానస పుష్పమని కొందరు చెప్పుదురు.

వి॥ తన్న ఏతత్ పుష్పమేచన ప్రకరణ విరోధాత్ పరకీయా రామోద్భవైర్విషేధ దర్శనాచ్చ తదుక్తం నారదీయ రాక్షసి శపథే¹

తా॥ అదికాదు - యిది యీ పుష్ప ఏవేచన ప్రకరణమునకు విరోధము కనుక. ఇతరుల ఉద్యానములందు పూచినవి నిషిద్ధములని చెప్పబడెను. కనుక నారదీయ రాక్షసి శపథమున ఇట్లు చెప్పబడినది.

శ్లో॥ పారక్కారామజాతైస్తు కుసుమై రర్చయేత్ సురాన్.

తేన పాపేన రిప్యామి - యద్యేత దన్యతం వదే²

18

తా॥ ఇతరుల ఉద్యానములందు పూచిన పూవుల చేత దేవతలను పూజించిన యెడల ఏ పాపముంటునో అసత్యమునకు ఆ పాపం అంటును.

వి॥ అతవి వారామోద్భవైః స్వకీయోపవనోద్భ వైరిత్యర్ఘ్యః తదభావే

చౌర్యమ ప్యదోషః

దేవతార్ఘంచ కుసుమయస్తి యంచనురబ్రవీత్ - ఇత్యభి దానాత్కేంచ

తా॥ అందువలన ఆరామోద్భవ మనగా తమ యుద్యానవనమందు పూచిన వనియే అర్ఘము. అవి దొరకనిచో - మనువు దేవతార్ఘనకు పూవులు దొంగిలించుట దోషమని చెప్పెనుకాని దేవతాపూజకొరకు చేసిడు పూవుల దొంగతనము దోషము కాదు. ఎలననగా -

శ్లో॥ విత్యదేవార్ఘసే పుష్పే వదోషః క్రయ వార్ఘ యాః

ప్రార్థితేన ప్రమాపేన పర్వం తన్నిష్ఠులంభవేత్.

19

1. రాక్షసి శపథే - ఇతి పుస్తకే - ఇదం ఇదానీం నోపలభ్యతే.

2. వదేత్ - ఇతి మాతృకాను - శ్లోకోఽయం వేంకటేశ్వర యంత్రాల యాత్ ప్రకాశిత నారదీయ పురాణే ఉత్తర ఖండే 27 తమోఽధ్యాయే.

తా॥ విత్య దేవతార్చన కొరకై పుష్పములు వెల ఇచ్చికొనుట, దొంగిలించుట దోషముకాదు. ఇతరులను యాచించి తెచ్చుటవలన అంతయు నెప్పులమగును?

వి॥ అత్ర శివపూజాయాం స్వకీయారామోద్భవ పుష్పం వన్యపుష్పభావే

గ్రాప్యం వా

శబ్దగ్రహణాత్ వన్యపుష్ప పాశస్య శ్రవణాచ్చ తదుక్తం శివగీతాయాం.

తా॥ ఇవట శివపూజకు అరణ్య పుష్పములు లభింపనపుడే అత్కారామోద్భవ పుష్పములు గ్రహించవలెనని తెలియదగును. అనగా శివపూజ యందరణ్య పుష్పములకే ప్రాముఖ్యము. అరణ్య పుష్పములనుటవలన దాని ప్రాశస్త్యము శివగీత యందెటుల చెప్పబడినది.

శ్లో॥ వన్యేషు యా ధృశీప్రితిర్వర్తతే పరమేశితుః.

ఉత్తమేష్వపి వాప్త్యేవ తాధృశీగ్రామ జీప్యపి.

20

తా॥ అరణ్య పుష్పములందు పరమేశ్వరున కెంత ప్రీతికలదో అట్టి ప్రీతి గ్రామోద్యానములందుగల శ్రేష్ఠమైన పుష్పములపై లేదు.

ఉత్తరోత్తరేఽపి -

శ్రీ ఉమోవాచ - శ్రీ ఉమాదేవి ఇట్లనెను.

శ్లో॥ యత్ త్వయా కథితం సర్వ, మర్చనం పూజనం తథా.

పుష్పాణాం వ విధానంతు, ఏ తదా భ్యాతు మర్త్యు.

21

తా॥ ఓ దేవా! ఇంతవరకు నీచే యే పుష్ప లక్షణము పూజా విధానము చెప్పబడినదో అది యంతయు వివరించుటకు నీవే తగుదువు.

శ్రీ ఈశ్వర ఉవాచ - ఈశ్వరుడిట్లు చెప్పెను.

శ్లో॥ హిమవంతసుతే¹ సత్యం పుష్పాణాం వ యశస్విని.

యానిమో దేవిరో వంతే కథయామి విశేషతః.

22

తా॥ హిమవంతుని కూతురువైన ఓ పార్వతీ! పూవులయందు యేవి ప్రశస్తమై నాకొప్పుము లగునో వాని విశేషము చెప్పెదను వినుము.

శ్లో॥ కరవిరో బుకత్యైవ, అర్క ఉన్నతృ క్షుధా.

పాటలా భృహతీ వైవ - తద్వైవగిరి కర్ణికా.

23

1. 'నగాధిపస్మితే' అనుపాఠం యుక్తం.

తా॥ గన్నెరు, పొగడ, జిల్లిడు ఉమ్మెత్త, కలిగొట్టు, పెద్ద ములక (నేల ములక) తెల్లదించిన

శ్లో॥ అశోకం శంఖ పుష్పాణి, మందారశ్చ పరాజితా.

శమిపుష్పాణి వాన్యవి కుబ్జశృంభివీ తథా.

24

తా॥ అశోకము, శంఖ (కట్లతీగ పూలు) మందారము, వెమ్మకొంత, జమ్మి, ఇంకను గులాబి (గొజ్జగి) నెమ్మి - నెమిలి బాట్టు పూలు.

శ్లో॥ అపామార్గస్థా పద్మం జాతీపుష్పం సరోజమ్,

పంచకోశీర తగరం తథావై నాగకేసరం.

25

తా॥ ఉత్తరేణి అటులే తామర, జాజి, కోకనదమ్ - చెంగలువ, సఘంగ, ఉశీరమ్ - వట్టివేరు, తగరమ్ - నందివర్ధనము, నాగకేసరము.

శ్లో॥ పున్నాగం కింకిరాతన - ద్రోణ పుష్పంతథా శుభమ్,

శింశుపాదుంబరంచైవ - జయా మల్లీ తద్వైవచ.

26

తా॥ పొన్న, పచ్చగోరింట, తుమ్మి, శింశుపమ్ - విరిగి, మేడి, ఉదుంబరమ్ - కడప, జయ - జయంతి, నెల్లి, మల్లి

శ్లో॥ పుష్పాణి యజ్ఞ పుక్ష్య - బిల్వపత్రం తథాశుభమ్,

కుసుంభస్యచ పుష్పాణి - తథావై కుంకుమస్య చ.

27

తా॥ మోదుగు, మారేడు దళములు, కుసుమపూవు, కుంకుమపూవు.

శ్లో॥ నీలం చ కుసుమం చైవ తథారక్షోత్పలానిచ,

సురభీణి చ సర్వాణి ఫల జాన్యంబు జానిచ.

28

తా॥ నీలపూలు, ఎర్రకలువలు, ఇంకను పరిమళముగల వన పుష్పములు, జలపుష్పములన్నియు నా పూజకు శుభప్రదములే.

శ్లో॥ గృహ్లామి శిరసాదేవి, యామో భక్త్యాప్రయచ్ఛతి.

తా॥ ఓ దేవి భక్తులేవేని నాకు భక్తితో సమర్పింతురో వాని నన్నిటిని తలవంచి స్వీకరింతును.

శ్రీ ఉమావాచ - ఉమాదేవి ఇట్లనెను.¹

శ్లో॥ కేమకేమచ పుష్పిమ - ప్రభో కర్తుః పుహతవ.

మాసికానితు పుష్పాణి శుభాని కథ యస్యమే.

29

తా॥ ఓ ప్రభూ! మీరింకను ఏయే పుష్పములపై మక్కువ పడదురు. ఏయే మాసములం దేయే పుష్పములతో మిమ్ము పూజించిన శుభము కలుగునో నాకు చెప్పుడు.

శ్రీ ఈశ్వర ఉవాచ - ఈశ్వరుడిట్లు చెప్పెను.

శ్లో॥ పుష్టోఽహం యత్త్వయాదేవీ మమకాతూహలం హితత్.

కథయామి ప్రయత్నైన లోకానాం హితకామ్యయా.

30

తా॥ ఓ దేవీ! నీ వడిగిన విషయము నాకును ఉత్సాహమైనదే. కనుక లోకహితమునకై దానిని ప్రయత్నపడి చెప్పెదను వినుము.

శ్లో॥ అపాథస్య తు మాసస్య స్నాత్వా కృష్ణ వతుర్ధకీ.

సకృచ్చ గుగ్గిలందగ్న్వా దత్వా పుష్ప సకుండికామ్.

31

శ్లో॥ నిర్భిత్వా బ్రహ్మ లోకేమతేఽపియాంకి పరాంగతిమ్.

32

తా॥ ఎవడు ఆషాఢమాసమున కృష్ణచతుర్దశినాడు స్నానముచేసి శుచియై కొద్దిగానైన గుగ్గిలముతో ధూపముచేసి తొడిమలతోడి మాలతో కూడిన పుష్పములతో నన్నర్చించునో వాడు బ్రహ్మ లోకము దాటి పరమపదమును పొందును.

శ్లో॥ శ్రావణస్య తు మాసస్య ఏకాహారేణ యోజనః.

అర్చయేత్ కరవీరేణ గోసహస్ర ఫలం లభేత్.

33

తా॥ ఎవడు శ్రావణ మాసమున ఏకభుక్తముతో నుండి గన్నేరు పూలతో నన్నర్చించునో వానికి వేయి గోదానముల ఫలము లభించును.

శ్లో॥ భాద్రపదస్య మాసస్య అపాహారేణ యోర్చయేత్.

హంసద్వజే నయుక్తేన విమానేన సగచ్ఛతి.

34

తా॥ భాద్రపదమునందెవడుత్తరేణి పూలతోనన్న పూజించునో వాడు హంస ద్వజముతో కూడిన విమానమున పుణ్యపదమునకు వెళ్ళును.

శ్లో॥ అశ్వయుజస్య మాసస్య అర్చపుష్పైస్తు యోచయేత్.

మయూరద్వజ యుక్తేన విమానేన సగచ్ఛతి.

35

తా॥ అష్టాజమానమున నెవడు నన్ను జిల్లేడు పూలతో పూజించినో వాడు మయూర ధ్వజముతో కూడిన విమానమున వెళ్ళును.

శ్లో॥ కార్తీకస్య తుమాసస్య క్షీరేణస్నాపయేన్యమ.

అర్చయేజ్ఞాతి పుష్పైస్సు శివం పశ్యన్నిరంజనమ్.

36

తా॥ కార్తీకమాసమున నెవడు నన్ను పాలతో నభిషేకించి జాజి పూవులతో పూజించునో వాడు నిరంజనమైన శివపదమును దర్శించును.

శ్లో॥ మార్గశీర్షస్య మాసస్య బుకేనార్చయేత్పునః.

సత్రై ర్లోక్యమతిక్రమ్య యత్రాహం తత్ర గచ్ఛతి.

37

తా॥ మార్గశిర మాసమందెవడు పొగడ పూలతో నన్ను పూజించునో వాడు ముల్లోకములు దాటి ఎచటనే నుందునో యచటికేతెంచును.

శ్లో॥ పౌష్యస్యైవతు మాసస్య - ధుత్త రేణ తుయోర్చయేత్.

తుష్పిన సమయాదేవి లభతే పరమం పదమ్.

38

తా॥ ఓ దేవీ! పుష్యమాసమందెవడు నన్నుమైత్త పూలతో తృప్తిగా పూజించునో అట్టివాడు పరమ పదమును పొందును.

శ్లో॥ మాఘస్యైవతుయోదేవి హరంబిల్విన అర్చయేత్.

బాలార్క శశియుక్తేన - విమాసేన సగచ్ఛతి.

39

తా॥ ఓ దేవీ! మాఘ మాసమందెవడు హరుని బిల్వదళములతో నర్చించునో వాడు లేతసూర్యుడు, చంద్రుడుగల విమానమున వెళ్ళును.

శ్లో॥ ఫాల్గుణస్య తుమాసస్య గంధతోయేన స్నాపయేత్.

అర్చయేత్ ద్రోణ పుష్పేణ - ఇంద్రస్యార్థా సనం లభేత్.

40

తా॥ ఫాల్గుణ మాసమందెవడు నన్ను సుగంధ జలముతో నభిషేకించుచు తుమ్మిపూలతో పూజించునో వానికింద్రుని యొక్క అర్ధసాయాసము లభించును.

శ్లో॥ చైత్ర చైవ తతో మాసి - నృత్య గీతేన శంకరమ్.

యోర్చయేద్దర్శ పుష్పేణ లభేద్ధుహు సువర్ణకమ్.

41

తా॥ చైత్ర మాసమందెవడు శంకరుని నృత్య గీతములతో సేవించుచు దర్శపూలతో పూజించునో వానికినేక సువర్ణములు లభించును.

శ్లో॥ వైశాఖస్య చమాసస్య ఘృతేన స్నాపయేత్పదా.

అర్చయేచ్ఛక్ల మందారై రశ్వమేధ ఫలం లభేత్.

42

తా॥ వైశాఖ మాసమందెవడు నన్ను నేతితో నభిషేకించుచు తెల్లని మందారములతో పూజించునో వాని కళ్ళమేధ ఫలము లభించును.

శ్లో॥ జ్యేష్ఠమాసి తతోదర్శా స్సాపయేత్పుతతం నరః.

అర్చయేత్ పద్మపుష్పేణ సోఽపిగచ్ఛేత్ పరాంగతిమ్.

43

తా॥ జ్యేష్ఠమాసమున ఏ నరుడు నన్ను నిరంతరము పెరుగుతో నభిషేకించుచు తామర పూవులతో పూజించునో వాడు గూడ పరమగతిని పొందును.

వ॥ అథపుష్ప విశేషాణాం ఫలాని - శివధర్మే

ఇక విశేష పుష్పములతో పూజించు ఫలము శివ ధర్మమున నిట్లు చెప్పబడినది.

శ్లో॥ అర్చ్యస్య పుష్పమేకంచ యః శివాయ నివేదయేత్.

దశదత్వాసువర్లాని యత్ఫలం తదవాప్నుయాత్.

44

తా॥ ఎవడు దిన దినము శివునొక జిల్లేడు పూవుతో పూజించునో అట్టి వానికి పది సువర్ణ ముద్రికలు దానము జేసిన ఫలము గలుగును.

శ్లో॥ ఏవం పుష్ప విశేషేణ ఫలంత దధి కంభవేత్.

జ్ఞేయం పుష్పాంతరజ్ఞేన యథాస్యాత్తం నిబోధమ్.

45

తా॥ ఇదే విధముగ పుష్పములయొక్క గుణాధిక్యతను బట్టి వాని ఫలము గలుగును. వివిధ పుష్పములలో గల భేదమును దాని విశేషములను తెలిసికొనుము.

శ్లో॥ అర్చ్యపుష్ప సహస్రీభ్యః కరవీరం విశిష్యతే.

కరవీర సహస్రీభ్యో బిల్వపత్రం విశిష్యతే.

46

తా॥ ఓ దేవీ! వేయి జిల్లేడు పూవులకంటే ఒక గన్నేరు ఉత్తమము. వేయి గన్నేరు పూవులకంటే ఒక మూరేడు దళముత్తమము.

శ్లో॥ బిల్వపత్ర సహస్రీభ్యః పద్మపుష్పం విశిష్యతే.

పద్మపుష్ప సహస్రీభ్యో - ఋ కపుష్పం విశిష్యతే.

47

తా॥ వేయి మూరేడు దళములకంటే ఒక తామరపూవు ఉత్తమము. వేయి తామరలకంటే ఒక పొగడపూవు మేలు.

శ్లో॥ ఋ కపుష్ప సహస్రీభ్యః ఏకం దుత్తారకం వరమ్.

దుత్తారక సహస్రీభ్యో బృహత్పూష్పం విశిష్యతే.

48

తా॥ వేయి పాగడపూవులకంటే ఒక ఉమ్మెత్తపూవు శ్రేష్ఠమైనది. వేయి ఉమ్మెత్తల కంటే ఒక ములకపూవు మేలైనది.

శ్లో॥ భూహత్పుష్ప సహస్రీభ్యః - ద్రోణపుష్పం విశిష్టతే.

ద్రోణపుష్ప సహస్రీభ్యః అపామార్గం విశిష్టతే.

49

తా॥ వేయి ములక పూవులకంటే ఒక తుమ్మి పూవుత్తమము. వేయి తుమ్మి పూవులకంటే ఒక ఉత్తరేణు పూవు మేలు.

శ్లో॥ అపామార్గ సహస్రీభ్యః కుశపుష్పం విశిష్టతే.

కుశపుష్ప సహస్రీభ్యః శమీపుష్పం విశిష్టతే.

50

తా॥ వేయి ఉత్తరేణు పూవులకంటే ఒక దర్భ పుష్ప మధికము. వేయి దర్భపుష్పముల కంటే ఒక జమ్మి పూవు శ్రేష్ఠము.

శ్లో॥ శమీపుష్ప సహస్రీభ్యః శ్రీమన్నీలోత్పలం వరమ.

సర్వేషామేవ పుష్పాణాం ప్రబలంసీల ముత్పలమ్.

51

తా॥ వేయి జమ్మిపూవులకంటే లక్ష్మీప్రదమైన ఒక నల్లకలువ గొప్పది. పూవులన్నిటి యందు నల్లకలువ మిక్కిలి గొప్పది.

శ్లో॥ నీలోత్పల సహస్రీణ యామాలాం సంప్రయచ్ఛతి.

శివాయవిధి వర్చక్త్యా తస్య పుణ్యఫలం శృణు.

52

తా॥ శివునకెవడు విధి విధానమున వేయి నల్లకలువలతో మాలను సమకూర్చి సమర్పించునో వానికి కలుగు పుణ్యఫలమును వినుము.

శ్లో॥ కల్పకోటి సహస్రాణి కల్పకోటి శతానివ.

వసేచ్ఛిన పురేనిత్యం శివతుల్య పరాక్రమః.

53

తా॥ అతడు శివునితో సమానమైన పరాక్రమము గలవాడై వందలకోట్ల కల్పములు, వేలకోట్ల కల్పములు నిత్యము కైలాసమున నివసించును.

శ్లో॥ శిషాణాం పుష్ప జాతీవాం యత్ ఫలం పరికీర్తితమ్.

సతత్పలామపారేణ శివలోకే మహీయతే.

54

తా॥ మిగిలిన పుష్పజాతులచే పూజించువారు ఆయా పుష్పజాతుల కెట్టి ఫలములు చెప్పబడినవో ఆయా ఫలానుసారముగా శివలోకమున కాపురముందురు.

శ్లో॥ శమీపుష్పం భూహత్పాశ్చ కుసుమం తుల్య ముచ్ఛతే.

కరవీర సమాజీయా జాతీవిజయ పాటలాః.

55

తా॥ జమ్మిపూవు వాకుడు ములక పూవునకు సమానమని చెప్పబడినది. మల్లి, మద్ది, కలిగొట్టు గన్నేరుకు సమమని తెలియవలెను.

శ్లో॥ శ్వేతమందార కుసుమం సిత పద్మేన తత్సమమ్,
నాగవంశక పున్నాగాః ధుత్తారక సమాఘృతాః.

తా॥ తెల్లమందారము / తెల్లజిల్లేడు, తెల్లతామరకు సమమని, పొన్న, సంపింగ - సురపొన్నయివి దత్తారమునకు సమమని తలచబడినవి.

తథా శివధర్మ సంగ్రహే - అట్లులే శివధర్మ సంగ్రహమునందు.

శ్లో॥ నాస్తి పాపసమం శత్రుర్నవ ధర్మ సమస్సఖా,
న చరుద్రాత్ పరాదేవా నపుష్పం కనకాదపి.

56

తా॥ పాపమునకు సమమైన శత్రువు, ధర్మమునకు సమమైన మిత్రుడు, రుద్రునికి సమమైన పరదైవము లేరు. అట్లులే సంపింగకు సమమైన పుష్పము లేదు.

శివధర్మ - శివధర్మమునందు

శ్లో॥ మాలాభిర్యా సుగంధాభిర్యో లింగం పూజయేన్నరః,
సపేదికా విశేషేణ సోఽనంత ఫలమశ్నుతే.

57

తా॥ ఏ నరుడు మాలచేతగాని లేదా పరిమళపుష్పములచేతగాని శివలింగమును విశేష విధిచే పూజించునో, అట్టివాడినంత ఫలమనుభవించును.

శ్లో॥ బిల్వపత్రై రఖం దైశ్చ, సకృల్లింగం ప్రపూజయేత్,
సర్వపాప వినిర్ముక్తః శివలోకే మహి యతే.

58

తా॥ ఎవడు ఒకసారియైనను అఖండమైన మారేడు దళములతో శివుని భక్తిగలవాడై పూజించునో వాడు సమస్తమైన పాపములనుండి విడివడి శివలోకమును పొందును.

శ్లో॥ దత్తారకైశ్చ యోలింగం సకృత్పూజయేత్సనరః,
సగోలక్షఫలం ప్రాప్య - లభతే పరమం పదమ్..

59

తా॥ ఏ మానవుడొకసారియైనను భక్తిశ్రద్ధలతో దత్తారమున శివలింగమును పూజించునో యతడు లక్షగోవులను దానము చేసిన ఫలమును పొందినవాడై ఉత్తమగతిని చెందును.

శ్లో॥ బృహతీ కుసుమైర్భక్త్యా యోలింగం సకృద్ధర్మయేత్,
గౌమయుత దానస్య ఫలంప్రాప్య శివంప్రతీత్.

60

తా॥ ఎవడు భక్తితో శివలింగమును ఒక తూరి ములక పూలతో పూజించునో వాడు పదివేల గోవులు దానము జేసిన ఫలము లభించి శివుని చేరును.

శ్లో॥ మల్లికోత్పల పద్మాని జాతీపున్నాగ వంపకమ్.

అశోకశ్చైత మందార కర్ణికార మకానివ.

61

తా॥ మల్లెలు, కలువలు, తామరలు, జాజి, పొన్న, సంపంగ, అశోకము, తెల్లని మందారము (తెల్ల జిల్లేడు కూడ) కొండగోగు పొగడ.

మతాంతరమున - అశోక = నరమౌమిడి, శ్చైత = చేమంతి, మందార = జాడిద, కర్ణికార = రేల.

శ్లో॥ కరవీరార్కమందార శమిత గరకేసరాః.

కుకాపామార్గ కుముద - కదంబ ద్రోణ చైరవి.

62

తా॥ గన్నేరు, జిల్లేడు, పారిజాతము, జమ్మి, గ్రంధి తగరము, నాగకేసరము, దర్భ, ఉత్తరేణు, కలువ, కడిమి, తుమ్మి.

శ్లో॥ పుష్పైర్ద్యౌతైర్యయ థాలాభం యోనరః పూజ యేచ్ఛివమ్.

సయత్పుణ్య మవాప్నోతి - తదేకాగ్ర మనాశ్శుణు.

63

తా॥ ఈ పుష్పజాతులలో లభించిన వానిని తెచ్చి యెవడు శివుని పూజించు మండునో అతడెట్టి పుణ్యమును పొందునో చెప్పెదను ఏకాగ్రచిత్తమున వినుము.

శ్లో॥ సూర్యకోటి ప్రతీకాశై ర్విమానైః సర్వకామదైః.

పుష్పమాలా పరిక్షిప్తైర్గీతవాదిత్రనిష్ఠనైః.

64

తా॥ అన్ని కోరికలీచ్చునది, పూలదండలతో నిండినది కోటి సూర్యులతో సమానమైన కాంతి గలిగినది యను విమానమందు గీతములు వాద్యములయొక్క ధ్వనులతో -

శ్లో॥ తంత్రైర్మధుర వాదైశ్చ స్వచ్ఛందం గగనాలయే.

రుద్రకన్యా సమాకీర్ణైః దేవదానవ దుర్లభైః.

65

తా॥ మధురమైన వాద్యములు మ్రోగుచుండగా దేవతలకును దానవులకును దుర్లభమైనట్టి రుద్రకన్యలతో చుట్టబడినవాడై తన ఇష్టానుసారముగా నాకాశమున నెగురుచు -

శ్లో॥ ఉద్యాయమానశ్చమరైః స్వాయమాన్మురా సురైః.

పగచ్ఛతి పురందివ్యం యత్రవారుచితం భవేత్.

66

తా॥ చామరములచే వీవబడుచు దేవతలచేత దానవులచేత పొగడబడుచు
ఎక్కడ తనకు తగియుండునో ఆ దివ్యమైన పురమునకు అతడు వెళ్ళును.

శ్లో॥ యైష్ట్యైర్వాపహ కుసుమైజలస్థలరుహైః శివమ్,
సంపూజ్య ప్రోక్షితైర్భక్త్యా శివలోకే మహీయతే.

67

తా॥ ఎవడు మెట్టనగాని, నీటిలోగాని పుట్టిన పూలతో శివుని భక్తితో ప్రోక్షించి
పూజించునో వాడు శివలోకమును పొందును.

శ్లో॥ శివస్యోపరియః కుర్యాత్ సుఖనం పుష్పమండనమ్,
శోభితం పుష్పస్రగ్ధామై రాపితాంతం ప్రలంబిభిః.

68

తా॥ ఎవడు శివునిపై గొప్పగా పుష్పాలంకారమును రచించునో పాదూతము వరకు
వ్రేలాడునట్లు నిడుపైన దండలతో నెవడు శివలింగము నలంకరించునో - అతడు.

శ్లో॥ అత్యాశ్చర్యైర్మహాయానై ర్దివ్య పుష్పైః శోభితైః,
సర్వైః పరిచితైః శ్రీమానాస్తే శివపురేసుభిః.

69

తా॥ దివ్యమైన పుష్పములతో నలంకరింపబడిన అత్యాశ్చర్యకరమగు దివ్యమైన
విమానము నెక్కి శివపురమునకు వెళ్లి సమస్తమైన పరిచితులతో సుఖముగా నుండును.

శ్లో॥ అనేకాకార సంయుక్తం యః శివేకుసుమం గృహమ్,
కుర్వీత పర్వకాలేషు విచిత్ర కుసుమోజ్జ్వలమ్.

70

తా॥ ఎవడు పర్వకాలములందు శివునకు పుష్పములతో విచిత్రమైన ఉజ్జ్వల
గృహములు వివిధాకారములుగా నిర్మించునో లేదా శివాలయముల నటులంకరించు
చుండునో -

శ్లో॥ సపుష్పకవిమానేన సవాస్ర పరివారితః,
దివ్యస్త్రీ సుఖ సంభోగ శ్రీదారతి సమన్వితః.

71

తా॥ అతడు వేయిమంది పరివారముతో పుష్పక విమానమున సంచరించుచు
దివ్య స్త్రీలయొక్క సుఖ సంభోగములతో కూడియుండును. (ఈ నాడీ పుష్పాలంకరణ
యొక కళగా గూడ రాణించుచున్నది.)

శ్లో॥ అక్షయం మోదతేకాల మతిరస్మృత శాసనః,
శివాది సర్వలోకేషు యత్రైష్టం తత్రయాతి సః.

72

తా॥ మరియు అతడు అక్షయమైన యనంతకాలమువరకు తిరుగులేని
యధికారముగలవాడై కైలాసాది సమస్తలోకము లందెచటికి నిష్ఠమున్న నచటికి
ఁగి పోవుచుండును.

శివధర్మ సంగ్రహ

(శివధర్మ సంగ్రహమునందు)

శ్లో॥ పశుదత్తే మిడివి గోసహస్ర ఫలం లభిత్.

పక్షిణ యోగిభవతి మాసేనతు దివంవ్రజిత్.

73

తా॥ ఓ దేవీ! ఎవడు దినదినము ఒకపా గడపూవుతో శివలింగమును పూజించునో వానికి వేయి గోవులను దానముచేసిన ఫలము లభించును. దిన దిన మొక పా గడ పూవుతో పక్షము దినములు శివుని పూజించిన వాడు యోగి యగును. నెల దినములు పూజించిన వాడు స్వర్గ సుఖములందును. అనగా నిక యెల్లకాలము పూజించు వారి పుణ్యఫలమేమని యనవలెననుట.

శ్లో॥ మాస ద్యయేన చాప్నోతి - క్రతూనాం ఫలముత్తమమ్.

త్రిభిర్నాసైః ప్రపద్యేత్ బ్రహ్మలోక మనుత్తమమ్.

74

తా॥ రెండు నెలలు పూజించిన యెడల యజ్ఞము చేసిన ఫలము కలుగును. మూడు నెలలు పూజించిన యెడల నుత్తమమగు బ్రహ్మలోకమును పొందును.

శ్లో॥ చతుర్థిః సిద్ధి మాప్నోతి యోగసిద్ధిం పంచభిః.

షణ్మాసేన సరోయాతి రుద్రలోకం న సంశయః.

75

తా॥ నాలుగు నెలలు పూజించిన వానికి కార్యసిద్ధి కలుగును. ఐదు నెలలు పూజించిన యెడల యోగసిద్ధి కలుగును. ఆరునెలలు పూజించినవాడు నిస్సంశయముగా రుద్రలోకమునకు వెళ్లును.

శ్లో॥ రుద్రాశ్చతి ధరో భూత్వా చంద్రార్థ శ్చతశేఖరః.

ప్రయాతి వృషయాసేన ద్వితీయ ఇవ శూల ధృత్.

76

తా॥ అరు మాసములటుల దీక్షతో శివునర్చించిన వాడు రుద్రయాసమును పొంది తలపై అర్ధ చంద్రుని ధరించి వృషభము నెక్కి రెండవ శివునివలె సంచరించుచుండును.

వ॥ అధశవే విహత పత్రాణి - లింగపురాణే

తా॥ ఇక శివునకు ప్రయమైన పత్రములను గురించి లింగపురాణమున నిటుల చెప్పబడినది.

శ్లో॥ విల్వపత్రం శమిపత్రం, భృంగరాజ్య పత్రమ్.

అటరూప్య పత్రం చ, పత్రం శింశుక చోలికమ్.

77

తా॥ మారేడు, జమ్మి, గుంటగలగర - అడ్డుసరము మరియు అశోకపత్రములు
లేక వాని పట్ట -

శ్లో॥ తమాలస్య చుత్రంవ, దేవపత్రిక సంభవమ్,

ఉన్నత్త శ్వేత కృష్ణంవ పత్రంవ కమలస్యవ.

78

తా॥ తమాలము, చీకటి చెట్టు, ఉలిమిడి, కానుగు, నేలయుసిరి, మాచిపత్రి
నల్లఉమ్మెంత, తెల్ల ఉమ్మెంత, తామర ఆకు.

శ్లో॥ గంగాపత్రిక పత్రంవ - పత్రం కల్హర కస్యవ,

జలకల్హరి కాపత్రం - పత్రం వాహేమ రూపకమ్.

79

తా॥ గంగాపత్రి (నిద్రభంగి) నీటికలువ - మెట్టకలువ ఆకులు లేదా సంపంగ
పత్రి.

శ్లో॥ శతపత్రం సదా ప్రోక్తం గంధారం ఋక పత్రకమ్,

పత్రమా దుంబరం చైవ - గ్రామశిఖ్యాశ్చ పత్రకమ్.

80

తా॥ శతపత్రం - తామర, గంధారమ్ - చందనము, పొగడ, మేడి. గ్రామ
శిఖ్య.

శ్లో॥ ద్రోణా పామర్గ పత్రంవ, పత్రంవ ఖదిరస్యవ,

యేషాం పత్రైః శివే పూజా తేషాం పుష్పిశ్చ సర్వదా.

81

తా॥ తుమ్మి, ఉత్తరేణి, చంద్ర అనువాని ఆకులు మరియు పూవులతో శివుని
పూజింపవచ్చును. అనగా పై వాని పుష్పములు లభింపనున్నందు పత్రనైనను ఉపయోగింప
వచ్చుననుట.

శ్లో॥ రసాలకిం శుకాశోక దూర్వాయాశ్చ పురాలతైః,

స్యాదే తైశ్చ సదాపూజా అభావేన సదాశివే.

82

తా॥ పైని చెప్పబడిన పూలుగాని, పత్రిగాని లభింపనున్నందు మామిడి - మోదుగు
- అశోకము, లేతగరిక, పురాలకు అనువానితో కూడ శివుని పూజింపవచ్చును.

వ॥ అథ పుష్ప దాన ప్రకారః జ్ఞానమాలాయామ్.

తా॥ ఇక పుష్పదాన విధానమును గురించి జ్ఞానమాల యందిట్లు చెప్పబడినది.

శ్లో॥ పత్రం వాయదివాపుష్పం ఫలంశేష మధోముఖమ్,

దుఃఖ దంతశ్చమాఖ్యాతం యధోత్పన్నం నివేదయేత్.

83

తా॥ పుష్పమునుగాని ఫలమునుగాని దైవమునకు నివేదించునపుడు దాని ముఖము బోరగిలబడరాదు. అటు బోరగిలబడునట్లు చేసిన నివేదనము కర్తకు దుఃఖమును కలిగించునే కాని సత్ఫలదాయకముగాదు.

తథా - అటులే.

శ్లో॥ అదోముఖార్చణం సేష్టుం, పుష్పాంజలి విధానతత్.

వ॥ అంజలిదానేఽదోషముఖతా నదోషాయేత్కర్తః -

తా॥ దోషలితే పుష్పములనుగాని, పత్రినిగాని, ఫలములనుగాని నివేదించునపుడు బోరగిలబడినను దోషముగాదు.

అధికారాః - శివధర్మే శివధర్మమునందు శివార్చనకు నియమింపబడిన సమయము లేవనగా--

శ్లో॥ కనకాది' కదంబాని రాత్రో దేయాని శంకరే.

84

తా॥ ఉవ్వెంత పూలుగాని, కడిమిపూలుగాని శివునకు రాత్రివేళ సమర్పింపవలెను.

శ్లో॥ దివాశేషాది పుష్పాణి అర్ధరాత్రే' చమర్త్తికా.

ద్రుహరం తిష్ఠ తేజాతీ కరవీర మహర్త్తికమ్.

85

తా॥ మిగిలిన పూలతో పగటియందును, మల్లితో రాత్రియందును, జాజితో మూడవ జామునందును, గన్నీరుతో నెల్లవేళలందును శంకరుని పూజించవలెను.

వ॥ రాత్రోదేయాని - త్రోట నీయానీతిసాగరః

తా॥ రాత్రో దేయాని యనగా కోయదగినవని సాగరుని యభిప్రాయము.

వ॥ రాత్రోదేయాని పూజనీయానీత్యా చారచింతామణికారః

తా॥ రాత్రోదేయాని యనగా పూజింపదగినవని యాచారచింతామణికారుని యభిప్రాయము.

అధికారాః - శివధర్మ సంగ్రహే - షిమ్మట కావ్యములను గురించి శివధర్మ సంగ్రహమునందు.

నందీశీశ్వర ఉవాచ - నందీశీశ్వరుడిటుల చెప్పెను.

1. కనకాని - ఇతి క॥ ఖ॥ వ్యవకయోః

2. అర్ధరాత్రే - ఇతిమాతృకాను

శ్లో॥ అకామాభ్యర్థితం లింగమే తదుక్తం ఫలంమయా.

కామాభ్యర్థ్య మానస్తు శృణుతస్యాపి యత్ఫలమ్.

86

తా॥ కోరికలు లేకుండ శివుని పూజించిన వాడు పొందదగిన ఫలితములను గురించి చెప్పితిని. ఇకపైన కోరికలతో శివుని యారాధించువాడు పొందదగిన ఫలములను గురించి వినుము.

శ్లో॥ మితేన వరదోదేవః కరవీరైర్థ వస్రదః.

అర్చ్యైః శ్రియమా ప్నోతి - మోక్షం దుత్తరక్షణతు.

87

తా॥ పొగడ పూలతో పూజించిన ఈశ్వరుడు వరములిచ్చును. గన్నేరుతో పూజించిన ధనమిచ్చును. జిల్లేడుతో పూజించిన సంపదలు, ఉమ్మెత్తపూల పూజించిన మోక్షమును పొందును.

శ్లో॥ వీలేత్ఫలైర్థ వే ద్యోగో యోఽర్థయైల్లింగ ముత్తమమ్.

రక్షాః ప్రాప్నుయాద్రాజ్యం పుండరీకైశ్చ చక్రిణమ్.

88

తా॥ నల్లకలువతో శ్రద్ధతో శివలింగమును పూజించినవాడు సుఖమును పొందును. ఎర్రతామరలతో పూజించిన రాజ్యము, తెల్లతామరలతో పూజించిన చక్రవర్తిత్వము ప్రాప్తించును.

శ్లో॥ చంద్రైః సర్వకామాని పుష్పాగైర్నాగ కేసరైః.

తప్సుతాన్ లభతే కామాన్ తథాకేసర దామరైః.

89

తా॥ సంపంగ విరజాజి నాగకేసరములతో పూజించిన యేడల సమస్తమైన కోరికలు పొందును. అదే విధముగా కేసరీపుష్పములతో పూజించిన యాహ్నితార్థములు లభించును.

శ్లో॥ మంత్రసిద్ధి మవాప్నోతి యోర్థయేత్ గంధపుష్పరైః.

యోఽర్థయేత్ పరమేశానం సితార్చ్యైః తద్దేవన.

90

తా॥ పరమేశ్వరుని గంధపుష్పము, అశోకము, ఉడుగు, ఎరిగి మరియు సితార్థము, తెల్లజిల్లేడుతో పూజించినవానికి మంత్రసిద్ధి కలుగును.

శ్లో॥ సర్వాన్ కామానవాప్నోతి యోఽర్థయేత్ గంధపుష్పరైః.

కుబ్జకైర్చ్య పులోలాభః సౌభాగ్యాయన వారుతే.

91

తా॥ సుగంధ భరితమైన పుష్పములతో పూజించిన వానికి సమస్తమైన కోరికలు నెరవేరును. రోజా పుష్పములతో పూజించిన పుష్పలమైన లాభమును, వారుణ-పెద్ద దంతి ప్రత్తిపూలతో పూజించిన సౌభాగ్యము ప్రాప్తించును.

శ్లో॥ కన్యాకామస్తు కాతీభిర్యోఽర్చయే త్వయోత్పరమ్.

లభతే చోత్తమాం కన్యాం పఞ్చాసిన నసంశయః.

92

తా॥ కోరిన కన్యను పొందుట కొరకు పరమేశ్వరుని సన్నజాజి పూలతో పూజించిన వానికి ఆరుమాసములలో నుత్తమ గుణవతి యగు కన్య లభించును. ఇందుకు సంశయము లేదు.

శ్లో॥ మల్లికాజ్ఞా నకర్మార్థ మర్చయంతో మహేశ్వరమ్.

లభతే పరమం జ్ఞానం సంసార భయనాశనం.

93

తా॥ జ్ఞాన ప్రాప్తికై పరమేశ్వరుని మల్లెపూలతో పూజించిన వాడు సంసార భయమును తొలగించునట్టి పరమాత్మ జ్ఞానము పొందును.

శ్లో॥ పుత్రకామాయ కుంభైస్తు అర్చయేచ్ఛద్ధమానుః.

లభతే బహు పుత్రత్వం. ధనంకీర్తిం విరాయుషమ్.

94

తా॥ పుత్రులు కావలెనని కోరువాడు పవిత్రమైన మనస్సుగల వాడై మొల్లపూలతో శివుని పూజించినచో దీర్ఘాయుష్మంతులు మరియు ధనవంతులైన పుత్రులను పొందును.

శ్లో॥ అరోగ్యం కుశపుష్పిస్తు - అశోకైః ప్రియసంగమ్.

కర్ణికారైః ధనం విద్యా ద్భక్త్యారో ద్రోణ పుష్పకమ్.

95

తా॥ దర్భపూలతో నారోగ్యము, అశోక పుష్పములతో ప్రియురాలి సంగమము, రేలపూవులతో ధనము తుమ్మిపూలతో వశీకరణ సిద్ధి ప్రాప్తించును.

శ్లో॥ కదంబినార్చయే ల్లింగం పతతం నియతవ్రతః.

శత్రూణాంవశకామాయ విత్యమేవ ప్రదాపయేత్.

96

తా॥ శత్రువులను జయించ నిచ్చగలవాడు నియమవ్రతుడై వ్రతి దినము శివలింగమును కడిమిపూవులతో పూజించవలెను.

శ్లో॥ నశ్యంతి వ్యాధ యస్తస్య యోఽర్చయేదతి ముక్తకైః.

సింధు వార్యో పుష్పేణ బద్ధోముచ్యేత బంధనాత్.

97

తా॥ బండి గుర్రవెంద పూలతో పూజించిన వానియొక్క వ్యాధులన్నీ నశించును. వానిలి పూవులతో పూజించిన ఎడల బద్దుడైనవాడు బంధవిముక్తుడగును.

శ్లో॥ అంకటాసితవర్ణాని విరంగం కుసుమానివ.

తాని శత్రు వివాళాయ - దేవదేవాయ కబ్జయేత్.

98

తా॥ శత్రునాశమును కోరువాడు నల్లని అకుల తోడును వాసనలేని పూలతోడను శివ లింగం ను పూజించవలెను.

శ్లో॥ పితకానితు పుష్పరే పుష్పాణి విజయాయన,

నిత్యమేవతు యోదధ్యాత్ సతత్యానుమ వాఘ్నయాత్.

99

తా॥ పుష్పిని విజయమును ఆకాక్షించువాడు ప్రతిదినము కేసరి పుష్పములతో శివుని పూజించినచో వాడు శరీర దార్ధ్యమును జయమును పొందును.

శ్లో॥ జలజాని తు పుష్పాణి వ్యాధికు ప్రకల్పయేత్,

నీలరక్తాని యాస్యేవ తానివశ్య కరాణితు.

100

తా॥ వశీకరణమును కోరువాడు తెల్లతామరలతో పూజించవలెను. నల్లనివి లేదా ఎర్రనివి కూడ వశీకరణమున కుపయోగింపవచ్చు.

శ్లో॥ సర్వకామ ప్రదంబిల్వం దారిద్ర్యస్య మోచనమ్,

బిల్వపత్రాత్ పరంనాస్తి యేనతుష్కతి శంకరః

101

తా॥ బిల్వదళము దారిద్ర్యమును పారద్రోలి సమస్త కోరికలను ప్రసాదించును. శంకరుని తృప్తి పరచుటలో బిల్వమున కంటెను మించినది లేదు.

శ్లో॥ విజయార్థే దమనకం యోజయోన్మియమస్థితః,

దమనార్థిరీపూన్ యస్తు అర్చయేద్వృషభధ్వజమ్.

102

తా॥ విజయమును కోరువాడు నిత్యము దమనముతో వృషభధ్వజుని నియమ నిష్ఠలతో పూజింపవలెను. అట్టివానిచే నిశ్చయముగా శత్రువులు జయియబడుదురు.

శ్లో॥ సుఖం మరువకేణైవ జంబూటైః సర్వకామ దః,

తిలకోధన కామాయ గోకామాయ చవంకులీ.

103

తా॥ మరుముతో పూజించిన సుఖము కలుగును. జంబూటము=నేరేడు ఆకుతో పూజించిన అన్నికోరికలు తీరును. ధనము కోరువాడు లొద్దుగపూలతోను గోసంపద కోరువాడు పొగడపూలతోను పూజించవలెను.

శ్లో॥ సౌఖ్య దశాపితగరః కింకిరాతశ్చ కామదః,

అరోగ్యంచ ధనం చైవ ఫలినీ కామదాస్మతా.

104

తా॥ సౌఖ్యము కొరకు శివుని గ్రంథి తగరముతోను, ఆరోగ్య సిద్ధికి గోరింట పూలతోను పూజించవలెను. అరోగ్య సౌభాగ్యములను ఫలినీ గోరింట ప్రసాదించునని చెప్పబడినది.

శ్లో॥ కాలః ప్రయత్యోచైవ కిం శుకాదాయురాఘ్నయాత్,

హస్త్యశ్చ పశుకామాస్తు - కుటజీవార్థ యేచ్ఛివమ్.

105

తా॥ మద్దిపూలతో పూజించిన కోరికలు నెరవేరును. మోదుగు బూరుగు పూలతో పూజించిన ఆయుష్యమును వృద్ధి చేయును. ఎనుగులను గుఱ్ఱములను కోరువాడు శివుని కొడిశ పూలతో పూజించవలెను.

శ్లో॥ కర్పూరం దమకం దద్యాచ్ఛత్రా తాంవ వినాశనే,
నశ్యంతి శత్రవః శీఘ్రం దేవదేవ్య పూజనాత్. 106

తా॥ గండక చూరములు దమనముతో పూజించిన అతి శీఘ్రముగా శత్రు సంహార మగును.

శ్లో॥ శ్యామాచారోగ్య దానిత్యం జపాపుష్పంత దైవవ,
కురంట్ కన్య వశ్యార్థే నిత్యం లింగం ప్రపూజయేత్. 107

తా॥ ఆరోగ్యము పొందుట కొరకు దాసానిపూలు మరియు గరికపూలతో పూజించవలెను. వశీకరణము కోరువాడు పచ్చగోరింట పూలతో శివలింగమును ప్రతి దినము పూజించవలెను.

శ్లో॥ విద్వేషేయాధి కాయోజ్యా దేవదేవే మహేశ్వరే,
శేతతీ శత్రు నాశాయ, క్రుద్ధోలింగం తుయోఽర్చయేత్. 108

తా॥ విద్వేషమునకు మహేశ్వరుని అడవి మొల్ల పూలతోను శత్రు వినాశార్థము కోర్థము కలుగుటకు మొగిలిపూలతోను పూజించవలెను.

శ్లో॥ సర్వకామ ప్రదాప్యద్యాః వ్యాఘ్రదేవి ప్రకీర్తితా,
జ్యోత్స్నా కరీతక్షమేహ నిత్యమేవతు కామదా. 109

తా॥ ఓ దేవి! పాకుడు పూలతో శివుని పూజించిన వానికి సమస్తమైన కోరికలు నెరవేరును ప్రసిద్ధి. ఆటులె పొట్లపూలతో పూజించిన వాని కోరికలు గూడ నెరవేరును.

శ్లో॥ వాసకేనార్చయేద్దేవం, బలమాయుశ్చ వర్ధతే,
యుంటికా సుఖదానిత్యం యథావాప్సర పంచకం. 110

తా॥ అడ్డసరము పూలతో పూజించిన బలము ఆయుష్యము వృద్ధి చెందును. తెల్లగోరంట పూలతో పూజించిన నిత్య సుఖము నిచ్చును. ఆ విధముగానే అప్సర మరియు సంపంగతో గూడ పూజించినను నిత్య సుఖము సిద్ధించును.

శ్లో॥ డింభకం వ్యాధివాశార్థ మశ్వకర్ణం తదైవవ,
జయంతీ జయ కామాయ శ్వేతాచగిరి కర్ణికా. 111

తా|| వ్యాధి నివారణార్థము దింభకము (లోద్దుగ) దుందిలము మరియు అశ్వకర్ణము తెల్లమద్ది (మద్ది), పూలతో పూజించవలెను. జయమును కోరువాడు జయంతి (పెద్ద దూలగొండి), సోమెంద - తెల్లవావిలి మరియు శ్మేతగిరి కర్ణక; తెల్లదొండ - మ్లుకాంత పూలతో పూజించవలెను.

శ్లో|| విద్వేదోద్భాటనారాయ, వింజపుష్పిణ చార్మయేత్.

భండివా కర్ణతో యోజ్యా మదంతీవ జయాభవేత్.

112

తా|| శత్రువు పొగరణచుటకు, ఉచ్చాటనకు వేపపూతతో అర్చించవలెను. సమ్మోహనమునకు మంజుషు పుష్పము, విజయార్థ ముమ్మెంత పూవులు అర్చనలో వినియోగించవలెను.

శ్లో|| ఋషి పుష్పరుద్ర జటిహంతి సర్వానుపద్రవాన్.

శబ్దపుష్పం చయత్ ప్రోక్షం కోకిలాక్షం తదైవచ.

113

తా|| ఋషి పుష్ప (అగస్త్య అనగా అవెసె); రుద్రజటి (రుద్రజడ, గగ్గరపత్రి); సర్వోపద్రవముల నశింపజేయును. వృణ పుష్పం (జనుపపూలు); కోకిలాక్షం (గొలిమిడి పూల) తో శివుని పూజించినను సర్వోపద్రవములు నశింపజేయును.

శ్లో|| సర్వశుక్లాతుశాం త్యరే సర్వపీతంతు పాష్టికమ్,

తృప్త వైచాళి చారీవ, దేవదేవాయ కల్పయేత్.

114

తా|| అన్ని విధముల శాంతి కర్మలకు తెల్లని పువ్వులతోను, శారీరక, మానసిక తుష్టి పుష్టులు కలుగుట కొరకు పసుపు పచ్చని పుష్పముల తోడను - అభిచార కర్మలకు నల్లని పూలతోడను శివుని పూజింపవలెను.

శ్లో|| పత్రం పుష్పం ఫలంతోయం, తృణం వైవత థాముసే.

ప్రత్యహంశం భవేదద్యావ్నాపౌ దుర్గతి మాఘ్నయాత్.

115

తా|| ఓ మునీశ్వరా! ప్రతి దినము శివునకు పత్రముగాని, పుష్పముగాని, ఫలమునుగాని చివరకు జలమునుగాని గడ్డిపరకనుగాని భక్తిశ్రద్ధలతో సమర్పించినవారు అన్ని జన్మ లిత్తినను కష్టముల పాలుగారు.

అథ నిషిద్ధాని శివధర్మే

(ఏమిట్లు నిషిద్ధములు శివధర్మములో ఈ శ్రింది విధముగా తెలుపబడినది)

శ్లో|| శీతకీ చాతిముక్తంవ, కుందం యజ్ఞాధి మదంతికా.

శిరీష సరణంధూకం కుసుమాని విసరయేత్.

116

తా॥ మొగిలి - మాధవి - మల్లి - అడవిమల్లి, సన్నబాడి, మదంతిక (ఉమ్మెంతి),
దిరిసిన - సాల - మంకెన - అనువాని పుష్పములను శివార్చనలో ఎగుర్నింపవలెను.

శ్లో॥ వాకుచీపూత్రీ కుసుమం కరణేంద్ర. సముద్భవమ్.

బైభీతికాని పుష్పాణి - పత్రాణి వ ఎగుర్నియేత్.

117

తా॥ బావంచి అకులు పూలు - కానుగ పూలు - తాండ్ర యొక్క అకులు
పూలు గూడ శివార్చనలో ఎగుర్నించవలెను.

కార్తిక మాహాత్మ్య

(కార్తికమాహాత్మ్యము నందు)

శ్లో॥ జపా' కుంద శిరీషైశ్చ యూధికా మాలతీ తథా.

శీతకీభవ పుష్పైశ్చ - నైవార్యః శంకరస్సదా.

118

తా॥ దాసాని - మల్లి - దిరిసిన - అడవిమల్లి - సన్నబాడి - మొగిలి పూలతో
శంకరుని ఎప్పుడును పూజింపగూడదు.

వ॥ సదేతి నిత్య పూజాయామిత్యర్థః కామ్యేనిషిద్ధ నామాపి విధాన శ్రవణాత్
- కుందంతు వర్తవ్యాపి శివపూజాయాం మాఘమాసి విహితమితి - ఇత్యాచార
చింతామణిః -

తా॥ నిత్య పూజలో నిషిధింపబడిన పుష్పములను, శివార్చన
కుపయోగింపకూడదు. కనుకసదా యనగా నిత్యపూజయని యర్థము. కామ్యముతో
గూడిన పూజలందు నిషిధింపబడిన పుష్పములను శివార్చన కుపయోగించవచ్చునని
పెద్దల మాట. కుంద- వసంతకాలపు మల్లి సంవత్సరమున మాఘమాసము
నందర్హమైనదిగా నుండును అని అచార చింతామణిలో చెప్పబడెను.

లింగపురాణే

(లింగపురాణమునందు చెప్పబడిన విషయమేమనగా)

శ్లో॥ సర్వబంధూక పుష్పాణి - శీంద్రాయుధి మదంతికా,

శీతకీకాతి పుష్పంవ - శ్వేతా నైవా పరాజితా.

119

తా॥ ఎర్రమద్ది, మందార, ఎఱ్ఱముష్టి, అడవియొల్ల, ఉమ్మెంత, మొగిలి మల్లి
మరియు తెల్లని ఎఱ్ఱకాంత.

శ్లో॥ ప్రోషితా రక్ష్యతావ - తథాభండిక పుష్పకైః.

ప్యర్ణామగర్భా దాపత్నై రైభీతి కుసుమేనవ.

120

తా॥ ప్రోషితా (గులాబీలు); ఎర్రనివి - తెల్లనివి, తెల్లదించిన, మంజిష్ఠ, దిరిసిన, రుద్రాక్ష, తాని అను చెట్లయొక్కపూలు.

శ్లో॥ పూజయిత్వా తథా పుష్పరేభిశ్చైవ నరకుదా,

అవీచి నరకేపాపం పచేదీవం నసంశయః.

121

తా॥ పైని చెప్పబడిన పూవులతో శివుని పూజించి అభీషికించినను అవీచియను నరకము పాపము నశించుననుటలో సంశయము లేదు.

శ్లో॥ కుంతం కేతకీపుష్పం మాందినీకాష్ట పాటలా,

నింబపుష్పం కరంజంవ - ధాతకీ పుష్పమేవవ.

122

తా॥ వెలగ, మొగిలి, మాందిని, (మాకందీయమును శాకము; గంజాయి), కాప్పపాటల (తెల్లకలిగొట్టు), వేప, కానుగ, ఆరె పూవులు.

శ్లో॥ శిరీషగుంజలా పుష్పమతిముక్తంవ వర్షయేత్,

122½

తా॥ దిరిసిన, గురవెంద, పూలగురవెంద పూలను విడిచిపెట్టవలెను.

వ॥ కింతు పరమ భక్తానామిహ విహితా విహిత విచారోన్మాస్త తదుక్తం పుష్పాధ్యాయే-

తా॥ అయితే పరమభాగవతులైన వారి విషయమున విహితా విహితములను గురించి పుష్పాధ్యాయము నందు విచక్షణ కూడదని చెప్పబడినది.

శ్లో॥ శుభంవాప్య శుభం వాపి - ఫలపుష్పసమన్వితమ్,

భక్త్యానివేదయేత్ సర్వం వా శుభం కింపి దాప్నుయాత్.

123½

తా॥ నిషధింపబడినవిగాని, నిషధింపబడనివిగాని పుష్పములతో శివుని భక్తిశ్రద్ధలతో పూజించినవాడు కష్టములను పొందడు.

అన్యత్రాపి - ఇతరగ్రంథములందున

శ్లో॥ సర్వైః పుష్పైః సదాపూజ్యా విహితా విహితైరు.

కర్తవ్యా సర్వదేవానాం - భక్తియోగోఽత్రకారణమ్.

124½

తా॥ సర్వదేవతల పూజావిషయమున పుష్పములయొక్క శుభాశుభ యోగ్యతలలో ప్రాధాన్యము లేదు. ప్రతి దినము పూజించుటయే కర్తవ్యము ఎందుచేత - ననగా నచట భక్తియోగమే ప్రధానము.

శ్లో॥ యావికంటక కీర్ణాని - యానివోపహతానిన

రాత్రి పర్యుపితాహిమ - దూరతః పరివర్తయేత్.

125½

తా॥ ముంద్రతో కూడిన వానిని, రేకులూడిన వానిని, సువాసన పోయిన వానిని రాత్రి నుండి తెల్లవారువరకు నిలువ యుంచినవానిని శివార్చనకూపయోగించరాదు.

వ॥ అధోపహతాని గౌతమీయే -

తా॥ పిమ్మట "ఉపహతాని" శబ్దార్థవివరణమును గురించి గౌతమీయము నందు ఈ క్రింది విధముగా చెప్పబడినది.

వ॥ ఆసనగత మవనీగత మంతర్లల ధౌతముగ్ర గంధంవ -

తా॥ ఆసనముల క్రిందపడినవి, నేలరాలినవి, చెమట బిందువులచే తడిసినవి, ఘాటైన వాసన గలవి.

శ్లో॥ స్నాత్వా యచ్చ శ్రోటిత మభివాదన కర్మ కర్తృకరతీనమ్,

సర్వమిదం సర్వేషాం దేవానామ స్త్రియం కుసుమమ్.

తా॥ స్నానముచేసిననుస్మార్థభంగిమలో మూయబడిన దోసిలిలో నలిగిన పూలు ఏ దేవతలకును ఎట్టి సందర్భములందును పూజల కర్తవ్యములు కావు.

పుష్పమాలాయామ్ - పుష్పమాలయను గ్రంథమునందు

శ్లో॥ అంతర్లల క్షాలిత మాసన స్థం, స్వయం విశీర్ణంభువి సంవిరీనమ్,

ఏతాని పుష్పాణి సమస్తదేవా పూజా విధానాహార కర్మకాణి.

126½

తా॥ చెమట బిందువులచే తడిసినవి, ప్రమాదవశమున మర్మస్థానముపై పడినవి, తమంతటతాము రెక్కలూడి, నేలపై రాలి ధూళిపాలినవి యగు పుష్పములు ఏ దేవతా పూజయందును వినియోగింపకూడదు.

హరితః హరితుడను మహాకవి యభిప్రాయమేమనగా--

శ్లో॥ స్నానం కృత్వా తు యేకే చిత్తుష్టం చిన్తంతి వైద్విజాః,

దేవతాస్తన్న గృహ్లాంతి భస్మ భవతి కాష్టవత్.

127

తా॥ స్నానము చేసిన వెంటనే నీరుగారుచున్న శరీరముతో ఏ బ్రాహ్మణుడైనను పుష్ప నర్చన కొరకై కోసినచో అట్టి పూలనే దేవతలను స్వీకరించరు. అట్టివారు అగ్ని ద్రవ్యహింసకు లక్షణములు పాపముచే దహింపబడుదురు.

శ్లో॥ ఉగ్ర గంధమ గంధంవ క్రయ క్రితంవ విష్ణులమ్,

దేవో పరి ధృతం మ్హనం వార్ధయేత్తు కదాచన.

128

తా॥ తీక్ష్ణమైన వాసనగలవి - వాసన లేనివి వెలయుచు కొన్నవి అర్చనకు పనికిరావు. ఒకదేవునిపై నుంచి నట్టివి వాడి పోయినవి ఎప్పుడును పూజ కుపయోగించరాదు.

శ్లో॥ మలినం భూమి సంఘృష్టం - కృమికాది దూషితమ్,

పర్యూషితాని పుష్పాణి వర్తయేదేవ తార్థవే.

129

తా॥ మలినమైనవి, నేలపైరాలినవి, పురుగులు వెంట్రుకలు మొదలైనవానిచే దూషితమైనవి క్రిందటి దినము కోయబడి వాడిపోయినవి దేవతార్చనకు వాడకూడదు.

శ్లో॥ ముకులీ వార్ధయే దేవం - తథాచిరైస్తు ఖండితైః,

స్వయం వికాశితైః పుష్పైః స్వయం చపతి తంభువి.

130

తా॥ మొగ్గలును అటులే, తునిగినవి, రెక్కలు రంధ్రములు పడినవి యగు పూలను పూజకుపయోగింపకూడదు.

శ్లో॥ వాసోభిః సంవృతైర్భిత్వాంగ పుష్పైస్త దైవం,

131

త్రిపత్రా మ్మృగ్య నకుసుమై ర్చార్ధయేత్తుక దాచన.

131½

తా॥ చెట్టునుండి రాలబడినవి - వస్త్రములో మూటగట్టి తేబడినవి పాదములు మున్నగు అవయవ స్పర్శ తగిలినవి, మూడు రేకులు గూడ లేనటువంటి వగు పూవులు శివపూజకప్పుడును పనికిరావు.

వ॥ త్రిపత్రీతి - అనుక్త పుష్పపరమ్ - త్రిపత్రీతి - అనగా కనీసము మూడురెక్కలైన గల పూవులని భావము. స్వయం వికాశి త్రితి కృత్రిమ వికాశితైః - స్వయం వికాశిత మనగా మొగ్గలను తాముగా ఎదిగి వికాశింపనియక కృత్రిమ విధానమున వికాశింపజేసినవని భావము. అంగస్ఫుష్పైరితి పాదాది స్ఫుష్పైరిత్యర్థః - అంగ స్పర్శమనగా పాదములు మొదలైనవానికి తగిలినవని యర్థము.

అథ పుష్ప విశేషాణాం భూగతాది దోషా భావ మాహ గౌతమీయే

తా॥ పిమ్మట భూమిపైనపడిన వాటిని గురించిన వివరణ గురించి గౌతమీయము నందిట్లు వ్రాయబడినను.

శ్లో॥ భూగతం వర్తయే త్పుష్పం శేఫాలి వకులం వివా,

కలికాభిస్తథా క్యాక్యా వివాచయక పద్మతైః.

132

తా॥ వావిలి మరియు పొగడపూలు తక్కువ తక్కువ నేలపై రాలినపుడు విడువ వలెను. అటులే సంపెంగ, తామర తక్కిన జాతి మొగ్గలను కూడ విడువ వలెను. అనగా నవి మొగ్గలైనను పనికి వచ్చును. కాని ఇతరము పనికిరావనుట.

శ్లో॥ బిల్వప్యభిదిర్మైవ - తథా ధాత్రీ దలస్యవ.

తమాలస్యవ పత్రస్య ఛిన్న భిన్నం నదుస్యతి.

133

తా॥ మారేడు, చంద్ర, ఆరె చెట్లయొక్క దళములు, తమాల పత్రములు (చీకటివ్రాను, ఆకుపత్రి) ఇవి రంధ్రములు పడినను పూజకర్తములే.

శ్లో॥ తులస్య గ్వప్య బిల్వానాం నాస్తపర్యుపితాత్మకా-

134

తా॥ తులసి, అవిసి, మారేడు దళములు ముందు దినమున కోయబడినవైనను పూజకపయోగములే యగును.

శ్లో॥ వర్జ్యం పర్యుపితం పుష్పం - వర్జ్యం పర్యుపితం జలమ్.

అవర్జ్యం కాహ్లావీతోయ మవర్జ్యం తులసీదళమ్.

135

తా॥ శ్రిందటి దినమున కోసిన పూవులుగాని, శ్రిందటి దినమున తెచ్చిన నీరు గాని పూజకు పనికిరావు. అయితే గంగాజలము తులసీదళములు మాత్రము ముందు దినమునాటివైనను వర్జనీయములు కావు.

శ్లో॥ తులసీ సర్వదాశుద్ధా తథా బిల్వా దళానివ.

135½

తా॥ తులసి మరియు బిల్వ దళములు సర్వదా శుద్ధమైనవి.

వా॥ సర్వదేతి పంచదివస పర్యంత మిత్యర్థః.

పంచదినానంతరం పర్యుపిత శ్రవణాత్ తథా.

తా॥ సర్వదాయనగా అయిదు రోజులవరకు అని అర్థము. అయిదు దినముల పిమ్మట నవి యయోగ్యములగునని పెద్దలు చెప్పుగా వింటిమి.

శ్లో॥ జలజానాం పుష్పాణాం బిల్వపత్రస్య వైమో.

ఏషాం పర్యుపితాశంకా - కార్యా పంచ దినోర్హతః.

136½

తా॥ నీటి మడుగున పుట్టిన పుష్పములను, బిల్వపత్రములను, అయిదు దినముల తర్వాత అయోగ్యములుగా భావింపవచ్చును.

వ॥ బుక్కుపేతు స్మరత్రా నంతరం నిర్మాల్యత్వాపత్తిః

తా॥ పొగడ పూవుల కేడు దినముల తర్వాత నిర్మాల్యత్వము కలుగును. అనగా నంతవరకు పూజకర్తమగునని చెప్పబడినవి.

శివధర్మ సంగ్రహ

శివ ధర్మ సంగ్రహమునందు చెప్పబడిన విషయమేమనగా -

శ్లో॥ సప్తరాత్రం వివేద్యస్తు బుకోరుద్రాయ ధీమతా,
దినేదినేతు రాతవ్యం శోచయిత్వా పునః పునః.

137

శ్లో॥ సప్త రాత్రి మతిక్రమ్య నిర్మాల్కత్వం పవద్యతే

138

తా॥ బుద్ధిమంతులైనవారు పొగడ పువ్వులను ఏడు దినములవరకు నిలువ యుంచుకొని వానిని దిన దినము పరిశీలించుచు పూజించవచ్చును. ఏడు రాత్రు లతిక్రమించిన పిమ్మట వానికి నిర్మాల్కత్వము వచ్చును. అనగా ఆ పైన నిలువ యుంచినవి పూజకర్తములు కావు.

హరితః హరితుడను మహాముని యభిప్రాయమేమనగా--

శ్లో॥ తిష్ఠేదినత్రయం శుష్కం పద్మమామల కంఠధా
దినైకం కరవీరాణి యోగ్యానివ తపోధనే

139

తా॥ ఓ తపోధనురాలా! ఎండిపోయినప్పటికిని తామర మరియు ఉసిరికపూలు మూడు దినములవరకు అర్చన కర్తములే యగును. గన్నేరు పూదండతో ఒక దినము మాత్రమే పూజింపవలెను. అనగా నిన్నటి గన్నేరు లీనాటికి పనికిరావు.

వ॥ పర్యషితే ప్యపి మాలాకారగృహస్థి తేషు నదోషః ఇతిశివాగమః

తా॥ ఒక దినము ముందుగా త్రొంచబడినప్పటికిని అవి దండలు కట్టువాని యింటి యందున్న ఎడల దోషముగాదు. అవి అర్చనకు యోగ్యములే యగును. అనగా నవి మాలారూపము ధరించినపుడొక దినము ముందటివైనను దోషము కాదని యర్థము.

ఇతి శ్రీ పుష్ప చింతామణే ప్రథమః ప్రకాశః

ఇది పుష్ప చింతామణి యందు ప్రథమ ప్రకాశము.

అథ ద్వితీయ ప్రకాశః

అథవిష్ణోః - నరసింహ పురాణే - ఇష్టడిక విష్ణువును గురించి - నరసింహ పురాణము.

శ్లో॥ తపశ్శీల గుణోపేత పాత్రవేదస్యపారగే
దత్వాదశ సువర్ణాని యత్ఫలం లభతేనరః
తత్ఫలం లభతే మర్త్యే హరేః కుసుమదోనరః. 1

తా॥ తపస్సు, శీలము, సద్గుణములు గలిగి వేదపారంగతుడైన పాత్రునికి పది సువర్ణ ముద్రికలు దానము చేసిన ఎడల ఎంతటి ఫలము గలుగునో భగవంతుడైన శ్రీహరికి పుష్పము లర్పించుటవలన మానవులకంతటి ఫలము కలుగును.

శ్లో॥ మల్లికా మాలతీజాతీ శేతకీలోద్ర చంపకైః
పున్నాగ నాగ వకుళైః పద్మై రుత్పల జాతిభిః 2

శ్లో॥ ఏతైర్వైశ్చ కుసుమైః ప్రశస్తైరమృతం నరః
అర్చయేద్దశ స్వర్ణస్య ప్రత్యేకం ఫలమాఘ్నయాత్. 3

తా॥ మల్లె - సన్నజాజి, జాజి, మొగిలి, లొద్దుగ, సంపంగ, పొన్న, సురపొన్న, నాగకేసర, పొగడ, తామర, కలువలు మొదలైనవి మరియు నింకను ఇతరమైన ప్రశస్త పుష్పములతో శ్రీ మహావిష్ణువును పూజించిన ఒక్కొక్కటి సత్పాత్రునకు పది బంగారు నాణెములు దానము చేసిన ఫలము నిచ్చును.

శ్లో॥ ఏతేన కరవీరేణ సితేనాహ్వసితేనవా
హరివాహర మభ్యర్చ్య నపునస్తన యాభవేత్. 4

తా॥ తెల్లని లేదా నల్లని ఒక గన్నేరు పూవుతో విష్ణువునుగాని, శివునిగాని యర్చించిన వానికి పునర్జన్మ యుండదు.

విష్ణుపురాణే

విష్ణుపురాణ మందీవిధముగా చెప్పబడినది.

శ్లో॥ మాలతీ మల్లికాచైవ యాధికా వాతి ముక్తకా. 5

శ్లో॥ పాటలాకర వీరంచ - జయాపావంతి రేవచ
కుంభ క్షృగర తైవ కర్లూరః కురంబకూః. 6

శ్లో॥ చంపకీవాతకః కుందో బాణోవర్ధర మల్లికా
అశోకప్రలకశ్చంపస్త దాచైవాట రూపకః.

7

శ్లో॥ శమీపుష్ప ప్రకారాస్తు శుభాః శేశవ పూజనే
తాని పుష్పాణి దేయాని విష్ణవే ప్రభవిష్ణవే.

8

తా॥ తెల్లని సన్నజాజి, మల్లె, అడవిమొల్ల, పూలగురవెంద, కలిగొట్టు, గన్నేరు, దేవకాంచనము, తులసి, గొజ్జగి (గులాబి), గ్రంధితగరము, రేల, పచ్చగోరంట, సంపింగ, దింటిన, నల్లగోరెంట, గగ్గెర, మల్లె, అశోక, మొగిలి, ఎర్రదేవకాంచనము, నాగకేసరము, అడ్డసరము మరియు జమ్మి మున్నగు పుష్పములు కేశవార్చనకు శుభప్రదమైనవి. కావున అట్టి పుష్పములను సర్వేశ్వరుడగు విష్ణుమూర్తికి సమర్పించదగును.

అధపుష్ప విశేషాణాం ఫలాని నరసింహ పురాణే

పిదప నరసింహ పురాణమునందు విశేష పుష్పార్చనవలన గలుగు ఫల మీ విధముగా చెప్పబడినది.

శ్లో॥ ద్రోణ పుష్పే తథైకస్మిన్ మాధవాయ నివేదితే

దత్వాదశ సువర్ణానాం యత్ఫలం తదవాప్నుయాత్.

9

తా॥ ఒక తుమ్మి పువ్వును మాధవునకు సమర్పించినవాడు పది బంగారు నాణెములను దానము చేసిన ఫలము పొందును.

శ్లో॥ ఏవం పుష్ప విశేషేణ ఫలం తదధి కంఠ్యప

క్షీయం పుష్పాంత రస్యాపి యథాస్యాత్తన్ని బోధమే.

10

తా॥ ఓ రాజా! పుష్పములలో గల భేదములను విశేషపుష్పములయొక్క అర్చనము వలన కలుగు అధిక ఫలమును తెలిపినట్లుగనే ఇతర పుష్పములను గురించిన ఫలితములను గూడ తెలిపదను, గ్రహించుము.

శ్లో॥ ద్రోణ పుష్ప సహస్రీభ్యః ఖదిరంతు విశిష్టతే

ఖదిపుష్ప సహస్రీభ్యః శమీపుష్పం విశిష్టతే.

11

శ్లో॥ శమీపుష్ప సహస్రీభ్యో - చిల్వపత్రం విశిష్టతే

చిల్వపత్ర సహస్రీభ్యో - ఐక పుష్పం విశిష్టతే.

12

శ్లో॥ ఐకపుష్ప సహస్రార్ధి - నంద్యావర్తం విశిష్టతే

న్యాయవర్త సహస్రార్ధి - కరవీరం విశిష్టతే.

13

శ్లో॥ కరవీర సహస్రాద్ధి - చంపకంతు విశిష్యతే

చంపక స్వపుష్పశతా - దశోకం పుష్పముత్తమమ్.

14

తా॥ వేయి తుమ్మి పూలకంటి ఒక చంద్ర పూవు, వేయి చంద్రపూవులకంటి ఒక జమ్మిపూవు, వేయి జమ్మిపూవులకంటి ఒక మారెడుదళం, వేయి మారెడు దళాలకంటి ఒక అమెపూవు, వేయి అమెపూవులకంటి ఒక నందివర్ధనం వేయి నందివర్ధనపూవులకంటి ఒక గన్నేరుపూవు, వేయి గన్నేరుపూవుల కంటి ఒక సంపెంగ, నూరు సంపెంగల కంటి ఒక అశోక పుష్పము ఎఱ్ఱువచ్చనయందుత్తరేత్తరము శ్రేష్ఠమైన వగును.

శ్లో॥ అశోకపుష్ప సహస్రాత్ - సేవంతి పుష్పముత్తమమ్

సేవంతి పుష్ప సహస్రాత్ - కుబ్జకం పుష్పముత్తమమ్.

15

శ్లో॥ కుబ్జకస్య సహస్రాద్ధి - మాలతీ పుష్పముత్తమమ్

మాలతీ పుష్ప సహస్రాత్ - త్రిసంధ్యా పుష్పముత్తమమ్.

16

శ్లో॥ త్రిసంధ్యా రక్త సహస్రాత్ - త్రిసంధ్యా శ్వేతముత్తమమ్

త్రిసంధ్యా శ్వేత సహస్రాత్ - కుందపుష్పం విశిష్యతే.

17

శ్లో॥ కుందపుష్ప సహస్రాద్ధి - శతపత్రం విశిష్యతే

శతపత్ర సహస్రాద్ధి - మల్లికా పుష్పముత్తమమ్.

18

శ్లో॥ మల్లికా పుష్ప సహస్రాత్ - జాతీపుష్పం విశిష్యతే

సర్వాసాం పుష్ప జాతీనాం - జాతీపుష్పం మహాత్తమమ్.

19

తా॥ వేయి అశోక పుష్పాలకంటి ఒక తెల్లగులాబి, వేయి తెల్లగులాబీల కంటి ఒక పచ్చగోరింట, వేయి పచ్చ గోరింటలకంటి ఒక తెల్లని సన్నజాజి, వేయి సన్నజాజాల కంటి ఒక త్రిసంధ్య (ఒక మందార భేదము) (జహాళ: మూడుదొంతరది కావచ్చును). వేయి ఎర్రని త్రిసంధ్యలకంటి ఒక తెల్లని త్రిసంధ్య - వేయి త్రిసంధ్యల కంటి ఒక కుందము (వసంతకాలపు మల్లె) వేయి వసంత మల్లెలకంటి ఒక పద్మము - వేయి తామరలకంటి ఒక మల్లెపూవు, వేయి మల్లెలకంటి ఒక జాడపూవు విశిష్ట మైనవి. పూలజాతులన్నిటియందును జాజి పువ్వు మిగుల శ్రేష్ఠమైనది.

శ్లో॥ జాతీపుష్ప సహస్రేణ యశ్చేన్ద్రా సుశోభనమ్

విష్ణవే విధివర్ధకృతస్య పుణ్యం ఫలం శ్రేణు.

20

తా॥ వేయి జాజి పూలతో అందముగా మాలను రచించి ఆ మాలికను భక్తి శ్రద్ధలతో ఎఱ్ఱువు నర్పించువాడు పొందు ఫలమును ఎనుము.

శ్లో॥ కల్పకోటి సహస్రాణి కల్పకోటి శతానివ

వేద్యిష్టు పురేధీమాన్ విష్ణుతుల్య పరాశ్రమః.

21

తా॥ విష్ణువునకు జాజిమాల నర్పించు బుద్ధిమంతుడు కల్పకోటి సహస్రములలో కల్పకోటి శతములవరకు అనగా ననంతకోటి కల్పములవరకు విష్ణువునకు సమాన్వేన పరాశ్రమము కలవాడై వైకుంఠమునందు వసించును.

శ్లో॥ శిషాణాం పుష్పజాతీనాం యత్ఫలం విధిదేశితమ్

తత్ఫలస్యాను సారణి - విష్ణులోకే మహీయతే.

22

తా॥ మిగిలిన పుష్పజాతులతో నర్పించిన కలుగు ఫలమెట్టిదో తెలుపుచున్నాను. ఆయా ఫలానుసారముగా వారు విష్ణులోకమును పొందుదురు.

వ॥ విధివదితి పూర్వోక్త లక్షణ యుక్తా మాలేత్యర్థః

తా॥ విధివత్ అనగా పైన చెప్పబడిన పుష్పమాల యని యర్థము.

శ్లో॥ పత్రాణ్యపవ పుణ్యాని హరి ప్రీతిక రాణివ

ప్రవక్ష్యామి నృపశ్రేష్ఠ శృణుస్య వదతోమమ

23

తా॥ ఓ రాజచంద్రా! శ్రీహరికి ప్రీతిపాత్రమైనవియు, మరియు పుణ్యప్రదమైనవియు అగు పత్రములను గురించి నేను చెప్పదను శ్రద్ధతో వినుము.

శ్లో॥ అపామార్గస్య పత్రాద్ధి భృంగరాజం విశిష్యతే

తస్మాచ్ఛ ధిరం శ్రేష్ఠం శమీపత్రం విశిష్యతే.

24

శ్లో॥ దుర్వాపత్రం తతః శ్రేష్ఠం తతోఽపి కుశపత్రకమ్

తస్మాద్దమనకం శ్రేష్ఠం తతో బిల్వస్య పత్రకమ్.

25

శ్లో॥ బిల్వపత్రాదపి హరేస్తు లసేపత్రముత్తమమ్

ఏతేషాంతు యథాలబ్ధిః పత్రైశ్చైవార్చయేద్ధరిమ్.

26

శ్లో॥ సర్వపాప వినిర్ముక్తి విష్ణులోకే మహీయతే

26½

తా॥ ఉత్తరేణి అకు పుణ్యప్రదము. దానికంటే భృంగరాజము (గుంటగలగర) దానికంటే ఖదిర (చంద్ర) ఖదిర కంటే జమ్మి - దానికికంటే దూర్వా (గరిక) గరిక కంటే దర్భ దానికంటే దవనము, దవనము కంటే మారెడు, బిల్వము కంటే శ్రీహరికి తులసీ పత్రము ప్రీయమైనది. కావున పైన పేర్కొనిన వానిలో లభించినంత వరకు తులసీపత్రములతో శ్రీహరిని యీ లోకమున పూజించినవాడు సర్వపాప విముక్తుడై వైకుంఠమును పొందును.

గౌతమీయే - గౌతమీయము నందిలుల చెప్పుబడినది.

శ్లో॥ కమలేకర విరేడ్వే - తులస్్యా జాతీశతే
నాగకేసర పావంతీ - కల్లారం చంపకోత్పలీ 27

శ్లో॥ నంద్యావర్తంచ యూధీవ మల్లికానవ మల్లికా
కుందమందారశే వైవ పౌంగంధిక సుకేసరీ 28

శ్లో॥ కరంజాశోకసర్వాని బిల్వంచ మునిపుష్పకమ్
పత్రమామలకం వైవ కర్ణికారం పలాశకమ్. 29

శ్లో॥ ఏతాన్యన్యాని పుష్పాణి యథాలాభం నివేదయేత్ 30

తా॥ రెండురకములైన తామరలు మరియు గన్నేరులు, తులసి, బొడ్డుమల్లి, మొగిలి, నాగకేసరము, పావంతి (బోడతరము), కలువ, సంపంగ, నల్ల కలువ, నంద్యావర్తము, అడవిమల్లి, వసంతమల్లి, తెల్ల అడవిమల్లి, దాసాని, నీలికలువ, కుంకుమపూవు, కానుగ, అశోక, సాల, బిల్వ, అగిసి, ఉసిరిక, రేల, మోదుగ పత్రములు మరియు ఇతరమైన వానిలో లభించిన పుష్పములను వెష్టువునకు పూజయందు నివేదింపవచ్చును.

శ్లో॥ సురభీణీవ సర్వాణి, సలజాన్యం బుజానివ
ఏతానివర పుష్పాణి - దేయాని ప్రభవష్టవే 31

తా॥ మెట్టతామర మరియు నీటి తామర ఇంకను సువాసనగల ఇతరపుష్పములను లభించిన వాని యన్నిటితో వెష్టువు నర్పించవచ్చును.

వామనపురాణే బలింప్రతి ప్రహ్లాద వాక్యమ్--వామన పురాణమునందు బలిచక్రవర్తి నుద్దేశించి ప్రహ్లాదుడు చెప్పిన మాట.

శ్లో॥ తాన్యేవచ ప్రశస్తాని - కుసుమాని మహాసుర
తాన్య్యుర్జ్వర యుక్తాని రసగంధ యుతానివ. 32

తా॥ ఓ దానవేంద్రా! ఏయే పూలు రంగు, రూపము, రసము, గంధము గలిగి యుండునో అవన్నియు పూజకు ప్రశస్తములే యగును.

శ్లో॥ జాతీశతాద్వాసు మనః కుందం చారు పుటస్తదా,
జాణంచ చంపకాశోకం - కరవీరం చయూధికా 33

శ్లో॥ పారిభద్రం పాటలాచ - వకుళంగిరీ శాలినీ
కనకం జంబువనజం - పితకం తగర్వస్త్వపి. 34

శ్లో॥ ఏతావిహ ప్రశస్తాని కుసుమాన్యన్యతార్థవే.

34½

తా॥ నూరు జాతి పూలకంటెను చక్కని రెక్కలుగల ఒక కుందూపుష్పము శ్రేష్ఠమైనది. బాణము, (నల్లపూల గోరింట), సయంగ, అశోక, గన్నేరు, అడవిమల్లె, పారిజాతము, సురపాన్న, పొగడ, తెల్ల దింటిన, ఉమ్మెంత, తెల్లదాసాని, కుంకుమపూవు, గ్రంధి తగరము యొక్క పూవులన్నియు అచ్యుతుని పూజకు శ్రేష్ఠమైనవి.

స్కందోక్త వైష్ణవా మృతే -

కుమారస్వామిచే చెప్పబడిన వైష్ణవామృత మను గ్రంథమునందలివి--

శ్లో॥ మాలతీ తులసి పద్మం - కేశకీ ముని పుష్పకమ్

యోఽర్చయంతి జగన్నాథం - తేగచ్ఛంతి హరీబదమ్.

35

తా॥ తెల్లని సన్నజాజి, తులసి, తామర, మొగిలి, అవిస పూలతో జగన్నాథుని యెవరర్చింతురో అట్టివారు విష్ణుపదమును పొందుదురు.

శ్లో॥ త్రింశద్వర్త సహస్రాణి - త్రింశద్వర్త శతానిచ

ప్రీతో భవతి దైత్యారిః కదంబ కుసుమార్చితః

36

తా॥ కడిమిపూలతో పూజింపబడిన శ్రీమహావిష్ణువు సంతోషుడై అర్చించిన భక్తునకు అనేక వేల సంవత్సరములవరకు స్వర్గ సుఖములను ప్రసాదించును.

శ్లో॥ యథా పద్మాలయం ప్రాప్య - ప్రీతి భవతి మౌఢవః

కదంబ కుసుమం దృష్ట్వా - తథాప్రిణాతి కేశవః.

37

తా॥ పద్మమాలలచే నలంకరింపబడిన ఆలయ మందు శ్రీమహావిష్ణు వెటుల సంతోషించునో యటులే కడిమి పూలతో పూజింపబడినను సంతోషించును.

శ్లో॥ సఖ్యత్ కదంబ పుష్పేణ హేలయా హరిరర్చితః

సప్తజన్మాని దేవర్షీ తస్య లక్ష్మీ నదూరగా

38

తా॥ ఓ దేవర్షీ! కదంబ పుష్పమును ధరించుటయే కేశవునకు మిక్కిలి సంతోషకరము. వినోదముగానైన కడిమి పూలచేత శ్రీమహావిష్ణువును ఒక్కసారైనా అలవోకగా పూజించినచో అట్టి భక్తునకు ఏడు జన్మలవరకు సిరిసంపదలంటిపెట్టుకొని యుండును.

శ్లో॥ కదంబపుష్ప నికరం యః కరోతి శిరోపరి

39

కేశవస్య మహాప్రాజ్ఞో గోసహస్ర ఫలం యః భేత్.

39½

తా॥ కడిమిపూలతో కేశవుని శిరస్సుపై రాశిగా అలంకరించిన జ్ఞానికి పేయి గోవులను దానము చేసిన ఫలము గలుగును.

తథా - అట్లే

శ్లో॥ మాలతీ మాలయా ఎఱ్ఱుః పూజితో యనకార్ధకే

కపిలా శత దానస్య లభతే ఫల ముత్తమమ్. 40½

తా॥ కార్తిక మాసమున సప్తజాజాలతో ఎఱ్ఱువును పూజించినవారికి నూరు కపిల గోవులను దానముజేసిన యుత్తమ ఫలము లభించును.

శ్లో॥ మల్లికా కుసుమైరేవం వసంతేగరుడ ధ్వజమ్

యోఽర్చయేత్పరయా భక్త్యా - దహేత్ పాపం త్రిధార్ధికమ్ 41½

తా॥ వసంతర్తువునందు ఎఱ్ఱుమూర్తిని మల్లికా కుసుమములతో భక్తి, శ్రద్ధలతో నర్పించిన వారికి మనోవాక్యాయ కర్మలచే ప్రాప్తించిన పాపము దహించి పోవును.

శ్లో॥ దమసేనాపి దేవేశం. పంప్రాప్య మధు మాధవమ్

కపిలా శత దానస్య అర్చనా లభతే ఫలమ్. 42½

తా॥ మధుమాసము నందు దమనముతో నైనను మాధవుని పూజించిన నూరు కపిల గోవులను దానము చేసిన గలుగు ఫలము లభించును.

శ్లో॥ శేతకీయేన పత్రేణ - పూజితో గరుడ ధ్వజః

సమాః సహస్రం సుప్రీతో వరాహ్యచ్ఛత్యనేకః 43½

తా॥ ఎఱ్ఱుమూర్తిని ఒక మొగిలిరేకుతో పూజించినను అది సహస్ర దానమునకు సమానమగు ప్రీతి యతనికొసగును.

శ్లో॥ మునిశ్చుష్కృతాం మాలాం - యోఽర్చయంతి జనార్ధనమ్

దేవేంద్రోపి మునిశ్చైవ కరోతికర సంపుటమ్. 44½

తా॥ ఓ దేవేంద్రా! అమె పూలతో హారము గూర్చి జనార్ధనుని అర్పించిన వానికి దేవేంద్రుడైనను అంజలి ఘటించి నమస్కరించును.

శ్లో॥ యః పునః పాటలా పుష్పిర్య సంతే గరుడ ధ్వజమ్.

అర్చయేత్ పరయాభక్త్యా - ముక్తి యోగీ భవేద్దిసః. 45½

తా॥ వసంత ఋతువునందు సురౌష్ణ పూలతో ఎఱ్ఱువును మరిమరి భక్తిశ్రద్ధలతో పూజించినవాడు ముక్తుడగు యోగియగును.

శ్లో॥ బహులాశోక కుసుమైర్మృదర్యయంతి జగత్పతిమ్

విశోకాస్తే భవ్యయంతి - యవవృంద్ర దివాళి 46½

తా॥ విష్ణువును పుష్పలముగా నశోక పుష్పములతో పూజించినవాడు సూర్య చంద్రులుండు పర్యంతము శోకరహితుడుగా నుండును.

శ్లో॥ యేలర్యయంతి జలాధ్యక్షం కరవరైః పితాపితైః

చతుర్యుగాణి విస్రింద్ర స్రీతో భవతి మాధవః 47½

తా॥ ఓ బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠా! ఎవడు తెల్లని మరియు నల్లని గన్నేరు పూలతో జలాధ్యక్షుని - వరుణుని అర్చించునో అట్టివాడు చతుర్యుగపర్యంతము విష్ణువునకు స్రీతుడుగా నుండును.

శ్లో॥ మంజర్యా సహకారస్య - శేషవోపరి సర్వదా

యేలర్యయంతి మహాభాగా - గోకోటి ఫలభాగినః 48½

తా॥ మామిడి పూతను సర్వదా విష్ణువుయొక్క శిరస్సున నుంచుతు పూజించునట్టి పుణ్యాత్ములు కోటి గోవులను దానము చేసిన ఫలమును పొందుదుడు.

శ్లో॥ దూర్వాంకురం హరేర్యస్తు పూజాకాలే ద్రయవృతి

పూజాఫలం శతగుణం - సమ్యగాప్నోతి మానవః 49½

తా॥ ఎవడు విష్ణుమూర్తి పూజా సమయమున లేతగరికను వినియోగించునో వానికి నూరు రెట్లు అధికముగా పూజా ఫలము లభించును.

శ్లో॥ శమీపత్రైస్తు యోదేవం పూజయత్య సురద్యౌషమ్.

యమమార్గం మహాఘోరం నిష్టిరం తేన నారద. 50½

తా॥ ఓ నారదా! జమ్మి పత్రని సమర్పించి దానవ వైరియగు విష్ణువు నెవడు పూజించునో అట్టివాడు మహాఘోరమైన యముని మార్గమును సులభముగా దాటగలడు.

శ్లో॥ వర్షాకాలేతు దేవేశం కుసుమైశ్చం పశోద్భవైః

యోలర్యయంతి నతేమర్త్యాః సంపారేన పునర్భవాః 51½

తా॥ వర్షాకాలమునందు విష్ణువును చంపకపుష్పములతో పూజించినట్టి మానవునికి పునర్జన్మ యుండదు.

శ్లో॥ కుంభి పుష్పేణ దేవర్షి యేలర్యయంతి జవాభవమ్

సువర్ణ ఫలదానస్య లభంతే తత్ఫలం మునే. 52½

తా॥ ఓ నారదా! కుంభి (కాయఫలం) కలిగొట్టు పుష్పములతో జనార్దనుని నెవరు పూజింతురో వారు సువర్ణ దానము చేసిన ఫలమును పొందుదురు.

శ్లో॥ సువర్ణ కేతకీ పుష్పం - యన్మంతిత జనార్దనే

కోటి జన్మార్జితం పాపం - దహతే గరుడధ్వజః.

53½

తా॥ బంగారు రంగుగల మొగిలి పూవులతో జనార్దనుని పూజించిన వాని యొక్క కోటి జన్మముల నుండి యార్జించిన పాపమును గరుడధ్వజుడు దహించి వేయును.

శ్లో॥ కుంకుమారుణ పద్మాభ్యాం గంధాభ్యాం శతపత్రికామ్

యోదదాతి జగన్మూర్ధే - శ్వేత ద్వీపేన పిచ్చిరమ్.

54½

తా॥ కుంకుమ వర్ణ విశిష్టమైన మరియు అరుణవర్ణ విశిష్టమైన సుగంధ భరితమైన తామరలతో జగన్మూర్ధుని పూజించినచో శ్వేతద్వీపము నందు చిరకాలము నివసించుదురు.

శ్లో॥ యత్ఫలం సర్వపుష్పేషు - పుష్పపత్రేషు నారద

తులసీదళ మాత్రేణ - ప్రాప్యతేనే శేవాధీనాత్.

55½

తా॥ నారదా! సమస్తమైన పుష్పములతో లేదా పుష్పదళములతో పూజించుటవలన ఎట్టి ఫలము లభించునో అట్టి ఫలము కేవలము తులసీదళముతో కేశవుని పూజించుట వలన లభించును.

శ్లో॥ ధృష్టా స్పృష్టా తదాధ్యాతా కీర్తితాన మితాస్తుతా

రోపితా సింఛితా నిత్యం పూజితా తులసీ శుభా.

56½

తా॥ నిత్యము తులసీని దర్శించిన, స్పృశించిన, ధ్యానించిన, కీర్తించిన లేదా అమితముగా స్తుతించిన - ఇంటిలో మొక్తనాదినా నీరు పోసినా లేదా పూజించినా అతి శుభములనిచ్చును.

శ్లో॥ రోపితా తులసీ యావత్ - కురితే మూల విస్తరమ్

తావద్యుగమహాప్రాణి తనోతి సుకృతంమునే

57½

తా॥ ఓ మునివరా! నాదీన తులసీమొక్క వేరు భూమిలో వ్యాపించి యుండు నంత పర్యంతము సహస్రయుగముల వరకు పుణ్యము నిచ్చును.

శ్లో॥ రోపితా తులసీ పుంభిర్వర్ధతే ముధా తతీ

58

కురింతే పాంతు యే జాతా యే భవన్మంతియే గతా.

కుల్యాయుత శతం పాశ్రమం తెవసంతి హరేర్భూపా

59

తా॥ ఏ పురుషునివలన తులసి మొక్క భూతలమునందు నాటబడునో వాని వంశమునందు పుట్టినవాడును, మరణించిన వాడును హరి మందిర మందనంత కాలము నివసించును.

అధనిషిద్ధాని గాతమీయే

పిదప నిషిద్ధములను గురించి గోతమీయము నందిటుల చెప్పబడినది.

శ్లో॥ వరక్త చందనం జాతు గృహ్ణయాద్రక్త పుష్పకమ్

బిల్వ పత్రైస్తత్ర సూనై ర్నార్నయేద్దేవకీ సుతమ్.

60

తా॥ రక్తచందనము లేదా దాని పుష్పములతోగాని మారెడు దళములు లేదా దాని పుష్పములతో కాని శ్రీ కృష్ణుని అర్చింప గూడదు.

శ్లో॥ శుష్కైస్సునార్నయే ద్విష్ణుం పుష్పైః పత్రైః ఫలైః

స్నాత్వానీతైః పర్యుషితై ర్వా చితైః కృష్ణ వర్ణైః.

61

తా॥ వాడిన పూలతోగాని, వాడిన పత్రితోగాని ఎండిన పండ్లతోగాని ఎప్పుడు నర్తించగూడదు. స్నానము చేసి తడినీటితో తీబడినవి, వాడినవి, దుర్వాసన గలవి, యాచించినట్టివి నల్లని రంగు గలిగినవి యగు పూలు పూజకు పనికిరావు.

వ॥ రక్త పుష్పైశ్చైరిత్యనుక్త రక్త పుష్పపరం అన్యథా రక్తకర వీర నిషిధా పత్రైః

బిల్వపత్రై రితి గోపాలమూర్తి పరమ్ దేవకీసుత మితి విశేషణ శ్రవణాత్

ఎష్టుపూజా యా నరసింహ పురాణే బిల్వ పత్రాభి దానాచ్చ వామన పురాణే.

తా॥ రక్త పుష్పము లనగా ఇది వరకు చెప్పబడినవి చెప్పుకోవలెను. ఎందుకనగా ఇంతవరకు పూజకర్తలను చెప్పబడిన ఎర్రగన్నేరులను గూడ నిషిధింపవలసి వచ్చును. బిల్వ పత్రముతో దేవకీసుతుడగు కృష్ణుని పూజించగూడదని చెప్పబడినది. నరసింహ పురాణములో ఎష్టుపూజా ప్రకరణము నందు బిల్వపత్రము చెప్పబడినది. వామన పురాణమునందు--

శ్లో॥ సురభీణిత దన్యాని వర్తయిత్వా తుకేతకీమ్

ఇతితేక నిషిధాత్ నరసింహం విహాయేతి రత్నాకరః.

61½

తా॥ నరసింహుని సుగంధ పుష్పము లన్నిటితో పూజింపవచ్చును. కాని మొగిలి మాత్రము పనికిరాదని రత్నాకరకారుడు చెప్పెను.

విషిద్ధ విహిత మిత్యాచార చింతా మణికారః

ఇది వరకు విహితమైనది నిషిద్ధమని అచార చింతామణి కారుని యభిప్రాయము. వస్తు తస్తు కేతకీ విషిద్ధో నరసింహ స్త్యైవ - తథాచోక్తం పుష్ప

మాలాయాం. నిజముగా నరసింహునకు మాత్రమే కేతకీ నిషిద్ధమని దానియందే చెప్పబడినది.

పుష్పమాలయందు

శ్లో॥ మందార మర్క దత్తరం శాల్యతీకాంచనారజమ్
నిషిద్ధం విష్ణుపూజాయాం పుష్పంనై భీతకం తథా. 62

శ్లో॥ నరసింహస్య పూజాయాం నిషిద్ధం కేతకీద్యయం 63

తా॥ విష్ణుపూజయందు నిషిద్ధింబడినవి మందారము, జిల్లేడు, ఉమ్మొంత, బూరుగ, దేవకాంచనము మరియు తాండ్ర కాని నరసింహుని పూజయందు పైన పేర్కొనిన పూలతోపాటు తెల్లని, పచ్చని అను రెండు రంగుల మొగిల్పూలు గూడ నిషిద్ధింబడినవి.

కార్తిక మాహాత్మ్యము

కార్తిక మాహాత్మ్యమందు --

శ్లో॥ శిరీషోన్నత గిరిజా న్నల్లీకా శాల్యరీభవైః
అర్చితైః కర్ణికారైశ్చ - విష్ణుర్నార్కప్రధానృతైః. 64

తా॥ దిరిసిన, ఉమ్మెత్త, కొడిశపాల, బూరుగు జిల్లేడు, కొండగోగు పూవులతో విష్ణువును పూజించగూడదు.

అభిసూర్యస్య - భవిష్యపురాణే

విదమ సూర్యరాధనను గురించి భవిష్యపురాణమందు--

శ్లో॥ దశదత్వా సువర్ణానాం విష్ణూనాం లభతే ఫలమ్
కరవీరే నృపైకవిష్ణవ్ తస్మాయ వినివేదితే
లభతే తత్ఫలంవీర - యదాహ భగవాన్ రవిః. 65

తా॥ ఓ రాజా! పది బంగారు నాణెములను దానము చేసిన అట్టిఫలము కలుగునో అట్టిఫలము ఒక గస్తీరు పూవునకు చెప్పబడినది. కావునది తనకు సమర్పించదగునని స్వయముగా సూర్యుడే చెప్పెను.

శ్లో॥ భక్త్యా పూజయతే యోఽర్కమర్కపుష్పై పుమాహతః,
తేజసోఽర్కసంకాశోన్యార్కైశ్చ పహమోదతే. 66

తా॥ భక్తియుక్తముగా అర్చనప్రస్తుముతో సూర్యుని పూజించునట్టివారు సూర్యునితో సమానమైన కాంతితో వెలుగుచు సూర్యునితోపాటు అతని లోకమున సంతోషింపగలరు.

శ్లో॥ జపాపుష్ప సహస్రీభ్యః పద్మమేకం విశిష్యతే 67

వీర పద్మ సహస్రీభ్యః ఋశుపుష్పం విశిష్యతే
ఋశుపుష్ప సహస్రీభ్యః కుశపుష్పం విశిష్యతే 68

కుశపుష్పం సహస్రీభ్యః శమీపుష్పం విశిష్యతే
శమీపుష్ప సహస్రీభ్యః ద్రుశ్చం నీలముత్పలమ్. 69

తా॥ వేయి దాసాని పూవులకంటే ఒక తామరపూవు - వేయి తామరల కంటే ఒక పెద్ద పొగడపూవు, వేయి పొగడలకంటే ఒక రెల్లు పూవు, వేయి రెల్లు పూవులకంటే ఒక జమ్మిపూవు, వేయి జమ్మి పూవులకంటే ఒక నల్లకలువ విశిష్టమైనవి.

శ్లో॥ నీలోత్పల సహస్రీణా నీలోత్పల శతేనవ
రక్తేశ్చ కరవీరైశ్చ యస్త్వ పూజయతే రవిమ్. 70

శ్లో॥ కల్పకోటి సహస్రాణి కల్పకోటి శతానివ
వనేదర్శపురే శ్రీమా వర్మకుల్య పరాక్రమః 71

తా॥ శతసహస్ర సంఖ్యలలో నల్లకలువ చేతను, ఎర్రగన్నేరు పూలచేతను సూర్యనారాధించిన పుణ్యపురుషుడు, శతసహస్ర కల్పములవరకు సూర్యునితో సమానమైన పరాక్రమము కలిగి సూర్యులోకమున వసించును.

శ్లో॥ కేశకీటవి పన్నానిత్య జేదుప హతానివ
ముకుల్పైర్నాభ్యయేద్ధాను మపక్వం ననివేదయేత్. 72

తా॥ వెంట్రుకలచే కూడినవి, కీటకములచే ముక్కలైనవి, వాడిపోయి మలినమైనవి, వికసించని మొగ్గలు గాని, పక్వముగాని ఫలములుగాని సూర్యభగవానునకు నివేదింపగూడదు.

శ్లో॥ అలాభీ పుష్పజాతీనాం పత్రాణ్యవివేదయేత్
పత్రాణా మప్సలాభీతు భక్త్యా భవతి పూజితః 73

తా॥ పుష్పములు లభింపని యెడల పత్రములతో పూజించవచ్చును. పత్రములు గూడ లభింపని ఎడల భక్తియే పూజద్రవ్యమగును. అనగా భక్తితో పూజించిన చాలునని భావము.

తథా - ఇంకను అటులే--

శ్లో॥ మల్లికా మాలతీనైవ - దూర్వాశోకాతి ముక్తకః
పాటలా కరవీరంవ జయో పావన్తి రీతవ. 74

శ్లో॥ కుబ్జ కృష్ణగరం చైవ కర్ణికారః కురంబుకః
చంపకో బాలకః కుందో బాతోవర్షర మల్లికా. 75

శ్లో॥ అశోకృలకోలోద్ధ - ప్రధా వైవాట రూపకః
శతపత్రాణి చాన్యాని - నకులశ్చ విశేషతః. 76

తా॥ మల్లి, మాలతి, గరిక, అశోక, మాధవి, పాటల గన్నేరు, జయంతి, తులసి మున్నగునవి, గులాబి, తగర, కర్ణికార, పచ్చ గోరింట, సంపింగ, బాలక, కుంద, నల్లగోరింట, గిరిమల్లిక, అశోక, మరువకము, లొద్దుగ, అడ్డనరము, తామర మరియు యితరమైన పుష్పజాతులలో పొగడ ముఖ్యముగా చెప్పదగినవి.

శ్లో॥ అగస్త్య కింశుకం తద్వత్ పూజాయాం భాస్కర్ద్రస్యచ
బిత్వాపత్రం శమీపత్రం పత్రం భృంగరజస్యచ 77

శ్లో॥ తమాలపత్రంచ హరీః సదైవ త పనస్త్రియః
తులసీకాల తులసీ తథారక్షంచ చందనమ్. 78

కేతకీ పత్ర పుష్పంచ - సద్యస్తుతికరం రమే.

తా॥ ఓ తపస్వి! భాస్కరుని పూజయందు అమృతపూలు, మోదుగుపూలు, బిల్వ, శమీ, భృంగరాజ, తమాలపత్రములు వినియోగింపదగినవి. వష్ణుతులసి, కృష్ణ తులసి మరియు రక్షచందనము అటులే. కేతకీపుష్పము గూడ సూర్యభగవానునికి ప్రియకరములైనవి.

శ్లో॥ యేషాంనవ నిషేధోఽప్రగంధ వర్ణాన్వితానిచ
తాని పుష్పాణి దేయాని భానవే లోక భానవే. 79½

తా॥ ఏ పుష్పములయొక్క వర్ణము మరియు గంధము నిషేధింపబడలేదో అట్టి పుష్పములన్నియు లోకములను వెలిగించు సూర్య భగవానునకు నవేదియవచ్చును.

పుష్పమాలాయామ్ పుష్పమాలయను గ్రంథమునందు--

శ్లో॥ జాతీ, కుంద, శమీ, కుశేశయ, కుశాశోకంబుకం, కిం శుకం
పుష్పాగం కరవీర చంపక జపాశేఫాలికా కుబ్జకమ్
వాసంతీ శతపత్రకా విచికిలం మందార మర్కాహ్వయం
పీతామ్లా తక్షాగిశపర వకం పుష్పం రమే శశ్వతే 80½

తా॥ జాబి, మొల్ల, జమ్మి, తామర, రెల్లు, అశోక, పొగడ, మోదుగ, పుష్పాగ, గన్నేరు, సంపింగ, దాసాని, వానిలి, గులాబి, పూల గుర్రవెండ, పద్మము, మదనమస్తు.

మందారము, జిల్లేడు, పీతామలక, పచ్చ అంబాలము, నాగకేసర, పెద్ద పొగడ అను పూలన్నియు సూర్యదేవునకు ప్రశస్తములైనవి.

శ్లో॥ లోద్ధగ కైరవ - ముత్తలంప - పకలం - పింహాష్వకం పాటలా

యూదీ కుంకుమ కర్ణికార తిలకం వాణం కదంబం జయః

కాశం కేసర కేతకీ మరువకం ద్రోణం త్రిసంధ్యాహ్వయం

పుష్పం శస్తమిదంప పూజనవిధౌ సర్వం సహస్రార్చిషః. 81½

తా॥ లోద్ధగ, కైరవము, కలువ, తామర, దేవకాంచనము, పాటల, అడవిమల్లి, కుంకుమపూవు, కొండగోగు, బొట్టుగు, నల్లగోరింట, కడిమి, నెల్లి, రెల్లు, పొన్న, మొగిలి, మరువకము, తుమ్మి, త్రిసంధ్య, ఈ పూవులన్నియు సహస్ర కిరణుడగు సూర్యునకు పూజావిధియందు ప్రశస్తములు.

అధికాల విశేషః భవేష్ఠ - పిమ్మట సమయ విశేషమును గురించి భవేష్ఠ పురాణము నందు--

శ్లో॥ ముకులాని కదంబాని రాత్రాదీయాని భానవీ

దివాశేషాణి పుష్పాణి - దివారాత్రవ మల్లికా.

తా॥ కడిమి మొగ్గలను రాత్రియందు భానున కీయవలెను. ఇతర పుష్పములను పగటియందు, మల్లికా పుష్పమును రేయింబవళ్ళు అనగా ఉభయ సంధ్యలయందు ను సమర్పింపనగును.

అథనిషిద్ధానితదైవ - పిదప నిషిద్ధములను గురించి - భవేష్ఠపురాణము నందే--

శ్లో॥ కృష్ణలోన్నత్రకం కాంచీ - తథా నగిరి కర్ణికా 83

నకంటకారికా పుష్పం - తథాన్యం గంధవర్జితమ్

నవామ్లా తక్షిః పుష్పిరభ్యసీయోదివాళరః 84

తా॥ నల్ల ఉమ్మింత, గురిపింద, దిండిన, ఇవి నివేదియరానివి. ముండ్లు గలవి, వాసనలేనివి, అమ్మపూరితమైనట్టివి యగు ఇతర పుష్పములచేత దివాళరుని పూజింపరాదు.

యామలే - యామల తంత్రమునందు--

శ్లో॥ వాక్తేరభ్యయేద్విష్టుం, నకులస్యా వివాయకమ్

నదూర్యాయా యతేద్దుర్గాం - చిత్త్యః తైర్దివా 85

తా॥ అక్షతలతో మెల్లవును - తులసితో వినాయకుని గరికతో దుర్గను చిల్వముతో సూర్యుని ఆరాధింపకూడదు.

శాతాతమయే - శాతాతమయందు--

శ్లో॥ శివవివర్ధయే త్కృందం, ఉన్నత్తంవ తథాహరేః

నదూర్ధ్వయా యజీర్ణుర్గాం - సూర్యస్య తగరం తథా.

86

తా॥ శివుని మల్లెపూలతోడను, మెల్లవు నుమ్మెంతతోడను, దుర్గాదేవిని గరికతోడను సూర్యుని నందివర్ధనము (తగరము) తోడను పూజించకూడదు.

శ్లో॥ తగరసిషిధో వన (నగ) తగరియ మెషయే అచార చింతామణి

మణికారః సిషిధ మోత మితిశిచిత్ - సిషిధ మోత

మోతం సూర్యే తగరం కంటకారిశీతి వచనాత్.

తా॥ తగర సిషిధము వన (నగ) గ్రంధితగర మెషయమని అచార చింతామణి కారుడు - కొందరు సిషిధమనిరి. కొందరు మోతమనిరి. సూర్యునకు తగరము, కంటకారిక (వాకుడు) సిషిధమోతమనుమాట కలదు.

అథగ్రహాణామ్ - భవిష్యే

పిమ్మట నవగ్రహములకు చెప్పుబడిన పుష్కలను గురించి భవిష్యపురాణము నందు--

శ్లో॥ హయారి కుసుమైః సూర్యం, కుముదైశ్చంద్ర మర్చయేత్

షీతి జంతు జపాపుష్పిశ్చంపశేనకు సోమజమ్.

87

శ్లో॥ శతపత్రైర్గురుః పూజ్యో - జాతి పుష్పిస్తు భార్యః

మల్లీశా కుసుమైః పంగుః కుందపుష్పిర్వ ధుంతుదః

88

శతవో వివిధైః పుష్పైః శాంతికారేషు సర్వదా

88½

తా॥ సూర్యుని పచ్చగన్నీరులతోను, చంద్రుని కలువతోను, మంగళుని దాసాని పూలతోను, బుధుని సంపంగితోను, గురువును పద్మముతోను, శుక్రుని జాబితోను, శనిని మల్లికా పుష్పముతోను, రాహువును మొల్లతోను కేతువును వివిధ పుష్పములతోను శాంతికర్మలందు పూజింపనగును.

అథశ్రాద్ధస్య - విష్ణుపురాణే

పిమ్మట శ్రాద్ధములకు - విష్ణుపురాణమందు--

శ్లో॥ తులసి శతపత్రం, భృంగరాజం చంపకమ్

తగరం మారుతం చైవ పితృజాం మోక్షదాయకమ్.

89½

తా॥ తులసి, తామర, గుంటగలగర, సంపింగ, గ్రంధితగరము, మారుతము యొక్క పూవులు పితృదేవతలకు మోక్షదాయకములు--

పుష్పమాలాయామ్ - పుష్పమాలాతంత్రమునందు-- పరాంతిక

శ్లో॥ మాధవి - తగర - కుంద - కుబ్జకం

యాధికా - జలజ - చంప - కోత్పలమ్

కైరవం చ శతపత్రికాతథా

శ్రాధ కర్మణి శుభం తులస్యతి

90½

తా॥ పూలగురివింద గ్రంధితగరము, మల్లి, గులాబి, అడవిమొల్ల, తామర, సంపింగ, కలువ, కైరవం (నీలకమలం) శతపత్రికా (తెల్లతామర) వీనిపూలన్నియు శ్రాధకర్మలందు తులసివలె శుభప్రదములు.

అధనిషిద్ధాని - తత్రైవ-- పిదప నిషిద్ధములు - దానియందే- ఇంద్రవజ్ర

శ్లో॥ ఉత్తేతరంబహిత మస్రశస్త్రం మందారమర్కృద్ధవ భాంతికేవ

శుక్లేతరంగంధ విహినముగ్ర గంధం చ పుష్పం నహితం పితృభ్యః 91½

తా॥ పైన చెప్పబడినవికాక ఎర్రనివి, అస్రశస్త్రములు, మందారము, అర్కపుష్పములవంటివి, తెలుపు వర్ణములేనివి, సువాసన లేనివి, ఘాటైన వాసనగలవి పితరులకు ప్రియమైనవిగావు.

ఇతి శ్రీపుష్ప చింతామణౌ ద్వితీయస్తకాశః

ఇది శ్రీ పుష్పచింతామణియందు ద్వితీయ స్తకాశము సమాప్తము.

అథ తృతీయ ప్రకాశః

అథ దుర్గాయాః - దేవీపురాణే--

పిదప దుర్గారాధనను గురించి - దేవీపురాణమందు--

శ్లో॥ పుష్పిరరణ్య సంభూతైః పత్రైర్వాగిరి సంభవైః

అపర్యుపితనిశ్చిత్రైః ప్రోక్షితైర్నతు వర్జితైః.

1

అత్కారామోద్భవైర్వాప - భక్త్యా సంపూజయేచ్ఛివామ్

తా॥ అడవులందు లేదా కొండలయందు పూచిన పూవులతోగాని, లభించిన పత్రితోగాని, అప్పుడే తాజాగా కోయబడినవి, రంధ్రములు లేనివి, జంతువులచే నెంగిలి చేయబడినవి, నీటితో చిలుకరించ బడనివి, తమయొక్క ఉద్యానములందు పూచినవి యగు పూలతో భక్తిశ్రద్ధలతో దేవిని పూజించవలెను.

శ్లో॥ ఋతుకాలోద్భవైః పుష్పైః మల్లికాజాతి కుబ్జకైః

2

శ్లో॥ సితకైరవ నీలైశ్చ - తథాపద్మైశ్చ పాండురైః

కింకుతైస్తగర్జ్జైవ అకురుంటక చంపకైః.

3

శ్లో॥ వకుల్యైవ మందారైః - కుంధపుష్పైః టిరీటకైః

కరవీరార్కపుష్పైశ్చ శైశవా పరాజితైః

4

శ్లో॥ సితరక్తస్త్రా పీతైః శృంగైశ్చైవ చతుర్విధైః

దత్తరకాతి ముక్తైశ్చ బంధూకాగ్రస్య సంభవైః

దమనైస్సంధు వారైశ్చ సురభీమరువక్రస్త్రా.

5

శ్లో॥ లతాభిర్మృగ్య వృక్షస్య - దూర్వాయా అంకురైస్త్రా

మంజరీభిః కుకానాం చ - చిల్కపత్రైః సుశోభనైః

6

ధాన్యానాం పర్యపత్రైశ్చ - పుష్పైశ్చైవ న్రపూజయేత్.

7

తా॥ సంవత్సరములు నందాయా ఋతువులలో పూచిన మల్లె, జాజి, గొజ్జగి, తెలుపు, నలుపు, ఎరుపు మరియు పసుపు అను నాలుగు రంగులయొక్క తామరలు, మోదుగ - గ్రంధితగరము, పచ్చగోరింట, సంపంగ, పొగడ, మందారము, కుండము, టిరీటకము (లోద్దుగు), గవ్వీరు, జిల్లేరు, శైశవ, అపరాజిత (ఎమ్మకాంత), తెలుపు

ఎరుపు పసుపు మరియు నలుపులను నాలుగు రంగుల ఉత్తారములు పూల గుర్రెంద - దాసాని, అమెసి, దవనము, వావిలి, మరువకము, బ్రహ్మవృక్షముయొక్క తీగలు, లీతగరిక, రెల్లు పూలగుత్తులు, దర్భపూలగుత్తులు, మారెడు దళములు అన్ని ధాన్యములయొక్క పూలతోను, ఆకులతోను దేవిని పూజించవచ్చును.

శ్లో॥ అలాభీనకు పుష్పాణాం పత్రాణ్యపి నిదయేత్
పత్రాణా మప్య లాభీతు ఫలాన్యపి నిదయేత్

8

శ్లో॥ ఫలానామప్య లాభీతు - తృణ గుల్మైశ్చ దైవే
ఓషధీనామలాభీతు - భక్త్యా భవతి పూజనమ్.

9

తా॥ పుష్పములు లభింపనిచో పైని పేర్కొనిన వృక్షములయొక్క పత్రని సమర్పించవచ్చును. పత్రములు లభింపనిచో ఫలములైనను నివేదించవచ్చును. అవిగూడ లభించనిచో తృణములయొక్క గుల్మములు పొదలయొక్క ఔషధులు సస్యములయొక్క పూవులైనను పత్రయైనను నివేదించవచ్చును. అవిగూడ లభింపనిచో భక్తియొక్కటియే పూజాద్రవ్యమగును.

భవిష్యపురాణే - భవిష్యపురాణమునందు--

శ్లో॥ సురభీణవ సర్వాణి ఫలజాన్యంఘ్రిణానివ
గృహ్లామి శిరసానిత్యం యోమే భక్త్యా స్రయచ్ఛతి

10

తా॥ నేలపై పుట్టినవిగాని, నీటిలో పుట్టినవిగాని, సుగంధము గలిగినయెడల వానిని తలపై ధరించగలను గాని అవిభక్తితో సమర్పించినవై యుండవలెను.

అథ పుష్ప విశేషాణాం ఫలాని - పిమ్మట విశిష్ట పుష్పములయొక్క ఫలములను గురించి--

శ్లో॥ మల్లికా ముత్ఫలం పద్మం శమీ పున్నాగ చంపకమ్
అశోకం కర్ణికారం చ ద్రోణ పుష్పం విశేషతః

11

కరవీరం జపాపుష్పం కుంకుమం నాగకేసరమ్

యః స్రయచ్ఛతి పుణ్యార్థం - పుష్పాణ్య న్యావిభారత

12

చండీకాయై నరశ్రేష్ఠ శ్రద్ధా భక్తి సమన్వితః

సకామానభిలాష్ ప్రాప్య దుర్గాయానుచరో భవేత్.

13

తా॥ ఓ భారతా మల్లిక, కలువ, తామర, జమ్మి, పున్నాగ, సంపింగ, అశోక, రేల, తుమ్మిపూలు దుర్గాపూజకు విశేషమైనవి. గన్నేరు, దాసాని, కుంకుమ పూవు,

మరారీమొగ్గ ఇంకను ఇతర పుష్పములు ఎవడు పుణ్యమును కోరి శ్రద్ధ మరియు భక్తిగలవాడై చండికకు నివేదించునో వాడు సమస్తమైన కోరికలను పొంది దుర్గాదేవి యొక్క అనుచరుడగును.

తథా - అట్లే

శ్లో॥ పున్నాగశృంపకః కుందో యూధికానవ మల్లికా,

తగరార్చన మల్లీచ భృహతీ శతపత్రికా.

14

శ్లో॥ తథాకుముద కల్వార చిల్బపాటల మాలతీ

జపావిచిలశోక రక్షసిలోత్పలానివ

15

శ్లో॥ దమనో మరుపత్రంచ శత పుణ్యవివర్ధయే

15½

తా॥ విరజాజి, సంపంగ, మల్లె, ఆడవిమల్లె, నవమల్లిక, గ్రంధి తగరము, తెల్లమద్ది, జాజి, ములుక, తామర, కలువ, తెల్ల తామర, మారెడు, కలిగొట్టు, మాలతి, దాసాని, విచిల ఒక జాతిమల్లె అశోక, ఎర్రకలువ, నల్లకలువ, దమనము, మరువము ఇవన్నియు పుణ్యమును నూరురెట్లుగా వృద్ధిపరచును.

తథా - అట్లే.

శ్లో॥ సుగంధిభిస్సు పుష్పైస్తు పూజయే ద్యస్త చండికామ్,

ముక్తిభిర్మాలయావపి సోఽశ్వమేధ ఫలం లభేత్.

16½

తా॥ సుగంధ పుష్పములతో విడిగా గాని మాలలు కట్టిగాని చండికాదేవిని పూజించిన ఎడల అశ్వమేధ యాగము చేసిన ఫలము లభించును.

మాల లక్షణ మాహ - మహాకాల సంహితాయామ్ - మాలా లక్షణము - మహాకాల సంహితలో ఇటుల చెప్పుబడినది.

శ్లో॥ ఏకజాతీయైర్బుష్పైర్భిన్న జాతీయకైరపి

మాలాతీ రైకవర్ణస్యాత్ భిన్న వర్ణాపి వాస్త్రియే

17

సాపునస్త్రి విధా జ్ఞేయా పరిణాహవశేనతు

18

తా॥ ఒ స్త్రీయురాల! ఏకజాతికి చెందినవికాని భిన్నజాతికి చెందినట్టివిగాని లేదా ఏకవర్ణమునకు లేదా భిన్న వర్ణములకు చెందినవిగాని యగు పుష్పములతో కట్టిన మాలలు మూడు విధములుగా నుండునని ఎరుగుము.

శ్లో॥ పతేద్భద్రయ పర్యంతం యామాల మోదకాలినీ

రైక్షికాసా పరిజ్ఞేయా సర్వావరతయాస్థితా

19

శ్లో॥ అధోవలంబినీ నాభిః కౌను మీయాస్రగుచ్ఛతే,

సాధారణీచ సరిజ్ఞేయా మధ్యమాపూర్వతోఽధికా

20

తా॥ పూదయ పర్యంతము పడిన పూలదండ అన్నిటికంటె చిన్నదిగా నుండినను ఆనందదాయకమైనది. దానిని రైక్షికమందురు. నాభిక్వ క్రిందికి పడినట్టి పూదండకు సాధారణీయనియు మధ్యమనియు పేరు. అది పైన చెప్పిన దానికంటెను శ్రేష్ఠమైనది. ఈ రైక్షిక వికృతియే “రైక” కావచ్చును.

శ్లో॥ అగుల్మ స్రంసిసీయాతు, పాదపద్మ పరిస్థితా

వనమాలేతి విఖ్యాతా సర్వాభ్యుస్రగ్య ఉత్తమా

21

తా॥ చీలమండలనుండి పాదపద్మములపై ప్రేలాడు పూదండను వనమాల యందురు. అది అన్ని పూదండలకంటెను ఉత్తమమైనది. వనమాల ఇదివరకే చెప్పబడినది.

వ॥ కల్పద్విశేషోఽత్రాపి - తమపి వ్యాహరామితే

తా॥ కొందరు దానికంటెను విశేషమైనది యున్నట్లు చెప్పుదురు. అది కూడ చెప్పదను.

శ్లో॥ కరవీరైర్వపాపుష్పైర్వకుళైదమనైరపి

నీలోత్పలైః సరసిజైః లవంగైర్నాగకేసరైః

22

శ్లో॥ జాతీభిర్నాలతీభిశ్చ మల్లికా చంపకాదిభిః

రచితాయా భవేయుస్తాః స్రజః పరమశోభనాః

23

మాలాభ్యోఽనాభ్య ఏతాస్తు దేవ్యాః స్రీతి ప్రదాయకాః

24

తా॥ గన్నేరు, దాసాని, పొగడ, దమనం, నల్లకలువ, తామర, లవంగ, నాగకేసరము, జాజి, మాలతి, మల్లిక, సంపంగ, మున్నగు వానిని గూర్చి యల్లిన దండలు పరమ శోభాప్రదములు. ఇతరమైన హారములకంటె రొమ్మువరకు ప్రేలాడవేయబడిన యీదండలే దేవికి మిక్కిలి ప్రయములు.

శ్లో॥ అతోఽస్యేషు ప్రసూనేషు తిషత్సు వరవర్జినీ,

అమీభిః కుసుమైస్తాసాం గ్రథనేయత్త మాచరేత్

25

తా॥ ఓపార్వతీ! పై దండలుగాని ఇతరముగు విడిపూలనుగాని సేకరించి దండలు కట్టుటకు ప్రయత్నించుము.

విశేష వ్యాఖ్య - దండలు కట్టుట అరువది నాలుగు కళలలో ఒకటి.

అభిషేచనము మాలా ఫలాని భవ్యపురాణే--విమృటపుష్పవిశేషములైన
దండల ఫలములు భవ్య పురాణమున యిట్లు చెప్పబడినవి--

శ్లో॥ వకపుష్పస్రజోభిస్తు పూజయే ద్యస్తుచండికామ్

వాజపేయస్య యజ్ఞస్య ఫలంవిందలు మానవః

26

తా॥ పొగడ పుష్పాల హారముతో చండికాదేవిని పూజించిన నరుడు వాజపేయ
యాగము నాదరించిన ఫలమును పొందును.

ద్రోణ పుష్పస్య - తత్రైవ - అదే విధముగా తుమ్మి పూవులను గురించి
దానియందే

శ్లో॥ ద్రోణ పుష్పస్ర జోభిస్తు పూజయేద్యస్తు చండికామ్

రాజసూయఫలం ప్రాప్య - శక్రలోకే మహీయతే.

27

తా॥ తుమ్మిపూల దండతో చండికాదేవిని పూజించువాడు రాజసూయ యాగము
చేసిన ఫలము గలిగి ఇంద్రలోకమును పొందును.

శమీపుష్పస్య - జమ్మి పూవుయొక్క ఫలము--

శ్లో॥ శమీపుష్పస్ర జోభిస్తు ఆర్యాంసంపూజ్య శ్రద్ధయా.

గోసహస్ర ఫలంప్రాప్య - విష్ణులోకే మహీయతే.

28

తా॥ జమ్మి పూలదండతో ఆర్యాదేవిని పూజించినవాడు సహస్ర గోదాన ఫలము
లభించి విష్ణులోకమును పొందును.

కుశపుష్పస్య - రెల్లు పూవుయొక్క ఫలము--

శ్లో॥ పూజయిత్వాతు రాజేంద్ర - శ్రద్ధయావిధివన్తృపః

కుశపుష్పస్ర జోభిస్తు - పితృలోకే మహీయతే

29

తా॥ రాజేంద్ర! రెల్లుపూల దండతో దుర్గాదేవిని పూజించినవాడు పితృలోకమును
పొందును.

బిల్వపత్ర మాలాద్వయస్య - రెండు మారెడు దండలయొక్క ఫలము.

శ్లో॥ మాలాద్వయేన సంపూజ్య దుర్గాదేవిం నరాధిప

బిల్వ వృక్షస్య పత్రాణాం రాజసూయ ఫలం లభేత్.

30

తా॥ ఓ రాజేంద్ర! మారెడు దళములతో అల్లబడిన రెండు దండలతో దేవిని
పూజించిన యెడల రాజసూయ యాగము చేసిన ఫలము లభించును.

తథా - మరియు

శ్లో॥ నీలోత్పల స్రజోభిస్తు పూజయేద్యస్తు చండికామ్
వాజపేయ ఫలం ప్రాప్య - రుద్రలోకే మహియతే.

31

తా॥ నల్ల కలువ దండతో చండికాదేవిని పూజించిన వానికి వాజపేయ యాగము చేసిన ఫలము లభించి యతడు రుద్రలోకమును పొందును.

తథా - మరియు

శ్లో॥ నీలోత్ప సహస్రేణ యోమాలాం సంప్రయచ్ఛతి
చండికాయై నరశ్శేష తస్య పుణ్య ఫలం శృణు.

32

తా॥ ఓ రాజా! వేయి నల్లకలువలతో దండను గూర్చి దుర్గాదేవి పూజించినచో గలుగు పుణ్యఫలమును వినుము.

శ్లో॥ వర్తకోటి సహస్రాణి వర్తకోటి శతానిచ

దుర్గాయానుచరో భూత్వా రుద్రలోకే సమోదతే.

33

తా॥ అతడు లక్షల కోట్ల సంవత్సరములవరకు దుర్గాదేవి యనుచరుడై రుద్రలోకమున సుఖించును.

కాలికా పురాణే - యింకను కాలికా పురాణము నందిటుల చెప్పబడినది.

శ్లో॥ బిల్వపత్రై రఖం పైర్యః సక్తదేవీం ప్రపూజయేత్

సగోలక్ష ఫలం ప్రాప్య - దుర్గాయాను చరో భవేత్.

34

తా॥ ముక్తలు చేయబడని మారేడు దళములతో భక్తి కొలది దేవిని పూజించిన వానికి లక్ష గోవులను దానము చేసిన ఫలము లభించి దుర్గాదేవి యనుచరుడగును.

అన్యత్రాపి - మరియు ఇతరములందు--

శ్లో॥ సర్వతో బిల్వపత్రంతు దేవ్యాః ప్రీతికరం పరమ్

34½

తా॥ అన్నిటికంటెను దేవికి బిల్వపత్రములపైననే ప్రీతియొక్కవ.

అథ ప్రతిమాస పుష్పార్చన విధానమ్ - దేవీపురాణే - ఇక ప్రతి మాసమునందు చేయవలసిన పుష్పార్చనా విధానము దేవీ పురాణము నుండి--

శ్లో॥ వైశాఖి మాసే కర్తవ్యా - పూజాపాటలయా పత్రా

సర్వాన్ కామాన వాప్నోతి జ్యేష్ఠ పద్మార్చనైః సదా.

35

తా॥ వైశాఖ మాసమున నెల్లప్పుడు పాటల (కలిగొట్టు) పూవులతో దేవిని పూజించ వలెను. జ్యేష్ఠమున నెల్లప్పుడు తామరలతో పూజించిన వానికి సమస్తమైన కోరికలు సిద్ధించును.

శ్లో॥ అపారే బిల్వ కష్టరైః మోతం లభతే ఫలమ్ 36

తా॥ అపార మాసమున మారెడు దళములతో కలువలతో దేవిని అర్చించవలెను.

శ్లో॥ వనమాలికయా పూజాన భోమాపి మహాఫలా.
కదంబైశ్చంపైశ్చ రేవం నభ్యో సర్వకామదా. 37

తా॥ శ్రావణ మాసమున వనమాలతో పూజించిన మహాఫలము గలుగును. భాద్ర పదమున కడిమి మరియు సయింగలతోను పూజించిన ఎడల అన్ని కోరికలు తీరును.

శ్లో॥ పూజా పంకజ మాలల్యో ఈషిభ్యుదయ దాయినీ
శతపత్రక యాపూజా కార్తకే సర్వకామితే. 38

తా॥ అశ్వయుజమున తామర దండలతో పూజించిన ఎడల అభ్యుదయమును ప్రసాదించును. కార్తీకమున కమలములచే పూజించిన అన్ని కోరికలు తీరును.

శ్లో॥ మార్గే నీలోత్పలైః పూజాకార్యో పోష్యేతు కుబ్జైః
మాఘేతు కుందకుసుమై, ర్భ్రువ తేనతు పాల్గితే. 39

తా॥ మార్గరమున నల్లకలువల చేతను - పుష్యమాసమున గొజ్జంగులచేతను, మాఘ మాసమున మొల్లపూలచేతను, పాల్గుణమున మరువకము (పెద్ద పొగడ) చేతను దేవిని పూజించవలెను.

శ్లో॥ శతపత్రైస్తదా చైత్రేయః కుర్యాత్ సురుపత్రమ్,
లభతే సర్వ విజ్ఞానం సర్వదాన ఫలం లభితే. 40

తా॥ ఓ ఇంద్రా! చైత్రమాసమున నెల్లప్పుడు తామరలతో పూజించినవానికి సమస్త మైన విజ్ఞానము మరియు సర్వదానముల ఫలము లభించును.

అధికారః - భవ్యపురాణే-- పిమ్మట పూజించవలసిన సమయమును గురించి భవ్యపురాణమున--

శ్లో॥ కదంబైరర్యయే ద్రాక్ష మల్లికా ముఖయోష్ఠదా,
దివాశేషాణి పుష్పాణి యథాలాభం ప్రపూజయేత్ 41

తా॥ రాత్రవేళ కడిమి పూలచేతను - ఉభయ సంధ్యలందు మల్లికల చేతను మిగిలిన వానితో పగటికాలమందును పూజించవలెను.

అధఃపద్ధాని - మత్స్యసూక్తే-- పిమ్మట నిష్ఠములైన వానిని గురించి మత్స్య సూక్తమునందు--

శ్లో॥ మహాలక్ష్మ్యస్తు తులసీ ఝంటికా కాంచనం తథా
నదూర్యయాయ తేదుర్గాం కమలైః కమలాం మహా. 42

తా॥ మహాలక్ష్మిని తులసి, గోరింట, దేవకాంచనము మరియు గరికతోను పూజింపరాదు.

శతాతపీయే - శతాతపీయమునందు--

శ్లో॥ శివేవివర్ణయే త్కుండ మున్నత్రంవ తథాహరేః

దేవీనాం చార్కమందారో సూర్యస్య తగరం తథా.

43

తా॥ శివుని మల్లెపూలతోడను - విష్ణువును దత్తూరముతోడను, దేవిని జిల్లేడు మరియు మందారముతోడను, సూర్యుని గ్రంధి తగరముతోడను పూజింపరాదు.

I మందారారో ఇతి నిషేధో దుర్గే తరదేవీ పరమిత్యాచార చింతామణౌ.

II వా॥ అత్ర దుర్గేతర దేవ్యః సతీసావిత్రిత్రాదయః వకులశ్చైవ మందారైరితి వక్ష్యమాణా సితాపూజన ప్రకరణేఽపి.

తా॥ మందారము, జిల్లేడు దుర్గాదేవికి తప్ప ఇతర దేవతల పూజయందు నిషేధములని ఆచార చింతామణి చెప్పుచున్నది.

ఇచట దుర్గేతర దేవతలనగా సతీసావిత్రి మున్నగువారు. పొగడ మందారపుష్పములు కాలికాదేవిపూజా ప్రకరణము నందును చెప్పబడియున్నవి.

III చందనం చార్క కుసుమం దద్యాత్ శ్చేతా పరాజతా ఇతి నీలతంత్రే

వా॥ చందనము జిల్లేడు పూలు మరియు తెల్లదింటిన సమర్పించవలెనని నీలతంత్రమున చెప్పబడినది.

VI నక్షత్ర విద్యాయా మర్చన దర్శనాఙ్మచ్చ

నక్షత్ర విద్యయందు అర్చనము కనిపించుచున్నది.

V వకులశ్చైవ మందారైరితి మహాకాల సంహితాయామ్

పొగడ మరియు మందారమును గురించి మహాకాల సంహితయందు--

IV అసితా పూజాయాం దర్శనాచ్చ--

అసితా పూజయందును కనిపించుచున్నది.

దేవీ పురాణే -- దేవీ పురాణమునందు--

శ్లో॥ ముకుల్పిర్నార్చయేద్దేవీ మపక్వం ననిషేదయేత్

ఫలంవ కృమివిధ్ధరిన - కాలాపక్వ మపిత్వకేత్.

44

తా॥ దేవిని మొగ్గలతో పూజించరాదు. పక్వముగాని ఫలములు, పురుగులచే కొరుకబడినవి మరియు అకాలమున పక్వమైనవి అనగా ఎండదెబ్బకు మొదలైన వాని కనుట. అటువంటివి నిషేదించరాదు.

శ్లో॥ ఫలం కృధితం విధంన, యత్నాత్ పక్వ మపిత్వతిత్

శీటశీకాది విధాని, శీర్లపర్వ పితానిన.

45

తా॥ ముక్తినివిగాని ప్రయత్న పూర్వకముగా అనగా ఉదర మొదలైన వానిచే మాగబెట్టినవిగాని నివేదించరాదు. మరియు పురుగులచే వెంట్రుకలచే కొరుకబడినవి, వడలిపోయినవి, పాచినవి--

వా॥ కాలపక్వం - భిన్నకాలపక్వం - అకాల జాత ఫలమిత్యర్థః

తా॥ అకాల పక్వమనగా వయసుగాని కాలమున పండినవి. భిన్న కాలపక్వమనగా ఋతువుకాని ఋతువున పండినవి అని తాత్పర్యము.

పుష్పాధ్యాయే - పుష్పాధ్యాయమునందు--

శ్లో॥ సప్తైః పుష్పైః సదా పూజ్యా విహితా విహితైరివి

కర్తవ్యా సర్వదేవానాం భక్తియోగోఽత్ర కారణమ్.

46½

తా॥ అన్నికాలములందును అన్ని పూవులచేతను అందరు దేవతలను పూజించవచ్చును. పూజకు భక్తియొక్కటి ముఖ్య కారణము.

కించ - మరేమగనా-

శ్లో॥ దేవీపూజా సదాకార్యో జలజైః సల జైరేవి

నిషిద్ధైర్విహితైర్వాపి భక్తియోగోఽత్ర కారణమ్.

47½

ఇతి రాఘవ భట్టః

తా॥ నీటియందు పుట్టిన పూలుగాని నేలయందు పుట్టిన పూలుగాని విహితములైనవిగాని నిషిద్ధములైనవిగాని వానితో నిర్విమర్శనముగా దేవిని ఎల్లప్పుడు పూజింపవచ్చును. భక్తియొక్కటియే పూజకు ముఖ్యమని రాఘవభట్టు మతము.

శ్రీ శ్రీ పుష్పచింతామణి శ్రీయ సకాశః

ఇట్లు శ్రీ పుష్ప చింతామణి యందు శ్రీయ సకాశము సమాప్తము.

అథ చతుర్థ ప్రకాశః

అథ భగవత్పూజా: సింహాసన విద్యాయా: తత్రోక్త పుష్ప విధానం లిఖ్యతే.

తా॥ తరువాత పూజ్యురాలైన సింహాసన విద్యాదేవి తంత్రములో చెప్పబడిన పుష్ప విధానము వ్రాయబడుచున్నది.

తత్రాదౌ పశ్చిమామ్నాయే - తథా చోక్తమ్ -

అందు మొదట పశ్చిమామ్నాయమున ఇట్లు చెప్పబడినది.

మంథాన భైరవే - మేదిసీ కూర్మ ప్రస్తారే --

మంథాన భైరవమున మేదిసీ కూర్మ ప్రస్తారమునందు-

శ్రీ భైరవ ఉవాచ - భైరవుడిట్లు చెప్పెను.

శ్లో॥ అథాతః సంప్రవక్ష్యామి ద్రవ్యాణాం నిర్ణయం స్ఫుటమ్

పుష్పాణాంచ సురేశాని - క్రమ సంభార లక్షణమ్

1

తా॥ ఇక నిన్ను దేవిని పూజించవలసిన క్రమము మరియు అవసరమైన పుష్పములను, ద్రవ్యములను స్పష్టముగా చెప్పుచున్నాను.

శ్లో॥ జాతీవ పాటలీయూధీ చంపకైః శ్వేత ఉత్పలైః

శేతకీ హేమజాతీవ - ముద్గరైః శతపత్రకైః

2

శ్లో॥ నీలోత్పలైః తథా బాణీ కరవీరైః కదంబకైః

బంధూక పద్మకుండా క్షిప్రైః శాలి పుష్పైశ్చ పాటలైః

3

శ్లో॥ కుసుంభైః కింశుకైః పుష్పైః పున్నాగైర్నాగకేసరైః

వకులైః ప్రగల్భాన్యైర్వచకుండాశ్చ సంభవైః

4

శ్లో॥ కాశసర్ప ధ్వజైర్దేవి త్రిసంధ్యైః - కర్ణికారకైః

రక్తోత్పలైర్వహపుష్పైః ప్రథాన్యైశ్చాగుగంధిభిః

5

తా॥ ఓ దేవీ! మల్లె, కలిగొట్టు, అడవిమల్లె, సంపంగ, తెల్లతామర, మొగిలి, బంగారు మల్లె, ముద్గరము (గడ్డిపూలు), పద్మము, నల్లకలువ, నల్లగోరింట, గన్నేరు, కదంబము, దాసాని, తామర, పెద్దమల్లె, శాలి, వరినెన్ను, కలిగొట్టు, కుసుమ, మోదుగు, పున్నాగ, నాగకేసర, పొగడ, గ్రంధితగరము, వచ, వస, కుండము, రెల్లు,

దేవదారు, మధ్యాహ్నపు మల్లి, రేల, ఎర్రతామర, మహాపుష్పము మొదలైన పరిమళము గలవి పూజకు తగినవి.

శ్లో॥ భుక్తి ముక్తి ప్రదాతాతీ చంపకై స్తంభనే హితమ్

ఉచ్చాటి శేతకీ యూధీ శ్వేత ముత్పల మాయుధమ్.

6

తా॥ ఓదేవీ! జాబిపూవు భుక్తి ముక్తినిచ్చును. చంపకము స్తంభనమునకు, మొగిలి, మొల్ల, తెల్లకలువ ఉచ్చాటనకు ఆయుధముగా పనికి వచ్చును.

శ్లో॥ లాభార్థే హేమజాతీన - బాణేన బలవర్ధనీ

శ్వేతపాటలి కాదేవి - దదాతి చమహద్యశః

7

తా॥ బంగారుమల్లి లాభము, నల్లగోరింట బలవర్ధనము నిచ్చును. తెల్ల కలిగి ట్టు గొప్పదైన కీర్తిని ఇచ్చును.

శ్లో॥ శాంతి పుష్టి కరంపద్మం - శతపత్రం సుపుత్రదమ్

బంధూకం వశ్యదం ప్రోక్తం - తథాకర రక్షాశ్చ మారకమ్.

8

తా॥ పద్మము శాంతిని పుష్టిని, కమలము సుపుత్రులను, దాసాని మరియు రక్షగన్నేరు వశీకరణ మిచ్చునని చెప్పబడినవి.

శ్లో॥ సౌభాగ్యం శాలి పుష్పైశ్చ - ముద్గరం సుఖదాయకమ్.

కదంబం వకులం కుందం వచకుందోఽ ఘనాశనః

9

తా॥ శాలి (వరివెన్ను) సౌభాగ్యమును, ముద్గరము సుఖమును, కడిమి, పొగడ మొల్ల, వస, కుందము అను పూవులు పాపనాశము జేయును.

శ్లో॥ కుసుంభకీం శుకే దేవి వశ్యతా కృష్టి కారీ

మహాలక్ష్మీ ప్రదే పుష్పి - పున్నాగం నాగకేసరమ్.

10

తా॥ ఓ దేవీ! కుసుమ వశీకరణము, మోదుగ అకర్షణము నిచ్చును. పొన్న, నాగకేసరములు మహాలక్ష్మీ ప్రదములు.

శ్లో॥ రక్తముత్పలకం వశ్య - వీల కృష్ణం చ మారకీ,

త్రిసంధ్యా సంభవైః పుష్పైః శత్రూణాం చ భయహమమ్.

11

తా॥ ఓ దేవీ! ఎర్రకలువ వశీకరణమునందు, నీలమైన, నల్లనైన కలువలు మారణమందు, త్రిసంధ్యా (మందార) పుష్పము శత్రువునకు భయము కలిగించుటందుపయోగింపనగును.

శ్లో॥ దమనం తులసీభద్రే సత్యపాప క్షయంకరమ్

పింధూరీ వశ్య కృత్ ప్రోక్తా పదా కర్షణ మారకా.

12

తా॥ ఓ భద్రా! దమనము తులసి సమస్తమైన పాపములను నశింప జేయును. సింధూరీ (ఆరెపూవు) వశ్యము, ఆకర్షణము మరియు మారణముల కెల్లప్పుడు పయోగించవచ్చును.

శ్లో॥ త్రిసంధ్యా సంభవైః పుష్పైః క్రమంయోఽభ్యర్చయేత్పదా
తస్య విఘ్నో నశాయేత సత్యమే తన్న సశయః

13

తా॥ త్రిసంధ్యా పుష్పములతో ఎవడు క్రమపద్ధతితో నెల్లప్పుడు పూజించునో అట్టివానికి విఘ్నములు కలుగవు. ఇది సత్యము. ఇందుకు సంశయము లేదు.

అధనిషిద్ధాని - తథా - ఇక నిషిద్ధములను గురించి - మరియు

శ్లో॥ బిల్వ పత్రైర్మహాహనిః పుత్రశోక కులక్షయమ్

మారుతం మృత్యుదం భద్రే శోక సంతాపకారకమ్

14

తా॥ ఓ దేవీ! బిల్వపత్రముతో పూజించిన మహా హని, పుత్రనాశము మరియు కులక్షయము కలుగును. మారుతపుష్పము మృత్యువును మరియు శోకసంతాపములు నిచ్చునదిగా నున్నది.

శ్లో॥ ఉన్నతైన కులోత్పాదం శర్వరీచ శ్రియోఽపహ

మలినందుఃఖదం ప్రోక్తం కృమియుక్తం మహాధ్యయం

15

తా॥ ఉమ్మెత్తతో పూజించిన కులక్షయము, పసుపు పువ్వు లక్ష్మిని హరించును. మలిన పుష్పములతో పూజించిన దుఃఖమునిచ్చును. పురుగులతో కూడినవి గొప్ప భయమును కలిగించును.

శ్లో॥ శంకితాశేక సంయుక్తం - బంధు హానిం కరోతి తత్

తస్మాద్దేవి ప్రయత్నైః - శుభైః పుష్పైః ప్రపూజయేత్

16

తా॥ శేకములతో కూడినవి, సంశయము కలిగి నపుడట్టి వానితో పూజించిన బంధుహాని కలుగును. కావున ఓ దేవీ! ప్రయత్నపూర్వకముగా శ్రేష్ఠమైన పూవులతోనే పూజించవలెను.

అధోత్తరామ్నాయస్య మహాకాల సంహతాయామ్ -

తదుపరి ఉత్తరామ్నాయము యొక్క మహాకాల సంహతయందు--

శ్లో॥ శిరీషైః కర్లకారైశ్చ చంద్రైః కోవిదార్జునైః

వకులైశ్చైవ మందారైః కుందపుష్పైః కురంబరైః

17

శ్లో॥ లతాభిర్రుహ్య వృక్షస్య మృదు దూర్వాంకురైరు

కాంచనా రైర శోకైశ్చ - పుష్పాగ్రైః కేతకీ దరైః

18

శ్లో॥ శేషలికాభి ర్యుధీర్భూతీభిర్మమనైయ
శతపత్రైర్బలీ కాభిరమ్ల నైర్బంధు జీవతైః 19

శ్లో॥ ఝింటి భిన్న జపాపుష్పైః - కరవీరైశ్చ కిం శుకైః
పారిజాతైః పాటనైశ్చ పద్మైర్బీ రోశ్చలైయ 20

శ్లో॥ మాధవీ భిర్మరు వైర పరాజిత యా అపి
అశనైశ్చ కదంబైశ్చ ద్రోణ పుష్పైః సకేసరైః 21

శ్లో॥ అర్చయేత్ కుసుమై రేతైర్దేవీం సాధక సత్తమః

తా॥ సాధకశ్రేష్ఠులు దేవిని దిరిసిన - కొండగోగు - సంఘంగ - కాంచన -
పొగడ - మందారము - మొల్ల - గోరంట - బ్రహ్మవృక్షపు తీగలు - లేతగరిక -
దేవకాంచనము - అశోకము - పొన్నలు మొగలి రేకులు-వావిలి-అడవి
మొల్ల-మల్లె-దవనము-తామర - గోరంట, దాసాని, గన్నేరు, మోదుగు,
పారిజాతము, పాటల, తామర, నల్లకలువ, పూలగురివెండ, మరువకము-
అపరాజిత-అశనము-పచ్చనిమద్ది-కడిమి, తుమ్మి అను ఈ క్షేరములతో కూడిన
ఈ పుష్పములతో పూజించవలెను.

తథా - మరియు అటులే -

శ్లో॥ బిల్వపత్రం యథా ప్రీతి కరం దేవ్యా వరాననే
నతథాన్యత్ కింవిదస్తే పుష్పేషు ప్రీతి కారకమ్ 22

శ్లో॥ అ తోయత్సేవ దాతవ్యం బిల్వపత్రంప్రీతిపత్రయుక్ 23

తా॥ ఓ వరాననా! దేవికి మారేడు దళమెంత ప్రీతికరమైనదో అంతటిది పుష్పము
లందేదియును లేదు. అంగువలన ప్రయత్నించి మూడు అకులుగల బిల్వదళములను
దేవికి సమర్పించవలెను.

అథనైమిత్రికే తథా - ఇకనై మిత్రిక కర్మలందు -

నైమిత్రిక మనగా కాలవిశేషము మరియు కామ్య విశేషముతో చేయబడునవని
భావము - ఇంతవరకు పైన చెప్పినవన్నీ నిత్యకర్మలు - అనగా విధిగా చేయవలసినవి.

శ్లో॥ ప్రాచుర్యం వకులా నాంహ - వైకాళీ మాసేకారయేత్,
నాగశివర పుష్పాణాం క్షీప్త అధిశ్యమావరేత్ 24

శ్లో॥ అపాధేతు ప్రకర్తవ్యః కరవీర్య సంచయః
చంపకోత్పల పద్మానాం భూ యస్త్వం నభివ్యుతే 25

శ్లో॥ బాహుల్యం లోద్ర పుష్పస్య మాసి భాద్ర పదే చరేత్
భూయిష్ఠ ధావిధా తన్యా బంధూ కన్యా శ్చివే తథా 26

శ్లో॥ అగ్రస్య కుసుమా వాంఛా భూరితా కార్తకే చరేత్
అధిక్యం బిల్వపత్రాణాం మార్గ శీర్షే సమాచరేత్ 27

శ్లో॥ పోష్ఠ్య దూర్వాం కురాణాంఽపి - సందోహోఽతిఫలప్రదః
కుందపూమ్నా మాఘ మాసి-సర్వకల్యాణ కారకః 28

శ్లో॥ ఫాల్గుణే మాధవీ పుష్పం సర్వసిద్ధి విధాయకమ్
చైత్రేఽశోకస్య కలికా కలిదోష వినాశినీ 29

తా॥ వైశాఖమున పొగడ ప్రాచుర్యముగా నుండును. కావున వానితో పూజించవలెను. జ్యేష్ఠమున నాగకేసర, పుష్పములధికము అపాదమున గన్నేరు పూలను సంగ్రహించవలెను. శ్రావణమున పద్మములకంటె సంపింగలకు ప్రాముఖ్యము. భాద్రపదమున లొద్దుగ నెక్కువగా వినియోగించవలెను. అశ్వయుజమున దాసాని పుష్పములు మిక్కిలి ముఖ్యమైనవి. కార్తీకము నందు అగిని యితర పుష్పములకంటె నధికముగా లభించును. కాన వానితో పూజించవలెను. మార్గశిరమున బిల్వములధికముగా లభించును. కాన వానిని నియోగించవలెను. పుష్యమాసము నందు గరిక పొదలు అధికముగా లభించును. వానితో పూజించుట మిక్కిలి ఫలదాయకము మాఘమాసములందు కుందపుష్పములు ఎక్కువగా లభించును. కావున వానితో పూజించుట కల్యాణ ప్రదము. ఫాల్గుణమున పూలగుర్రవెండతో పూజించుట సర్వ సిద్ధిప్రదాయకము. చైత్రమాసమున అశోకపు మొగ్గల పూజ పాపమును నశింప జేయును.

శ్లో॥ మాలతీ యూధికాచైవ దమనం కర్ణికారకమ్,
కురుంబకం కురువక మమ్లానం పాటలా తథా 30

శ్లో॥ వన మాలికార్క పుష్పం, తథాచైవాతి ముక్తకః
ఏకాదశీ తాని సదా కుసుమాని దరాననే 31

శ్లో॥ దే యాని జగదంబాత్మై నర్తయ్మి మిత్తికార్చనే 31½

తా॥ ఓ సుందరవదనా! తెల్లని సన్నజాజి యూధికా (అడవిగోరింట), దమనం, రేల, పచ్చపూల గోరింట, కురువకం=(ఎర్రగోరింట)-అమ్లానం=గోరింట, పాటలా=కలిగొట్టు, విరజాజి, జిల్లేడు, మాధవి - అను యీ పదునొకండు పుష్పములు జగదంబకు నైమిత్తికార్చనయం దెల్లపుడు సమర్పించవచ్చును.

అధికామే - తథాచోక్తం=హ హారావ తంత్రే

తదుపరి కామ్యమునకు - హహారావ తంత్రమున నీ విధముగా చెప్పబడినది

శ్లో॥ మాలతీ కుసుమై ర్దేవి వాగీశత్వ ప్రదాయికా 32

తా॥ ఓదేవీ! మాలతీ (సన్నజాజి) పుష్పముతో పూజించిన వాగీశత్వము (వాగిసిద్ధి) కలుగును.

శ్లో॥ వశగాఙ్ముర్యహి పాలాజాతీ పుష్పైర్న సంతయః

మేధాస్య ర్హృదికాభిశ్చ నృపత్వం నాగకేసరైః 33

తా॥ జాతీ అనగాచమలీ పూవులు స్సంసారముగా రాజవశీకరణము యూధిక మేధాశక్తిని, నాగకేసరములు రాజత్వమును యిచ్చును.

శ్లో॥ మాధవీభిర్మహి లాభో హోమలాభశ్చ చంపకైః

అతిముక్తై ర్బుద్ధి వృద్ధిర్బుద్ధికా భిర్ధీ నాగమః 34

తా॥ పూలగురువెంద భూలాభమును సంపింగ బంగారమును, బండి గురువెంద బుద్ధి వృద్ధిని, మల్లె ధనాధిక్యతను కలిగించును.

శ్లో॥ కుందైః కీర్తి మదాచ్ఛోతి-బంధాకైర్బాంధవ స్రయః

జపాపుష్పేణ రిపవః సంశయం యాంతి తక్షణాత్ 35

తా॥ మొల్లపూవు కీర్తిమత్వమును కలిగించును. బంధాకము బాంధవ స్రయత్వము చేయును. దాసాని పూలతో పూజించిన యెడల ఆ వెంటనే శత్రువులు సంశయా వస్థలో పడుదురు.

శ్లో॥ పద్మైరాయు రవాచ్ఛోతి - కుముదైః కవితా భవేత్

కదం బై ర్వ్యాధి నాశస్యా దమ్నానైర్బుద్ధి భాగృవేత్ 36

తా॥ పద్మము వలన ఆయుర్బుద్ధి కలుగును కలువ వలన కవిత్వ మబ్బును. కడిమివలన వ్యాధి నాశము, బ్రహ్మ దండివలన బుద్ధి శాలిత్వము సంభవించును.

శ్లో॥ జయ ప్రాప్తిర్మరువైర్లజలాభః కురంబుతైః

తథాపరాజితా పుష్పై ర్భవేత్ సర్వాంగ సుందరః 37

తా॥ మరువము వలన విజయప్రాప్తి, పచ్చగోరింట వలన గజలాభము, అపరాజితా పుష్పముల పూజవలన సర్వాంగ సుందరత్వ మబ్బును.

శ్లో॥ శేఫాలికా ప్రసూపేన పుత్రలాభః ప్రదృశ్యతే

శోకహని రశోకేన వకులైః కులమాన్యతా 38

తా॥ వావిలి వలన పుత్రలాభము, అశోకము వలన దుఃఖరాహిత్యము పొగడవలన వంశగౌరవము కలుగును.

శ్లో॥ దూర్వయాధన ధాన్యాని - కాల్యల్యాశత్ర వఃక్ష యాః

ద్రోణపుష్పితాన్తలాభో వకపుష్పైర్థవాగమః

39

తా॥ గరికవలన ధన ధాన్య సంపద - బూరుగు పూలవలన శత్రుక్షయము, తుమ్మిపూల వలన అన్నప్రాప్తి, పొగడ వలన ధనాద్యత ప్రాప్తించును.

శ్లో॥ రాజ్యలాభశ్చ పున్నాగైః కర్ణికారైర్భు హా న్నతిః

దీర్ఘాయుష్యం పటో లేన - తగర్తైః సర్వమాన్యతా

40

తా॥ పొన్నవలన రాజ్యలాభము, రేల వలన అధికోన్నతి పొట్ల పూవువలన దీర్ఘాయువు గ్రంథి తగరము వలన సర్వమాన్యత ప్రాప్తించును.

శ్లో॥ పలాశకుసుమై ర్దేవి బహుగోపా వికారకమ్

శిరీష పుష్పైః స్రుమా జయంత్యాచ జయంశ్రియః

41

తా॥ ఓదేవీ! మోదుగు పూలు అనేకమైన గోవులను మేకలను కలిగించును. దిరిసెన వలన సుందరమైన యువతి, దేవకాంచనము వలన జయము శ్రేయము లభించును.

శ్లో॥ కరవీరై ర్మంత్రసిద్ధి ర్భిల్వ పత్రైః పరాగతిమ్

సాత్విక్యాం కామనాయాంతు శితపుష్పంప్రశస్యతే

42

తా॥ గన్నేరు పూలవలన మంత్రసిద్ధి, మారెడు దళము వలన పరమపదము ప్రాప్తించును. సాత్వికమైన కోరికలకు తెల్లని పూవులు ప్రశస్తమైనవి.

శ్లో॥ ఉచ్చాటనే వశీకారే ప్రీతయే వైరిణాంజయే,

గంధపుష్ప విశేషేణ - కర్తవ్యం లోహతం సదా

43

తా॥ ఉచ్చాటనము - వశీకరణము, ప్రీమ-శత్రుజయము అనువాని కొరకు పరిమళము గల ఎర్రని పుష్పములను పయోగించవలెను.

శ్లో॥ మోహనే కామినీ లాభి- పీతమేనా భయం మతమ్,

భృత్యాభి చారే ద్వేషిన-మారణే చాపితం ద్వయమ్

44

తా॥ మోహనము స్త్రీ వశీకరణము నందు పసుపు పచ్చనివి శ్రేష్ఠమైనవని యభిప్రాయము. అభిచారము-చేతబడి-పగ-మరణము అను వానికొరకు రెండు విధములైన నల్లని పూవులను వాడవలెను.

భావ మాతామణి - భావమాతామణి యందు

శ్లో॥ దత్తే పేత్తు జపాపుష్పి పట్టవస్త ఫలం లభిత్ .

బ్రహ్మహత్యాధికం పాపం క్షణాన్తశ్చ తానిశ్చితమ్ 45

తా॥ దాసాని పూలను దానమిచ్చిన దివ్యవస్త్రదానఫలము కలుగును. మరియు బ్రహ్మహత్యాదిపాపములు క్షణములో నశించును. ఇది నిశ్చయము.

శ్లో॥ అపరాధాస్తు మాహాత్మ్యం యయావత్తుం నశక్యతే

శ్వేతాయాద్వి గుణం పుణ్యం దద్వాత్ కృష్ణా పరా జితా 46

తా॥ దిండినయొక్క మాహాత్మ్యము నాకు చెప్పనలవిగాదు. అది తెల్లని దానికంటే నల్లనిది రెండింతల పుణ్యము నిచ్చును.

తథా - అట్లే

శ్లో॥ అపరాకుండ మధ్యేతు కులస్థానం మనోహరమ్

హయారి కుసుమే దేవి-స్వయమస్థిసదాశివః 47

తా॥ ఓ దేవీ! అపరాజితా మరియు కుండములనడుమ మనోహరమైన కులస్థానమున్నది. గన్నేరు పూవులతో సదాశివుడు స్వయముగానుండును.

శ్లో॥ తన్మధ్యే లఘుమాదాయ పుష్ప మధ్యేతు చందనమ్

రక్తకుంకుమ రాగంవా - కృత్వాతత్ర శివాత్మకమ్ 48

తా॥ వాని నడుమ అనగా పైని పేర్కొనిన వాని నడుమ పిక్కజైట్టు పూవునుంచి వానినడుమ చందనము, లేదా ఎర్రని కుంకుమతో శివుని ఆవాహన చేసి పూజించవలెను.

శ్లో॥ యోజయే చ్చివ శక్త్యేశ్చ ఐక్యం సంభావయన్ధియా

క్షణం విచింత్య తత్రైవ సంచింత్యా పరమేశ్వరీ 49

శ్లో॥ యజిత దేవ కుండోత్తం ద్రవ్యం పరమదుర్లభమ్.

అన్యుతాధికం జ్ఞేయమే తత్-ద్రవ్యం తుసాధితైః . 50

తా॥ సాధకుడు తన బుద్ధితో శివశక్తుల నైక్యము జేసి తనబుద్ధితో క్షణకాలము సంభావించి పరమేశ్వరుని సంస్మరించుచు ఆ ద్రవ్యమును హోమకుండమునందు ప్రేల్చివలెను. అది పరమదుర్లభమై అన్యుతముతో సమానమైనది.

అథ నిషిద్ధాని మహాకాలసయాతాయామ్ తదుపరి నిషిద్ధములు మహాకాల శ్లోసంహిత యందు యిట్లు చెప్పబడినవి.

శ్లో॥ తులసిభర పామార్ద్రైర్ తులై సింధు వార్జైః

అర్చసత్త్వైర్వా సత్తైశ్చ నైవదేవీం ప్రహుః

51

తా॥ తులసి - ఉత్తరేణు - ఉమ్మెంత - వావిలి - జిల్లేడు - అడ్డసరము
వీనితో దేవిని పూజించ కూడదు.

దేవీ మిత్యసితే త్యర్ఘః- తత్ప్రకరణోక్త త్యాత్ - అధ దక్షిణ కాల్యాః కాలీ
తంత్రీ - దేవియనగా కార్యుని అ ప్రకరణమున చెప్పబడినది. మరియు
దక్షిణకాలికా దేవికి కాలీ తంత్రమునందు-

శ్లో॥ నానోపహర వలిభిర్నామ పుష్పై ర్నవోదయైః

అపామార్గ దల్లైః పుష్పైః- తులసీ వర్జితైః శుభైః

52

పూజనీయా సదాభక్త్యా నృణాం శీఘ్రఫలప్తయే-

తా॥ శీఘ్రఫలమును కోరువారు నానావిధములైన పుష్పహారములతో దేవిని
పూజించ వలెనుకాని ఉత్తరేణు, తులసిని మాత్రము దేవీపూజయందు వర్జించవలెను.

తథా - అట్లే-

శ్లో॥ సుగంధైః శ్వేతతాపైః త్వైః కుసుమై రర్చయే వృ థైః

53

శ్లో॥ విల్వైర్మరువ కాద్వైశ్చ తులసీ వర్జితైః శుభైః

ద్రోణపుష్పైర్విశేషేణ వజ్ర పుష్పేణ మిశ్రితైః

54

తా॥ దేవిపూజకు పరిమళముగల తెల్లని మరియు ఎర్రనివి శుభప్రదములు.
మారేడు, మరువము, తుమ్మి మరియు నూపు పూవులతో పూజించవలెను. కాని
తులసిని మాత్రము వివర్జించవలెను.

ముండమాలా తంత్రే- ముండమాలా తంత్రమునందు

శ్లో॥ పుష్పాణ్య పితథా దద్యా ద్రక్ష కృష్ణపితానివ

శ్వేత పుష్పం జపాపుష్పం కరవీరం తథాస్త్రియ

55

శ్లో॥ తగరం మాలతీ జాతి సేవంతి యూధికా తథా

దత్తరా శోక వకులం శ్వేతా కృష్ణా పరాజితా

56

శ్లో॥ వక్రపుష్పం విల్వపత్రం చంపకం నాగశేసరమ్

మల్లికా రిఖంటికా కాంచీ రక్తం యత్పురి కీర్తితమ్

57

తా॥ ఓ వ్రయులారా! పుష్పములందుఎఱుపు, నలుపు, తెలుపు నీలము రంగులు
యు దాసాని, గన్నేరు, గ్రంధి తగరము, లతి, జాజి, చేమంతి, అడవి

మొల్ల, ఉమ్మెంత అశోకము, పొగడ, తెల్లని మరియు నల్లని దిండిన, పొగడ మారెడు దళము, సంపింగ నాగకొనరము, మల్లె, ఝింటిక, రక్తకాంతి=ఎర్రకాంచన నారము పూజకు ప్రశస్తములైనవి.

శ్లో॥ అర్చ్యుః కోటిసదం వర్చరంవస్రియం సదా

అష్టమ్యాంవ విశేషిత-తుష్టాభవతి కాలికా

58

తా॥ ఓ వ్రయురాలా! అష్టమినాడు కాలికాదేవిని జిల్లేడు - ఎర్ర తామర - గగ్గరిపత్తి పూవులతో పూజించిన మిక్కిలి తుష్టురాలగును.

శ్లో॥ పద్మ పుష్పజరత్నైః - సంతుష్టా సర్వదేవతా

శృష్టావాయదివాశుక్లా - కాలికా వరదా భవత్

59

తా॥ ఎర్రని తామరతో సర్వదేవతలును సంతృప్తి పొందుదురు. తెల్లని లేదా నల్లని తామరతో పూజించిన యెడల కాలికా దేవి కోరిన వరము లిచ్చును.

శ్లో॥ శృశాన దత్తరీక్షిత తుష్టా ధూమావతీ పరా

వశ్యపుష్పశ్చ వివిరై స్తుష్టా భవతి సర్వదా

60

శ్లో॥ అమలక్యాస్తు పత్రైః - తుష్టాభవతి పార్వతీ

61½

తా॥ ధూమావతీ దేవి శృశానములో పూచిన ఉమ్మెంత తోను, అడవిలోని వివిధమైన పూవులతోను పూజించిన మిక్కిలి తుష్టురాలగును. ఉఫిరిక పత్రితో పార్వతీదేవి తుష్టురాలగును. శక్తియామలే - శక్తియామలమునందు-

శ్లో॥ సావిత్రింవ భవానీంవ దుర్గాదేవీం సర్వస్వతీమ్

యోఽర్చయేత్ తులసీ పత్రైః సర్వకామస్సు సిద్ధతీ

తా॥ సావిత్రి, భవాని, దుర్గా, సర్వస్వతులను తులసీ దళములతో పూజించు వారికి సర్వకామ్యములు సులభముగా సిద్ధించును.

అధనీల సర్వస్వత్యాః - తథా-దోక్షం నీల తంత్రే మరియు నీలతంత్రము నందు నీలసర్వస్వతీచేత ఇట్లు చెప్పబడినది.

శ్లో॥ అష్టమ్యాంవ చతుర్థ్యాం పూజయేచ్ఛ యథావిధి

62

శ్లో॥ అజ్ఞాసిద్ధి మావాప్నోతి జపాశుష్టుంవ చకోర-

చందనందార్క తుముమం దద్యాత్ శ్వేతాపరాజితా

63

తా॥ అష్టమీచతుర్థశి తిథులందు దాసాని, గగ్గర, చందనము, జిల్లేడు, తెల్లదిండిన పూలతో యథావిధిగా పూజించిన వారికి అజ్ఞాసిద్ధి ప్రాప్తించును.

శ్లో॥ బంధూక మాలయాతుష్కీ తథాఛాగ ప్రదానవత

అర్హ్యందద్యాత్ ప్రయత్నేన - విత్యపూజాసు పర్వదా

64

తా॥ దేవి మంకెన పూలతో పూజించిన యెడల మేకను బలియిచ్చినంత తృప్తిచెందును. దేవికి నిత్యపూజ యందెప్పుడును అర్హ్య మీయవలెను.

మత్యసూక్తి-మత్య సూక్తమునందు

శ్లో॥ పుష్పంశ్రేష్ఠం రత్నకోకం - బంధూకం శత పత్రకమ్

వర్షర ద్వితీయంచైవ కర్ణికార ద్వయంతథా

65

తా॥ ఎర్రకలువ, దాసాని-తామర రెండు రకములైన గగ్గెర-మరియు రెండు విధములైన కొండగోగు దేవిపూజకు శ్రేష్ఠమైనవి.

శ్లో॥ వకమందార మాతాని కరవీరంచ శశ్యతే

సంధికాత్రి తయంతాతి క్షామపుష్పం జయంతికా

66

శ్లో॥ బిల్వపత్రం కురువకం - మునిపుష్పం వకేసరమ్

వాసంతీ ద్వితయం చైవ - కాశపుష్పం మరూవకమ్

67

శ్లో॥ దమనంచ లవంగంచ - యాధీశేషా లికా తథా

సుగంధి శ్వేత తాపి త్యైః కుసుమైర భ్యయే త్కులైః

68

తా॥ పొగడ-మందార-మామిడి-గన్నేరు-త్రిసంధ్య-జాజి-కైవః= (నల్లకచేరము)-జయంతి=(దేవకాంచనము) మారెడు దళము-ఎర్రగోరింట, అవిసి-కేసరి. రెండువిధములైన గురవెండ-రెల్లు. మరువము దవనము- దరువము-లవంగము- అడవి మొల్ల- వావిలి మరియు పరిమళముగల తెల్లని ఎర్రని పూవులతో (కులమును) పూజించ వలెను.

కులైరితి గురుగమ్యమ్ - కులము అనునది గురువుచే ఎరుగ దగినది. అధనిషిద్ధాని త్రిశక్తి రత్న-విదమనిషిద్ధములు త్రిశక్తి రత్నము నుండి

శ్లో॥ కులసేమాలతీ వర్షం - పుష్పం దద్యాత్ ప్రసన్నధీ-

తా॥ ప్రసన్నచిత్తుడైన సాధకుడు దేవిని కులసేమాలతీ పుష్పములు వర్షించి యితర పుష్పములతో పూజించవలెను.

కుల చూడామణ్యామపి - కులచూడామణి యను గ్రంథమునందు

శ్లో॥ వర్షయే క్కాలతీ పుష్పం వర్షయే త్కులసే దళమ్

69

తా॥ దేవికి మాలతీపుష్పము-కులసే దళము వర్షించ వలెనని చెప్పబడినది.

అధోర్వామ్నాయే-వామకేశ్వర తంత్ర- మరియు - ఉర్వామ్నాయము -
వామకేశ్వరతంత్రము అనుగ్రంథములందు-

శ్లో॥ మందారం పారిజాతాంచ - వశ్య సౌభాగ్య దాయకమ్

పీతజాతీ సర్వకామం - విశేషస్తంభసహితమ్

70

తా॥ మందార పారిజాతములు వశీకరణ సౌభాగ్య దాయకములు. పచ్చని జాజి
సమస్తమైన కోరికలందును విశేషించి స్తంభనము నందును హితమైనది.

శ్లో॥ ఖర్జూర పుష్పం జాతీచ - కుందంశ్రీ వృద్ధి దాయకమ్

బంధూకం మోక్ష సౌభాగ్యం- జపావత్రి పురాస్రియా

71

తా॥ ఖర్జూరు పూవు - సన్నజాజి - వసంతమల్లి శ్రీవృద్ధి దాయకము. మంకెన
మోక్షమును త్రిపురాదేవికి ప్రియమైన దాసాని సౌభాగ్యమును ప్రసాదించును.

శ్లో॥ ఉత్పలం ధన వృద్ధిచ - పద్మం బౌష్టికమీవచ

పుష్పాగం సర్వసంపత్తిం - బభ్రూకం ధనహానికమ్

72

తా॥ కలువ ధన సమృద్ధిని, పద్మము పుష్టిని, పొన్న సర్వసంపదలను కలుగ
జేయును. బభ్రూక పుష్పము ధనహానిని చేయును.

శ్లో॥ కల్తరోహ సమృద్ధిచ - శీతశీలం వసర్థయేత్

ముహూర్తవిష్ఫలం క్షీయం - మల్లికా దుఃఖ దాయికా

73

తా॥ కలువ ఉల్లాసమును వృద్ధి పరచును. మొగిలిని విడువవలెను. అది
నష్టలము. మల్లి దుఃఖమును కలిగించును.

శ్లో॥ చంపకః పుత్రకామస్తు త్రిసంధ్యాదుఃఖ మోక్షకా

ద్రోణాత్ మోక్ష మవాప్నోతి - సేవంతీ సర్వసిద్ధిదా

74

తా॥ సంపంగపుత్రుల నిచ్చును, త్రిసంధ్య దుఃఖములను తొలగించును. తుమ్మి
మోక్షమును పొందించును. చామంతి అన్నికోరికలు సిద్ధింప జేయును.

శ్లో॥ శేఫాలికా జయకరీ కర్ణికా వృద్ధిదాయికా

కుముదం ప్రీతిదం వైశ- ధనదంతు సుదర్శనమ్

75

తా॥ వావిలి జయకారకము. కొండగోగు వృద్ధినిచ్చును. కలువ ప్రీతిని కలిగించును.
సుదర్శనము (దూయతిగ) ధనమునిచ్చును.

శ్లో॥ కురుంబం సిద్ధి సౌభాగ్యం వీలద్రవ్యంతు హానికమ్

దమనం సర్వ సంపత్తిః బిల్వపత్రం పరాస్రియమ్

76

తా॥ గోరింట సిద్ధిని మరియు సౌభాగ్యము విచ్చును. నల్లదించిన నల్లవానిని ద్రవ్యహానిని చేయును. దమనముసర్వసంపద లిచ్చును. మారేడు పరమస్త్రిని గల్గించును.

శ్లో॥ నిర్గంధోత్కట గంధేతు - వర్తయే వృక్ర పూజనే

భృష్టా పరాణితా మృత్యుః పూతమాలీత దైవన

77

తా॥ పరిమళములేనివి మరియు ఉగ్రగంధము గలవి చక్రపూజకు పనికిరావు. నల్ల దించిన మృత్యువును కలిగించును. పూతమాలి గూడ అట్టదేయగును.

శ్లో॥ మల్లికానామ పంజ్ఞాయా - దుఃఖదామృత్యుదాసదా

అధి వ్యాధి ప్రదా వైవ - శేషయుక్తం చ హనిదమ్

78

తా॥ మల్లికా అనుపేరు గలది ఎల్లప్పుడును దుఃఖమును మృత్యువును కలుగ జేయును. వెంట్రుకలతో కూడిన పూలు మానసిక వ్యాధులు కలుగ జేయును.

శ్లో॥ శ్రీమియుక్తం మహాభీతి - రాజదండ మహాధ్యయమ్

అత్యంత పుష్పమాహాత్మ్యం జ్ఞాత్వాశ్రీ త్రిపురాయజిత్

79

తా॥ పురుగులతో కూడినవి గోపుభీతిని రాజదండమును మరియు మహాభయమును కలిగించును. మరణా శంక భయము - తదన్య - ఈ విధముగా త్రిపురా దేవి పూజయందు వినియోగించు పుష్పఫలము లిరుగ వలెను.

జ్ఞానార్థే - జ్ఞానార్థవ మను గ్రంథమునందు-

శ్లో॥ జపా పుష్పైర్మ హాని పూర్వవత్ పూజయేచ్ఛివామ్

మాస మాత్రేణ హంత్యేవ - పాతకం శత జన్మకమ్

80

తా॥ మొదట చెప్పినట్లు ఎవడు పార్వతిని జపా పుష్పములతో పూజించునో వాడొక నెలలోనే నూరు జన్మల యొక్క పాపములను హతము చేసికొనును.

శ్లో॥ సౌభాగ్యవాక్ భవేన్యంత్రీ-త్రిపురాయాః ప్రపారతః

శ్వేత పుష్పై ర్మహాని మహా ద్భిః పూజయేత్సర్వః

81

తా॥ ఓ ప్రియురాలా! తెల్లని పూవులతో ఒక మాసము మాత్రము పూజించిన నరుడు త్రిపురాదేవి యనుగ్రహము వలన మంత్రీ యగును.

శ్లో॥ నాశయేత్ పాతకం సర్వం త్రింశజన్మ భవం ప్రియే

మాసమాత్రేణ పకలం మోక్షం తస్యేకే సితమ్

82

తా॥ ఓ వ్రయురాలా! అతడు అనగా తెల్లని పూలతో దేవిని పూజించువానికి మాసమాత్రమున ముప్పది జన్మముల పాపములు మొత్తము నశించి మోక్షమతనికి హస్తగతమై యుండును.

శ్లో॥ బంధూక కుసుమం దేవి మాసమాత్రం ప్రపూజయేత్
శ్రీలోకం వశగంత్యో పర్వపాపం దోహత్ బుధః 83

తా॥ ఒకనెలదినముల మాత్రము దేవిని మంకెనపూలతో పూజించినపండితునికి సర్వ పాపములు దోహంచి పోవును. మూడు లోకము లతని వశమగును.

శ్లో॥ దిల్య పత్రైశ్చ జలకైః - సత్వైశ్చ పరిపూజయేత్
పూర్వవత్ పరమేశాని - మాసమాత్రం ప్రసన్నధీః 84

తా॥ పైని చెప్పినట్లు పార్వతిని మాసమాత్రము మారేడు దళములతో తామరలతో ప్రసన్న బుద్ధితో పూజించవలెను.

శ్లో॥ సమృద్ధిమాఙ్ భవేన్మంత్రి - సర్వపాపం హరేత్పరా
మర్రికా మాలతీ జాతి - జాతీకుండైశ్చ శతపత్రకైః 85

తా॥ అట్లు పూజించువాడు సర్వపాపములు హరింపబడి, సంపృద్ధి గలవాడై మంత్రియగును. మరియు మర్రి, మాలతి - జాజి - కుండము - తామర మరియు

శ్లో॥ శ్వేతోత్పల సుశీతైశ్చ - పూజయేత్ మాసమాత్రకమ్
కులాచార శ్రమిజ్జీవ - పాతకం శతజన్మజమ్ 86

తా॥ తెల్లకలువతో కులాచార ప్రకారము నెలదినములు పూజించినవాడు నూరు జన్మముల పాపములు తొలగించుకొనిన వాడగును.

శ్లో॥ బ్రహ్మ హత్యాది జనితం వాశయేన్మాత్ర సంశయః
ముక్తిప్రస్థ కరదేవి వాచాజీవ సమోభవేత్ 87

తా॥ ఓ దేవీ! అతనికి బ్రహ్మ హత్య వలన గలిగిన పాపము గూడ నశించును. ఇందుకుసంశయములేదు. అతడు వాక్కున భృహస్పతి వంటి వాడగును.

శ్లో॥ అగస్త్య ప్రాణ బంధూక-జపారక్తోత్పలైః వ్రీయే-
పూర్వశ్రమేణ సంపూజ్య - మాసమేకం ప్రసన్నధీః 88

తా॥ వ్రయురాలా! ప్రసన్న చిత్తముతో పైన చెప్పిన విధమున అవిసె - జీవకము - మంకెన - రాసాని - ఎర్రకలువలతో ఒకనెల పూజించినవాడు -

శ్లో॥ పాతకం వాశయేన్మంత్రి సాక్షాత్కామ సమాభవేత్

చంపకైర్వాటై ర్దేవి - వకులైర్నాగ కేసరైః

89

తా॥ పాతకము నశించి సాక్షాత్తుగా మన్మథునితో సమానుడగును. మరియు సంపంగ - దాసాని - పొగడ - పొన్ననాగకేసరములు మరియు -

శ్లో॥ వకులైస్సంధు వారైశ్చ - పూజయేత్ పూర్వ వత్సమాత్

సౌభాగ్యమతులం తస్య - మాసమాశ్రీణ జాయతే

90

శ్లో॥ పాపం వినాశయే దేవి యదిజన్మసహస్రకమ్

90½

తా॥ పొగడ - వావిలితో మొదట చెప్పిన రీతిని పూజించిన వానికి మాసమాత్రమున తులలేని సంపదలు కలుగును. మరియు వేయి జన్మముల పాపములు నశించును.

అధనిషిద్ధాని - తత్రైవ - పిదప నిషిద్ధములు - దానియందే యిటుల చెప్పుబడినవి.

శ్లో॥ పుష్పైః పర్యుషితైర్దేవి నార్దయేత్ స్వర్గకైరపి

నిర్మాల్య భూతైః కుసుమైః రుచ్చిష్టైః పరమేశ్వరీ

91

తా॥ దేవిని భూమిపై రాలినవి. ఉచ్చిష్టమైనవి - శ్రీందటి దినమున తెంచినవి పూజలో నివేదించి తీసివేసినవి యగు పూలతో పూజించరాదు.

వారాహ తంత్ర - వారాహ తంత్రమునందు -

శ్లో॥ పరాశరాశ కుసుమై రర్చనం దూరత స్వ్యజేత్

92

తా॥ మోదుగు - రెల్లుపూలతో పూజించుట దూరముగా విడువవలెను.

శ్లో॥ ధాత్రీతమాల జైః పత్రై స్తులసే ద్వితయ్యైస్తథా

పూజదాత్ పాతకే వస్యో దిండ్రస్యోపి హరేన్ప్రియమ్

93

తా॥ ఉసిరిక - తమాలము - తాంబూలపత్రము - రెండు విధములైన తులసి - వీసపత్రములతో దేవిని పూజించిన పాప యింద్రుడైనను సంపదలన్నియు కోల్పోవును.

శ్లో॥ శ్రీపురా పూజనే వర్జ్యా తులసే సర్వదా బుధైః

తులసే ఘ్రాణ మాశ్రీణ - శ్రుద్ధా భవతి సుందరీ

94

తా॥ పండితు లిల్లవుడును శ్రీపురాదేవి పూజయందు తులసిని వర్జించవలెను. తులసి వాసన తాకిన మాత్రమున శ్రీపురాదేవి క్రుద్ధురాలగును.

కోలాలవీయే - కోలాలవీయమునందు -

శ్లో॥ భైరవీ - సుందరీతారా - బ్రహ్మ - విష్ణు - వివస్వతామ్

తులసి వర్జితా పూజా సాపూజా ౭ విఫలాభవత్

95

తా॥ భైరవి-సుందరీ-తారాదేవి-బ్రహ్మ-విష్ణువు-సూర్యుడు వీరి పూజయందు తులసి నుపయోగించిన అది ఫలప్రద మగును.

అత్రభైరవీ - సుందరీ - తారా ప్రసంగే బ్రహ్మవిష్ణు వివస్వతాం పూజా తులసి వర్జితా అవిఫల సఫలీ త్యర్థః - నతుకేవల బ్రహ్మవిష్ణు వివస్వదాది పూజనే తంత్ర సారకార స్వరూపిణ్యవమ్ - తులసి నిషిద్ధస్తు దివ్యవీర పరామితి తారాభక్తి సుధార్ణవే - తచ్చింత్యమ్ దివ్య వీరయోగేవ నిషిద్ధ ప్రతిపాదకమచనా భావాత్.

తా॥ ఇచట భైరవీ - సుందరీ - తారా ప్రసంగమున బ్రహ్మ విష్ణు వివస్వతుల పూజయందు తులసిని వర్జించిన అవిఫలమగు ననగా పూజ ఫలించునని యర్థము. కేవలము బ్రహ్మ విష్ణు వివస్వాది పూజయందే కాదు. యే దేవత పూజయందును తులసి నిషిధింప రాదనియే తంత్ర సర్వస్వ కారుని మతము. తారాభక్తి సుధార్ణవ మను గ్రంథమున దివ్యవీర పరులకు దేవీ అర్చన యందు తులసి నిషిధింప బడినది. అది ఆలోచింపదగినది. దివ్య వీరులకు నిషిద్ధ ప్రతిపాదకమైన మాటలేదుగా. అనగా ఏ దేవీ దేవతల పూజయందును తులసికి నిషిధము లేదనియే ఈ గ్రంథకారుని యభిప్రాయము.

అతిపుష్పచింతామణో చతుర్థప్రకాశః

ఇట్లు పుష్పచింతామణి చతుర్థప్రకాశము ముగిసెను.

ఉద్ధరణ గ్రంథములు

1. అచారచింతామణి	21. భావచూడామణి
2. ఉత్తరామ్నాయము	22. మంధాన ఔరవము
(ఈ ఔరవకవిది మంధిన
కావచ్చును)
3. ఉర్వామ్నాయము	23. మత్స్యసూక్తి
4. కార్తీక మాహాత్మ్యము	24. మహాకాల సంహిత
5. కాలికా పురాణము	25. మహాభారతము
6. కాలితంత్రము	26. ముండకోపనిషత్తు
7. కులచూడామణి	27. యామల తంత్రము
8. కౌలాలవీయము	28. రాక్షసి శపథము
9. గౌతమీయము	29. లింగపురాణము
10. జ్ఞానామృతము	30. వామకేశ్వర తంత్రము
11. త్రిశక్తిరత్నము	31. వామన పురాణము
12. దేవీతంత్రము	32. శక్తియా మిలము
13. దేవీపురాణము	33. శాతాత్మీయము
14. నీలతంత్రము	34. శివధర్మము
15. నృసింహపురాణము	35. శివపురాణము
16. పశ్చిమామ్నాయము	36. శివరహస్యము
17. పుష్పాధ్యాయము	37. శివాగమము
18. పుష్పమాల	38. సింహాసనవిద్య
19. భక్తి సుధార్ణవము	39. హాహారావ తంత్రము
20. భవిష్య పురాణము	

పుష్పవాచకాలు

అటరూపము	= అడ్డసరము	కుందము	= మొల్ల
అతిముక్తము	= బండి గిరివెండ	కుంభి	= తెగడ-కొంకణదేశపు
అవరాణితము	= విష్ణుకాంత	పుష్పపుష్ప విశేషము	
అపామార్గము	= ఉత్తరేణు	కుల్లము	= గొల్లంగి
అమలకము	= ఉసిరి	కుసుంభము	= కుసుమపూవు
అర్కము	= జిల్లేడు	కుముదము	= కలువ
అశోకము	= అశోకము	కేశకి	= మొగిలి
అశ్వకర్ణము	= మద్ది	కోకనదము	= ఎర్రకలువ
అక్ష	= రుద్రాక్ష చెట్టు -	కోకిలాక్షము	= గొరిమిడిచెట్టు
	తానికాయచెట్టు	కోవిదారము	= ఎర్రదేవకాంచనము
ఉత్పలము	= కలువ	ఖదిరము	= చంద్ర
ఉదుంబరము	= మేడి	గంగాపత్ర	= గంగావతియను
ఉన్నతము	= ఉమ్మెంత		తృణవిశేషము
ఉగ్రము	= వట్టవేరు	గంధము	= చందనము
ఉష్ణపుష్ప	= అవిసి	గిరికర్ణిక	= కొండగోగు
ఉటకారిక	= నాకుడు చెట్టు	చంపకము	= సంపంగ
కవోరము	= కర్పూరమెండ	వోలకము	= నెదురుబోడు -
కదంబము	= కడిమి	జంబువు	= నేరెడు
కనకము	= ఉమ్మెంత	జయ	= జయ మనెడి పుష్ప
కపిత్థము	= వెలగ		విశేషము, దాసాని
కరంజము	= కానుగ	జయంతి	= సోమేందచెట్టు
కరవీరము	= గన్నేరు	జాతి	= జాతి
కర్పూరము	= కారువసపు -	జ్యోత్స్నికము	= పొట్ల-వెన్నెలతీగ
	గంధకవోరము -	ఝింటిక	= తెల్లగోరింట
	కర్పూరము	టిరీటము	= మద్ది
కర్ణికారము	= కొండగోగు	డింభకము	= శ్యామాపుష్పము
కాంచనారము	= ఎర్రదేవకాంచనము	తగరము	= శ్రుంగితగరము
కాంచి	= గురివెంధ తీగ	తమాలము	= కానుగు, పికవెట్టు
కాలకులసి	= నల్లకులసి	తలకము	= చొట్టుగు
కాష్ఠపాటల	= తెల్లకలిగొట్టు	త్రిసంధ్య	= మూడు దొంతుల
కింకిరాతము	= కస్తూరికుమ్మ, ఎర్ర		మందార
	గోరింట	దత్తూరము	= ఉమ్మెంత
కింకుకము	= మోడుగు	ఉమనము	= దవనము
కుంకుమము	= కుంకుమ	దర్బ	= రెల్లి

రూర్య	= గరిక	మరువము	= దవనమువంటి
దేవత్ర	= (సృక్కయనేగ్రంథ		పరిమళతృణ
ద్రోణము	= తుమ్మి		విశేషము
ధాతకి	= ఆరె	మరుకము	= కవోరము
నంద్యావర్తము	= గ్రంథి తగరము అనెడి	మాలతి	= మాలతీతీగ
	పుష్పవృక్షము	మారుతము	= ఉలిమిడిచెట్టు
నాగకేసరము	= నాగకేసరములు	ముద్గరము	= ముద్గర మనియెడి
నింబ	= నిమ్మ		మల్లితీగ
సిరోత్పలము	= నల్లకలువ	యూధిక	= అడవిమ్మిల్లి
పర్ణి	= ముయ్యాకుపొన్న	రక్తచందనము	= ఎర్రచందనము
పటోల	= పొట్ల	రుద్రజడ	= గగ్గరుత్తి
పాటలము	= దాసాని	రసాలము	= తియ్యమామిడి
పావంతి	= పచ్చగుంట గలగర	లవంగము	= లవంగతీగ
పాలి	= బలాలతా	లోధ్ర	= మద్ది
పీతాంశుక	= పచ్చగోరింట	లోహితము	= రక్తచందనం
పున్నాగము	= సురపొన్న	వాసకము	= అడ్డసరము
ఫలిని	= గోరింట, క్లౌనాక	విచికలము	= మల్లె
	వృక్షము	విజయము	= మల్లెభేదము
ప్రోషితము	= ప్రీతిభావము -	వ్యాఘ్ర	= కానుగ
	వర్షకాలపువ్వు	శంఖము	= చప్పిడితీగ
బంధూకము	= మంకెన	శమి	= జమ్మి
బిఘ్రము	= రాష్ట్ర - చంచలికూర	శింశుపము	= చిరిగి
బాణము	= గోరింట, వెంచలి,	శిఖిని	= నెమిలిచెట్టు
	ముంజగడ్డి	శిరోషము	= దిరిసన
బిల్వము	= మారెడు	శుక్లమందారము	= తెల్లమందార
బుకము	= పొగడ	శణపుష్పి	= జనుము - దాసాని
బృహతి	= వాకుడు	శ్యామము ఉమ్మెత్త, నీలి	
భండి	= మంజీష్ఠ, దిరిశన	సర్జము	= పి, మద్ది
భండిక	= దిరిశన	సహకారము	= మామిడి
భృంగరాజము	= గుంటగలగర	సింధువారము	= వాచిలి
భవము	= తీగనిమ్మ.	సింధూరి	= వాచిలి
బ్రహ్మవృక్షము	= మోదుగచెట్టు	సింహాస్యకము	= అడ్డసరము
మందారము	= దాసానివూపు	సువర్ణకేతః	= బంగారు రంగు
మల్లిక	= మల్లె		మొగిలి
మరువకము	= మరువము	హయారి	= పచ్చగన్నేరు

